

GÖTEBORGS STAD ÅRSREDOVISNING 2016



Göteborgs
Stad



Året 2016 var i många avseenden ett positivt år för Göteborg. I ett gynnsamt konjunkturläge pekade de flesta pilar i rätt riktning. I flera av de centrala utmaningarna såsom jämlikheten, tryggheten, byggandet, näringslivsklimatet och likvärdigheten i skolan flyttade staden fram positionerna.

Kommunstyrelsens ordförande sammenfattar 2016

Goda tider

Sett till de övergripande ekonomiska trenderna var 2016 ett bra år för Göteborg och för Göteborgsregionen. Tillväxten var hög. Exporten växte. Besöksnäringen blomstrade. Arbetslösheten minskade snabbt, även bland unga. Göteborgsregionen hade vid årsslutet haft lägre arbetslöshet än Stockholmsregionen i över ett år. En annan god trend som hade med konjunkturen att göra, men som också var resultatet av ett systematiskt arbete på flera håll i staden, var att volymen på försörjningsstödet fortsatte att minska. Särskilt glädjande var det att många som länge varit beroende av försörjningsstöd lyckades förbättra sin livssituation.

Ökad jämlikhet

Att minska klyftorna är en central prioritering. Att öka jämlikheten handlar inte bara om anständighet. Det handlar även om rationalitet. Jämlikhet är en vinstaffär för hela samhället. Den breda och långsiktiga satsningen Jämlikt Göteborg tog under året stora steg framåt och fick över alla fem fokusområden allt bättre fäste i organisationen. Att ge alla barn en god start i livet är en viktig nyckel till framgång. Exempel på specifika initiativ som utvecklades i det syftet är staden där vi läser för våra barn, en förstärkning av det familjecentrerade arbetssättet (med inriktningen att alla stadsdelar ska ha minst en familjecentral) samt ett systematiskt arbete för ökad skolnärvaro.

Intensifierat trygghetsarbete

Under året trappades trygghetsinsatserna upp på både det nationella och det lokala planet. Regeringen beslutade att polisen ska få ökade resurser och tog även i övrigt flera initiativ mot den organiserade brottsligheten. Hovrättsdomen i Vår Krog & Bar-fallet, där gärningsmännen fick långa fängelsestraff, fick ett stort signalvärde.

Samverkan inom Trygg i Göteborg-modellen, som nu finns i varje stadsdel, utvecklades på ett mycket positivt sätt. Detta är ett nära samarbete mellan polisen, stadsdelsförvaltningen och andra aktörer som är viktiga för tryggheten i lokalmiljön.

Skola på uppgång

Den nya Pisa-mätningen visade på ett trendbrott i svensk skola. Resultaten sjunker inte längre, utan är av

allt att döma på väg uppåt. Det är positivt. Samtidigt visade mätningen, i likhet med andra undersökningar, att likvärdigheten fortsatt att försämrats. Detta är problematiskt.

För Göteborgs del står vi nu inför en reform av skolans organisation. Mot slutet av året etablerades en politisk samsyn om att flytta ansvaret från stadsdelarna till en central skolnämnd och en central förskolenämnd. En viktig inriktning i den reformen blir att öka likvärdigheten.

Ökat byggande

Det byggs mer än på 40 år i Göteborg. Byggtakten är dessutom på väg att drivas upp rejält.

På infrastruktursidan fick Hisingsbron i höstas, efter en utdragen rättslig process, sitt definitiva klartecken. Bygget kunde därmed påbörjas en bit före årsskiftet.

På bostadssidan färdigställdes det under 2016 2 680 bostäder. Det är det högsta antalet sedan miljonprogrammet avslutades i mitten på 1970-talet. Vid årsskiftet pågick nybyggnation av 3 665 bostäder. Samtidigt ska det konstateras att det har varit lite trögt att komma upp på önskade nivåer. Inte minst har produktionskapaciteten inom byggsektorn varit ett problem. Framöver tyder en hel del på att det kommer att lossna. En viktig faktor är att Framtidenkoncernen trappar upp sitt byggande markant med det långsiktiga målet att årligen färdigställa minst 1 400 bostäder över hela staden.

Breddad näringslivsagenda

I ett läge där många företag gick utmärkt tog stadens näringslivspolitiska arbete viktiga steg i en mer ambitiös riktning. Den strategiska näringslivsdialogen som ska öka samverkan mellan politiken, näringslivet och akademien startades med ett första möte i oktober. Staden utvecklades alltmer som testarena för nya innovationer. Medan satsningar som "Drive Me" och "Electricity" rullade på bra togs nya innovativa initiativ bland annat inom området hållbart bostadsbyggande ("HSB Living Lab samt "Brf Viva"/"Positive Footprint Housing"). Aktiviteterna inom "Green Gothenburg", vars syfte är att öka intresset för de gröna lösningar som tas fram i Göteborgsregionen, växte under 2016. Arbetet för att skapa en framåtblickande näringslivsstrategisk plan påbörjades strax före årsskiftet.



Kommunstyrelsens ordförande, Ann-Sofie Hermansson, reflekterar över året som gått.

Foto: Lena Dahlström

Aktiva jobbinsatser

I takt med att arbetslösheten minskade fick arbetsgivarna det allt svårare att hitta rätt kompetens. Det genomsnittliga antalet nyannonserade vakanser i Göteborgsregionen steg från hösten 2015 till hösten 2016 med cirka en tredjedel. För att fortsätta sänka arbetslösheten, inte minst genom att bättre matcha arbetslösa mot lediga jobb, vidtogs det inom staden en rad åtgärder under året. Arbetet med en kompetensförsörjningsstrategi påbörjades. Processen med att starta fyra nya kompetenscenter drevs vidare och kommer att fullföljas våren 2017. Med den nyskapande modellen "det stegvisa jobb- och kunskapslyftet" ska den som står utanför ta sig hela vägen till fast jobb genom att kombinera utbildning med jobberfarenheter.

Nya arenor på gång

Efter många turer under flera år blev det under våren möjligt att samla en bred politisk majoritet bakom att Scandinavium ska ersättas av en ny arena. Arbetet med en ordentlig utredning som utgår från göteborgarnas intressen och behov sattes igång och ska vara klart hösten 2017. Därefter ska detaljerna i den fortsatta processen mejslas ut. I samma sammanhang gick det också att nå bred samsyn om att skapa en ersättare för Lisebergshallen som rivs i samband med bygget av Västlänken.

Värdefulla etableringar

I maj meddelades att RISE, det statliga ägarbolaget för industriforskningsinstitut, ska etablera sitt huvudkontor i Göteborg. Det blir en viktig tillgång att ha en så central aktör på plats i staden. I och med att tyngdpunkten i svensk industriforskning ligger i Göteborg och Göteborgsregionen finns det en tydlig logik i etableringen. I december blev det klart att den nya jämställdhetsmyndigheten placeras i Göteborg. Den kommer att stimulera både det lokala jämställdhetsarbetet och den lokala arbetsmarknaden. Detta är en typ av arbetsgivare som Göteborg saknar.

Ostindiefararen i hamn

I december blev det också klart att ostindiefararen Göteborg blir kvar i staden. Detta i ett upplägg där näringslivet står för merparten av finansieringen och där fyra av stadens bolag är involverade. Skeppet ska placeras vid Masthuggskajen. Runt skeppet ska det byggas ett besökscenter som ansluter till Göteborgs långa historia som internationell handels- och sjöfartsstad.

Ann-Sofie Hermansson (S)
Ordförande Kommunstyrelsen i Göteborg

Göteborgs Stads årsredovisning är kommunstyrelsens rapport till kommunfullmäktige om den samlade verksamheten och ekonomin för året. Den vänder sig även till externa intressenter så som kreditgivare, leverantörer och andra myndigheter men också till boende i staden. Årsredovisningen produceras av stadsledningskontoret för kommunstyrelsen.

Inledningsvis i årsredovisningen ger kommunstyrelsens ordförande Ann-Sofie Hermansson sin sammanfattande kommentar på det gångna året. Vidare redovisas en översiktlig bild av Göteborgs Stads organisation, uppdrag och framtida utmaningar. Göteborgs Stads årsredovisning delas sedan upp i fem block:

Så läser du årsredovisningen

1 Förvaltningsberättelse sid 9–26

Det första blocket innehåller förvaltningsberättelsen som enligt den kommunala redovisningslagen ska upprättas i årsredovisningen. Den utgör en sammanfattning av årsredovisningen med fokus på väsentliga delar av stadens ekonomi och verksamhet. Inledningsvis redovisas viktiga beslut och händelser under året och en omvärldsanalys med bedömningar om vad

dessa betyder för Göteborgs Stad. Därefter presenteras en sammanställning över bedömd måluppfyllelse av kommunfullmäktiges mål och en uppföljning av uppdrag från kommunfullmäktige. Vidare beskrivs frågor och utveckling inom personalområdet och avslutningsvis redovisas en sammanfattande finansiell analys av kommunen och sammanställd redovisning.

2 Göteborgs Stads verksamhet sid 27–58

I detta block redovisas delar av den verksamhet som bedrivits i Göteborgs Stads 30-tal nämnder samt i ett 20-tal koncerner och bolag under året. Blocket delas upp i verksamhetsområden hämtade ur kommunfull-

mäktiges budget. Inom varje område beskrivs viktiga händelser och trender utifrån olika perspektiv. Varje område avslutas med de viktigaste framtidsfrågorna.

3 Göteborgs kommun – Finansiell analys sid 59–72

Med Göteborgs kommun avses nämnderna och så kallade kommuncentrala poster. Blocket inleds med en finansiell analys av kommunens räkenskaper och en redovisning görs av begreppet god ekonomisk hushållning och balanskravet. I blocket återfinns även

en sammanställning över finansiella nyckeltal och avslutningsvis görs en kort beskrivning av stadsdelsnämndernas och facknämndernas ekonomiska utfall följt av kommunens driftredovisning.

4 Sammanställd redovisning – Finansiell analys sid 73–88

Koncernredovisningen kallas i kommunsektorn för sammanställd redovisning. Förutom kommunen består koncernen av de kommunala bolagen och av kommunal- och samordningsförbund. Inledningsvis redovisas en finansiell analys av räkenskaperna. Efter detta görs en sammanfattande analys av Göteborgs Stadshus AB

och dess kluster med en sammanställning över resultat och balansomslutning samt bolagens investeringar. Vidare redovisas vilken sponsring som förekommit inom Göteborgs Stad under året och i avsnittet Finansiell uppföljning och riskhantering analyseras finansiella åtaganden i form av bland annat upplåning.

5 Räkenskaper för kommunen och sammanställd redovisning sid 89–109

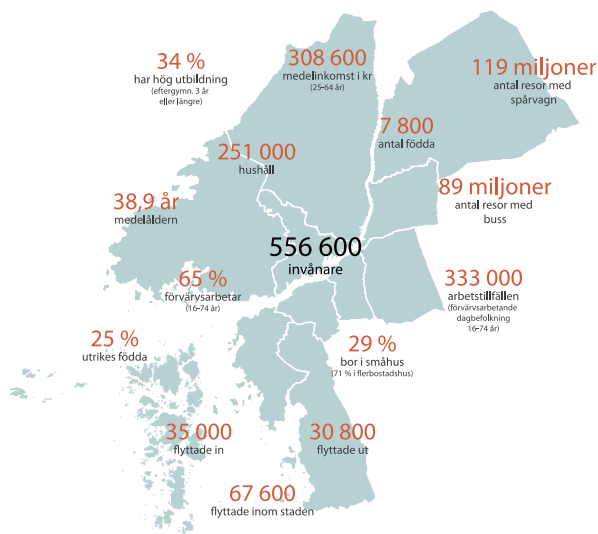
I det avslutande blocket redovisas kommunens och den sammanställda redovisningens resultaträkning, balansräkning och kassaflödesanalys med tillhörande

noter. Här framgår även Göteborgs Stads tillämpade redovisningsprinciper.

Göteborg är Sveriges näst största stad med drygt en halv miljon invånare. Staden har ett strategiskt läge mitt emellan Oslo och Köpenhamn och är kärnan och tillväxtmotorn i Göteborgsregionen och i Västra Götalandsregionen. Här finns många starka industrier och Skandinavians största hamn. Göteborg har alltid varit öppen för människor och influenser från hela världen.

Göteborgs Stad: Hållbar stad – öppen för världen

Detta präglar bland annat stadens varierade näringsliv, som kännetecknas av innovation, kreativitet och högt kunskaps- och teknikinnehåll. Inom Göteborgsregionen finns multinationella företag, småföretagare och kluster inom 750 olika branscher. Göteborg är också en studentstad med hundratals yrkesutbildningar, två universitet och 50 000 studenter. Tre science parks, som knyter samman forskning med näringsliv och politik, ger hög kompetens samt stärker regionens attraktionskraft.



Våra stora utmaningar: Just nu står Göteborg inför ett stort utvecklingssprång. Staden växer kraftigt för att kunna göra plats för 700 000 göteborgare år 2035, vilket är 150 000 fler än idag. En sådan förändring märks, och den kräver att vi tänker hållbart. De närmaste 20 åren ska vi bygga 80 000 nya bostäder och arbetsplatser. Kollektivtrafiken ska utvecklas för att göra det lättare för människor att förflytta sig inom staden och arbetspendla hållbart. Göteborg ska växa till en nära storstad, med allt en storstad kan erbjuda men med fördelarna av korta avstånd, närhet mellan människor och en öppen, välkomnande miljö.

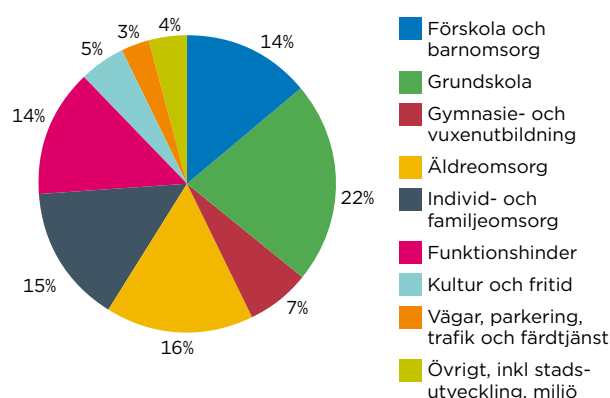
En förutsättning för en hållbar stad är en socialt sammanhållen stad. Skillnader i människors livsvillkor och hälsa måste utjämnas. Med fler göteborgare växer även

kommunens ansvar att ge service och tjänster åt stadens boende, besökare och näringsliv.

Vårt uppdrag: Sveriges kommuner ansvarar för ett antal lagstadgade områden inom samhällsviktig verksamhet. Här ingår vård, skola och omsorg, men bland de obligatoriska uppgifterna finns även bibliotek, plan- och byggfrågor, miljö- och hälsoskydd, renhållning, vattenförsörjning och räddningstjänst. Utöver dessa utförs frivilliga verksamheter som också är viktiga för samhället, till exempel fritids- och kulturverksamhet, parkskötsel och annan teknisk försörjning.

En vanlig arbetsdag ansvarar vi för verksamhet för 30 000 barn i förskola, 56 000 barn och ungdomar i grundskola och 17 000 ungdomar i gymnasiet. 7 500 personer med funktionshinder får stöd och service, 8 000 får hemtjänst och 4 000 får omsorg på äldreboenden. Under året hade våra simhallar 1,1 miljoner och biblioteken 4,1 miljoner besök. Liseberg hade 3,1 miljoner gäster och museibesöken uppgick till 800 000. Varje dag produceras 170 miljoner liter rent vatten och Styr & Ställcyklar lånades 666 000 gånger under året.

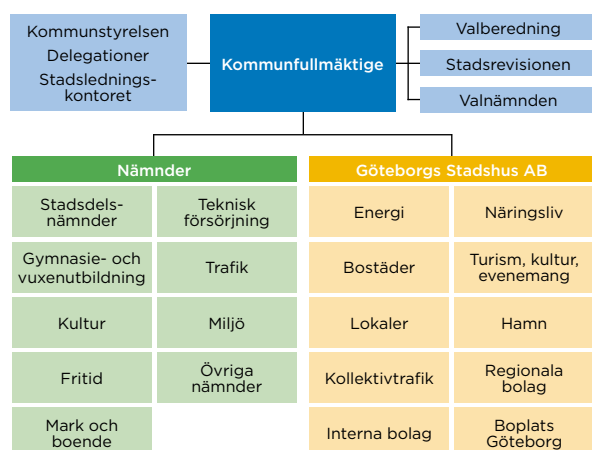
Så här används 100 kronor av skattepengarna: Vård, skola och omsorg utgör cirka 85 procent av Göteborgs kommuns nettokostnad.



Vår organisation: Göteborgs Stad styrs av politiker och innevarande mandatperiod är 2015 till och med 2018. Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ utgör stadens styrande minoritet.

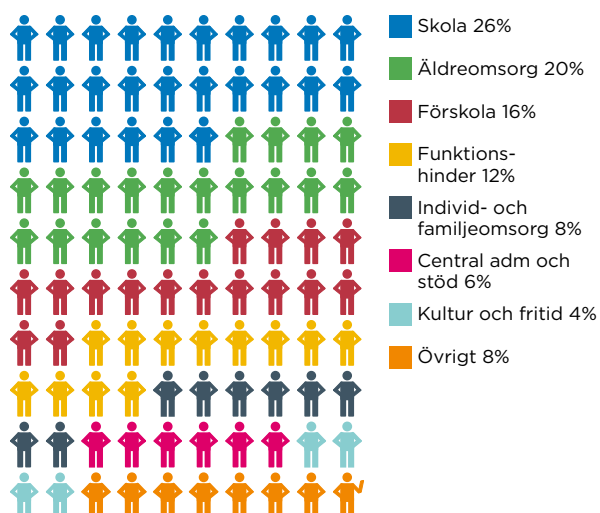
Kommunfullmäktige är det högsta beslutande organet. I kommunfullmäktige sitter politiker som väljs av medborgarna. Under kommunfullmäktige finns kommunstyrelsen som leder och samordnar verksamheterna. Göteborgs Stad har en organisation med både förvaltningar och bolag. Kommunfullmäktige beslutar vilka förvaltningar och bolag som ska finnas och väljer ledamöter till dess nämnder respektive styrelser som ansvarar för det dagliga arbetet.

Stadsrevisionen granskar och utvärderar kommunstyrelsen, nämndernas och bolagsstyrelsernas verksamhet för att bland annat se till att de uppdag som kommunfullmäktige har beslutat om genomförs effektivt och ändamålsenligt.



Våra anställda: Göteborgs kommun är den största arbetsgivaren i Göteborg med 46 500 anställda. 54 200 personer arbetar i Göteborgs Stad i över 100 olika yrken inom stadsdelar, fackförvaltningar eller kommunala

Årsarbetare i Göteborgs kommuns förvaltningar



bolag. Vårt gemensamma uppdrag är att skapa en bra vardag för alla göteborgare och att utveckla Göteborg för framtiden. Medelåldern för tillsvidareanställda i förvaltningarna är 46 år. Andelen utrikes födda i förvaltningarna är 25 procent, vilket ungefär speglar befolkningens sammansättning i staden.

Vår styrning: Göteborgs Stads styrsystem utgår från lagar och övriga författningar som reglerar verksamheterna inom ett antal områden. Den politiska viljan tar form genom beslut om långsiktig inriktning, mål för den närmaste perioden och verksamheternas grundläggande uppdrag. Boende, besökare och näringsliv har genom sina dagliga kontakter med organisationen en påverkan på verksamheten.



Soluret symboliserar det ständigt pågående cykliska arbetet med att planera, genomföra, följa upp och förbättra. Soluret drivs av utgångspunkterna och stöds av förutsättningarna.

Budgetbeslut ger verksamheten resurser för att nå mål och utföra uppdrag. Interna styrande dokument konkretiserar verksamhetsstyrningen. Vi organiserar oss och fördelar roller och ansvar för att effektivt utföra uppgifter. Vi har uttalade förhållningssätt som vägleder oss i våra uppdrag.

En viktig del i styrsystemet är kvalitetssäkring och kontroll. Genom uppföljning och analys säkerställer vi resultat och låter förbättringsarbete och förnyelse ta vid när vi ser brister eller för att driva oss mot önskad utveckling.

Hållbar utveckling

Göteborgs Stads budget är i sin helhet inriktad på att skapa ett hållbart samhälle. Där uttrycks bland annat "Vi vill skapa ett jämlikt och hållbart Göteborg. Därför styr vi staden utifrån tre hållbarhetsdimensioner; social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet som är ömsesidigt beroende av varandra".

Göteborgs Stad arbetar med att ha processägarskap för de olika målen i budgeten. Processägarna har en ledande,

samordnande och uppföljande roll i samverkan för att nå målen. Samverkan går tvärs igenom organisationen och berör både den kommunala sektorn och bolagssektorn.

Den kommunala sektorn arbetar uteslutande för en hållbar samhällsutveckling. Grunden ligger i vård, skola, omsorg, fritid och kultur tillsammans med myndighetsutövning som ger förutsättningar för individer, grupper och samhället att skapa hållbarhet i olika aspekter. Bolagssektorn, som bedrivs utifrån affärsmässiga grunder, har motsvarande direktiv från budgeten att bidra utifrån sina villkor i detta arbete.

EU-direktiv om hållbarhetsredovisning

Göteborgs Stads bolagssektor påverkas av EU:s direktiv om hållbarhetsredovisning som börjar gälla 2017. EU-direktivet innebär att företag ska inkludera hållbarhetsfaktorer som en del av sin årliga finansiella rapportering.

Vad är hållbarhetsredovisning? I korthet handlar det om att mäta, följa upp, beskriva och kommunicera en organisations påverkan på hållbar utveckling. Det är en publik redovisning till intressenter om organisationens ambition, aktiviteter och bidrag vad gäller hållbarhet utifrån ekonomisk, ekologisk och social dimension. Hållbarhetsredovisningen visar hur ett företags värdekedja, från råvaror, leverantörer, produktion, marknadsföring, distribution, kunder och slutligen avfallshantering påverkar i de olika dimensionerna.

Varför hållbarhetsredovisa? Kunder och intressenter har ökade förväntningar på insyn om hur företag arbetar med hållbarhet, och frågan får allt större relevans för företag och deras trovärdighet. Erfarenheter från organisationer som gör hållbarhetsredovisningar visar på förbättrat anseende, ökat konsumentförtroende och förtroende bland anställda, minskad felinformation om företagets sociala engagemang. Redovisningen stödjer företaget att nå ut med sin vision samt att den bidrar till ökad lönsamhet.

Hållbarhetsutmaningar



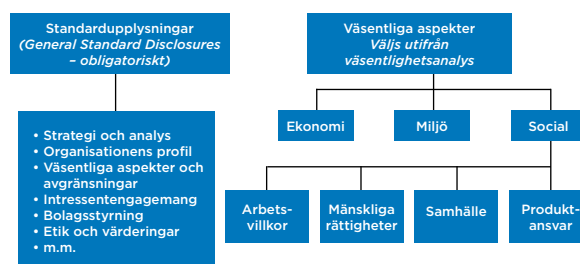
Hållbara affärer ger hållbar utveckling eller, om man så vill, hållbar utveckling ger hållbara affärer.

Förutsättningar för hållbarhetsarbete

En grund i olika modeller för hållbarhetsarbetet är att det finns interna styrande dokument, uttalade värderingar som gäller för organisationen, förhållningsregler och arbetssätt som ger förutsättningar för ett kvalitets-säkrat och effektivt arbete. Göteborgs Stads organisation är väl försedd med policys, riktlinjer, program och instruktioner som styr såväl i det strategiska planerandet som i det operativa arbetet.

Koncernen Göteborgs Stads AB har valt att använda GRI:s modell (Global Reporting Initiative) för sin hållbarhetsrapportering. GRI är en icke vinstdrivande nätverksorganisation. Hållbarhetsredovisningen är i första hand till för att det enskilda bolaget ska tydliggöra sin värdekedjas påverkan på hållbar utveckling och för att utifrån den kunskapen driva utveckling av värderingar, processer och ageranden för att bidra till hållbar utveckling. Detta arbete ger ökade förutsättningar att nå målen i Göteborgs Stads budget.

Global Reporting Initiative



Den kommunala sektorn, som inte omfattas av EU-direktivet, betraktas i detta sammanhang i sin helhet arbeta för en hållbar samhällsutveckling. Här sker all rapportering inom ramen för uppföljning av Göteborgs Stads budget.

Hållbar utveckling på samhällsnivå

Utvecklingen i Göteborg påverkas av stadens olika aktörer så som näringsliv, föreningsliv, kommunen, men även av alla som bor och vistas i staden och av förändringar i omvärlden som trender, teknikutveckling och lagstiftning.

Göteborgs Stad följer och analyserar samhällsutvecklingen vilket bidrar till ökad förståelse för hur och i vilken utsträckning verksamheten påverkar samhällets utveckling. Uppföljningen av hållbar utveckling på samhällsnivå består av ett antal etablerade och långsiktiga indikatorer och av analyser som översiktligt beskriver Göteborgssamhällets utveckling inom de tre dimensionerna. Det är en föränderlig och successivt växande uppföljning som kan följas på länken <http://statistik.goteborg.se/HU>.

Kommunstyrelsens ledamöter 2016



Ann-Sofie
Hermansson (S)
Kommunalråd,
ordförande



Ulf Kamne (MP)
Kommunalråd,
1:e vice ordförande



Jonas Ransgård (M)
Kommunalråd,
2:e vice ordförande



Daniel Bernmar (V)
Kommunalråd



Helene Odenjung (L)
Kommunalråd



David Lega (KD)
Kommunalråd



Mariya Voyvodova (S)
Kommunalråd



Kristina Tharing (M)
Kommunalråd



Marina Johansson (S)
Kommunalråd



Johan Nyhus (S)
Kommunalråd



Maria Rydén (M)
Kommunalråd



Martin Wannholt
Kommunalråd



Lars Hansson (SD)
Kommunalråd



Karin Pleijel (MP)
Biträdande
kommunalråd



Jonas Attenius (S)
Biträdande
kommunalråd



Hampus Magnusson (M)
Biträdande
kommunalråd



Ann Catrine Fogelgren (L)
Biträdande
kommunalråd



Tord J A Karlsson (S)
Biträdande
kommunalråd



1

FÖRVALTNINGS- BERÄTTELSE

Enligt fjärde kapitlet i den kommunala redovisningslagen ska kommunen upprätta en förvaltningsberättelse i årsredovisningen. Den ska vara en sammanfattning av årsredovisningen med fokus på väsentliga delar av stadens ekonomi och verksamhet.



FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

11 Viktiga beslut och händelser under året

Här presenteras ett urval av viktiga beslut tillsammans med ett antal väsentliga händelser som inträffat under året.

12 Omvärldsanalys och framtidsbedömningar

Syftet med detta avsnitt är att beskriva ett antal händelser och utveckling i omvärlden som kan komma att påverka samhällsutvecklingen i Göteborg och regionen. Vidare att beskriva hur dessa förändringar påverkar Göteborgs Stad och hur dessa förändringar kan mötas.

15 Kommunfullmäktiges mål och uppdrag

En viktig del av styrningen i Göteborgs Stad utgörs av de mål som kommunfullmäktige fastställt i budgeten för mandatperioden. Här redovisas en översiktlig bedömning av måluppfyllelsen. Vidare sker en uppföljning av uppdrag från kommunfullmäktige.

21 Väsentliga personalförhållanden

Förvaltningsberättelsen ska beskriva väsentliga personalförhållanden. Detta avsnitt fokuserar på Göteborgs Stads personal ur ett antal aspekter.

24 Sammanfattande finansiell analys

Den sammanfattande finansiella analysen lyfter fram den viktigaste finansiella utvecklingen och trenderna inom kommunen och den sammanställda redovisningen (koncernen).

Nedan presenteras ett urval av beslut som tagits och händelser som inträffat under året.

Viktiga beslut och händelser

Beslut

- En samlande näringslivsstrategisk plan ska tas fram för Göteborg.
- Trafiknämnden säger ja till fortsatt planering för linbana mellan Järntorget och Lindholmen.
- Ostindiefararen blir kvar i Göteborg.
- Samarbetet fördjupas mellan Göteborgs Stad och polisen för ökad trygghet.
- Utredning om utveckling av framtida evenemangsområdet.
- Beslut tas om att flytta över förskola och grundskola till två nya nämnder.
- Ett valfrihetssystem för hemtjänst införs 2017.
- Riksdagen ger Backa undantag från trängelskatten.
- Regeringen beslutar att Jämställdhetsmyndigheten ska placeras i Göteborg.
- Trafikverket fastställer järnvägsplanen för Västlänken.



- Klart för byggstart av Hisingsbron.
- Ett urval av program och planer som antogs: Kommunikationsprogram, Handlingsplan för arbetet med de mänskliga rättigheterna och Plan mot våldsbejakande extremism.

Händelser

- Största folkökningen sedan 1950-talet.
- Fritt WiFi testas och utvärderas på 24 platser i Göteborg.
- Fria bad för ungdomar och pensionärer införs.
- Nästan 60 000 barn och ungdomar deltar i 170 olika sommarlovsaktiviteter.
- Yrkes-EM Euroskills genomförs i Göteborg och blir en publiksuccé.
- Fler personer i egen försörjning.
- Lässatsningen Staden där vi läser för våra barn lanseras.



- Göteborgspriset för hållbar utveckling delas ut till Seouls borgmästare för den Sydkoreanska huvudstadens satsning på delningsekonomi.
- Boenden ordnas för nära 1 000 flyktingar som blir göteborgare.
- Göteborg satsar på fler familjecentraler.
- Stenpirens resecentrum invigs.
- Göteborg släpps i Minecraft, ett datorspel som låter spelaren utforska och omvandla staden.
- Nästan varannan måltid som serveras inom Göteborgs Stads verksamheter är ekologisk.
- Gestaltnings- och programförslag för Jubileumsparken presenteras för göteborgarna.
- Göteborgs gröna obligationer får klimatpris av FN.
- Göteborgs Stad vinner 2016 års Psykpris för sitt arbete att ge nyanlända ungdomar bättre förutsättningar till en lyckad integration.
- Göteborg rankas som världens mest hållbara mötestad inom Global Destination Sustainability Index.
- Företagsamma Västra Hisingen får EU-pris.
- Planarbetet för Frihamnen vinner pris av Sveriges arkitekter.

En global ekonomi i tillväxt och en stark svensk arbetsmarknad ökade sysselsättningen i riket. Världen arbetade vidare med det nya klimatavtalet men utgången av presidentvalet i USA skapade frågetecken om framtiden. Fortsatt svår flyktingsituation i världen där kriget i Syrien var i fokus. Britternas ja till att lämna EU skakade om EU som institution.

Omvärldsanalys och framtidsbedömningar

Fortsatt stort migrationstryck

Den internationella flyktingkrisen fortsatte under 2016. EU:s migrationsöverenskommelse med Turkiet, gränskontroller på Balkan och inre kontroller i Schengenområdet har gjort det svårare att resa till och genom Europa. Men trycket på Europa kvarstår och från flera afrikanska länder söker stora grupper efter bättre livsvillkor. Nu för EU-kommissionen samtal med flera länder om att, utöver avtal om gränskontroller, förbättra livsvillkoren genom bland annat handelsavtal och biståndspengar.

Sveriges åtgärder för att minska flyktingströmmen och gränskontrollerna som infördes i början av 2016 bidrog till kraftigt minskad asylinvandring. Asylummigrationen till Sverige är nu lägre än på fem år. Framöver kan införda åtgärder som begränsade möjligheter till familjeåterföreningar, tillfälliga uppehållstillstånd istället för permanenta och ökade försörjningskrav påverka antalet asylsökande som kommer till Sverige. Prognosen för antalet asylsökande till Sverige 2017 och 2018 bedöms till mellan 25 000 och 45 000 personer.

Lägre andel nyanlända till Göteborg

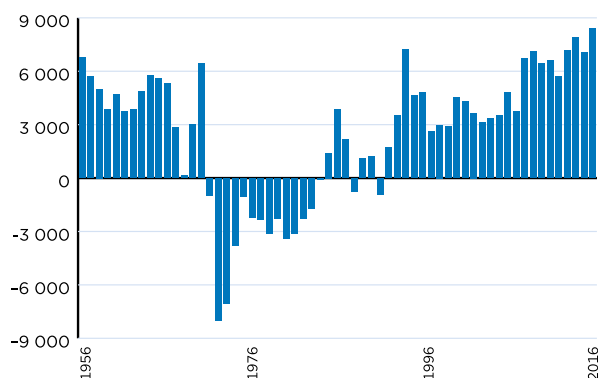
Göteborg tog emot 3 300 nyanlända, vilket motsvarade 4,7 procent av samtliga i landet. Det är en lägre andel nyanlända än riksgenomsnittet. Många små kommuner som under lång tid haft en negativ befolkningsutveckling har de senaste åren ökat sin befolkning på grund av asyl- och flyktingmottagandet. Det är emellertid osäkert om de nyanlända vill eller har möjlighet att stanna i dessa kommuner. Historiskt har många av dem inom några år sökt sig till större städer, särskilt till de tre storstadsregionerna. Frågan om tillgång på bostäder är ännu mer angelägen utifrån antalet nyanlända som kommer till Göteborg.

Största folkökningen i modern tid

Sveriges befolkningstillväxt var rekordstor och folkmängden passerade 10 miljoner strax efter årsskiftet 2016/2017. Utifrån det stora antalet asylsökande 2015 bedöms behovet av kommunbosättning kulminera under 2017. Även Göteborgs befolkningstillväxt på 8 400 personer var den största i modern tid. Procentuellt var dock tillväxten större under balkankriget i mitten av 1990-talet. Flyktinginvandringen är den främsta förkla-

ringen, i såväl riket som i Göteborg. Göteborg har under flera år haft en snabb befolkningstillväxt och sedan 2008 har folkmängden ökat med i genomsnitt 7 000 per år. De stora ökningarna beror både på höga födelsetal och inflyttningen till staden.

Befolkningsförändring Göteborg - 1956-2016



Fortsatt återhämtning i den globala ekonomin

Den ekonomiska återhämtningen efter finanskrisen 2008 fortsätter. I USA har arbetslösheten minskat kraftigt och sysselsättningen har ökat i 82 månader. USA:s nya president förväntas föra en stimulansinriktad finanspolitik som leder till högre tillväxt. Tillväxtländer bedöms bidra till de sakta ökande BNP-siffrorna i världen även om de ligger en bra bit under de tillväxttal som gällde innan finanskrisen 2008.

Global BNP prognoser - årlig förändring i procent

Institut	2015	2016	2017	2018
Swedbank	3,2	3,1	3,4	3,3
Nordea	3,2	3,1	3,3	3,4
SEB	3,2	3,1	3,5	3,6
Konjunkturinstitutet	3,2	3,2	3,5	3,5

Tabellen ovan visar på relativ samstämmighet bland svenska prognosmakare att global BNP skulle hamna

strax över 3 procent 2016 för att öka något till 3,5 procent de följande åren. I EU-kommissionens första prognos för 2017 beräknas för första gången på ett årtionde en tillväxt i samtliga medlemsländer de kommande åren. Det är framför allt i de östra medlemsländerna som tillväxten är stark. Men prognoserna är osäkra utifrån presidentvalet i USA, de brittiska utträdesförhandlingarna från EU och de viktiga valen i medlemsländerna Nederländerna, Frankrike och Tyskland under 2017. USA:s nyvalda president Trump har utlovat ett ekonomiskt program bestående främst av stimulansåtgärder, skattesänkning, avreglering och eventuell protektionism som skyddar amerikanska producenter. Med undantag för de protektionistiska åtgärderna siktar de övriga förslagen uttryckligen på att öka den ekonomiska tillväxten och företagets resultat, vilket kan leda till att USA:s högkonjunktur förlängs. När det gäller handelspolitik och en ambition att minska det globala utbytet i världshandeln kan det omvänt leda till minskad tillväxt.

Svensk ekonomi de kommande åren

Sverige har de senaste åren haft mycket god tillväxt liksom Göteborgsregionen. Rikets tillväxtutveckling om 3,5 procent 2016 kan jämföras med exempelvis Storbritannien och Tyskland som låg kring 2 procent. De kommande åren bedöms den svenska tillväxten falla ned till nivåer kring 2 procent. För kommunsektorn innebär det att arbetade timmar bedöms minska från 2 procents årlig utveckling till under 1 procent, något som påverkar stadens skatteintäkter.

Hur Göteborgsregionens höga tillväxt utvecklas framöver är svårbedömd. Förutom osäkerheterna i den globala ekonomin finns också lokala kapacitetsbrister, särskilt den arbetskraftsbrist och matchningsproblematik som riskerar att begränsa tillväxten. Redan nu sker en inbromsning på grund av svårigheten att hitta rätt kompetens. Bostadsbristen i Göteborg bidrar också. Rekryteringssvårigheterna finns även inom Göteborgs Stad och tros fortsätta eftersom en del är bristyrken. Kompetensförsörjningen inom stadsbyggnadsområdet påverkas av den hårdnande konkurrensen inom bygg- och anläggningsverksamheten då även byggandet i riket ligger på en hög nivå.

Britternas EU-utträde påverkar en viktig exportmarknad för Sverige, Västra Götaland och Göteborg. Västra Götalands län exporterar varor till Storbritannien för drygt 10 miljarder kronor årligen och om handeln försvåras får det negativa effekter. En positiv effekt är att multinationella, och brittiska, företag sannolikt i högre grad kommer att välja att lägga produktionsenheter i EU-länder för att få tillgång till den inre marknaden. Sverige kan kanske inte räkna med att per automatik ta en stor andel av de ökade investeringarna, men med en aktiv "säljstrategi" kommer det att finnas möjligheter. De gäller speciellt för Västsverige som ligger väl framme inom branscher där nyinvesteringar väntas, som fordonsindustrin och life science.

Stark svensk arbetsmarknad

Under 2016 steg sysselsättningen och arbetslösheten minskade, men utvecklingen skiljer sig åt för olika grupper av arbetslösa. Arbetslösheten var 31 procent bland födda utanför Europa jämfört med 4 procent bland inrikes födda. Det finns grupper av de arbetslösa som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden och deras andel förväntas öka kommande år.

Ungdomsarbetslösheten var den lägsta sedan 2008 och var 8,9 procent bland kvinnor och 13,9 procent bland män. Sambandet mellan arbetslöshet och utbildning är tydligt och bland personer utan gymnasieutbildning var arbetslösheten betydligt högre. Oavsett utbildningsnivå var arbetslösheten emellertid högre för utrikes födda, särskilt för de som är födda utanför Europa. Arbetslösheten steg bland utomeuropeiskt födda, vilket kan kopplas till en hög invandring.

Arbetslösheten minskade snabbare i Göteborg än i riket totalt, även för ungdomar. Göteborgs arbetslöshet är nu på samma nivå som i riket.

Inskrivna arbetslösa, andel (%) av arbetskraften

Samtliga 16–64 år	2014	2015	2016
Stockholm	6,6	6,4	6,1
Göteborg	8,8	8,4	7,8
Malmö	14,9	15,0	14,9
Riket	8,0	7,8	7,6
Ungdomar 18–24 år	2014	2015	2016
Stockholm	8,6	7,5	6,6
Göteborg	13,1	10,9	9,1
Malmö	23,3	21,6	20,3
Riket	15,0	13,3	11,7

Källa: Arbetsförmedlingen

Integrationen av migranter på arbetsmarknaden är av stor vikt om Göteborg ska klara arbetskraftsbristen och minska segregationen och polariseringen. Detta gäller även grupper som står långt från arbetsmarknaden.

Digitalisering och automatisering utmanar

Sverige håller på att växla om till ett industriellt internet – "Industri 4.0". Effekten för samhället är tveeggad, risk finns för ökad polarisering. Yrken och arbetstillfällen kommer att försvinna men det kan även leda till att nya yrken och andra arbetstillfällen skapas. Behovet att flytta industriproduktion till låglöneländer tros minska. Digitaliseringen förändrar vad vi gör, hur vi gör och vad som går att göra, en utveckling som innebär en omvälvande förändring och transformering av samhället. Utvecklingen innebär också att verksamheten i Göteborgs Stad utvecklas enligt de nya förutsättningarna.

Ökad oro i samhället

Terrorattackerna i Europa skördade färre offer jämfört med 1970- och 1980-talen, men antalet offer var fler under 2015 och 2016 än på tio år. Sverige ligger kvar på en höjd terrorhotnivå. Nationellt centrum för terrorhot anser det inte troligt att Sverige är ett prioriterat mål för stora och samordnade terroristattentat styrda av en uppdragsgivare. I de årliga SOM-undersökningarna ligger miljöförstöring och klimatförändringar fortfarande i topp över saker som oroar svenskarna, men terrorism upplevs idag som ett lika stort hot som miljöförstöring. Oroväckande är även de anlagda bränderna som under 2016 drabbade asylboenden eller tilltänkta asylboenden vid 92 tillfällen.

Under året har skottlossning i de tre storstäderna uppmärksamats. Några stadsdelar i Göteborg har varit särskilt drabbade. Göteborg drabbades av 39 skottlossningar jämfört med 35 året innan. Ofta inträffade de i så kallad gängmiljö, men antalet offer för skjutningarna minskade.

Göteborgs Stad har ett nära samarbete med polisen avseende trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete och med andra aktörer i samhället. Ett arbete som bidragit till att ungdomsbrottligheten sjunkit i Göteborg. Göteborg Stad deltar även i arbetet mot våldsbejakande extremism.

Förra året blev besvärligt för polisen och färre brott klarades upp. Skottlossningar, arbetet vid gränskontroller och runt asylboenden och en stor intern turbulens på grund av omorganisation påverkade polisens resultat negativt.

Misstroende mot etablissemangen

Britternas ja i juni till att lämna EU och valet av ny president i USA överraskade de flesta bedömare. Både kampanjerna och valutgångarna tyder på ett delvis nytt politiskt landskap, med en ökad polarisering när det gäller värderingar. Även ett ökat misstroende mot etablissemangen i form av makthavare och media uttrycks. Båda valen har väckt många frågor i Europa och inom EU om dess betydelse i 2017 års val i Frankrike, Tyskland och Nederländerna. Hur valrörelsen och utgången blir i dessa val kan komma påverka 2018 års valrörelse i Sverige.

Klimatet fortsätter att slå fel rekord

Klimatfrågan dominerade det globala miljöåret. Världens länder enades i december 2015 i Paris om ett

gemensamt klimatavtal. Därför var novembers klimat-toppmöte i Marrakech, COP22, ett möte med fokus på agerande och handlingskraft. Parisavtalet trädde ikraft på rekordtid när ett stort antal nationer undertecknat avtalet vid toppmötet. Göteborgs Stad deltog i mötet och tog emot FN:s klimatpris för sitt internationella ledarskap inom gröna obligationer. Samtidigt fanns det mycket oro på mötet inför hur USA:s nya president kommer att agera i klimatfrågan. Mycket pekar på att USA:s stöd i FN:s globala klimatarbete kommer att förändras. Flera andra viktiga nationer så som Kina lovar dock att hålla kvar vid sina löften och Kina träder nu fram som en allt starkare kraft inom klimatfrågor och förnybar energi. Kinas satsning bedöms sänka priset på förnybar energi, en utveckling som även gynnar utvecklingsländerna. Utvecklingen inom EU det kommande året blir viktigt även för det globala klimatsarbetet. Vill USA ta sig ur Parisavtalet kommer det att ta närmare fyra år.

Den globala medeltemperaturen slog för tredje året i rad värmer rekord. Fortsätter trenden beräknas den få globala konsekvenser. Sverige och Göteborg behöver fortsätta sitt arbete för att hantera dessa konsekvenser även om vi ur ett globalt perspektiv står förhållandevis väl rustade. Torka och höjda havsnivåer kommer att få allvarliga konsekvenser och det beräknas driva fler människor på flykt från drabbade områden. Den biologiska mångfalden och haven förväntas också påverkas. Det mest alarmerande under året har varit rapporter om rekordlåga nivåer för isarna i Arktis och den utbredda koralldöden i områden som Stora Barriärrevet. Havsfrågorna är aktuella på en global och nationell nivå liksom de är för Göteborg. Frågor kring maritimt skräp kommer att lyftas på det internationella toppmöte som Sverige anordnar tillsammans med Fiji våren 2017.

Tätt sammanbunden med utsläpp av växthusgaser är frågan om ren luft i städerna. Flera storstäder brottas med allvarliga problem och det är inte längre bara megastäder i länder som Mexico och Kina. Paris har under året tvingats göra drastiska åtgärder för att minska utsläpp från bilar, och flera städer har beslutat sig för att inom en snar framtid förbjuda dieslbilar. Dieslbilarnas utsläpp bedöms även i Göteborg vara orsaken till att vi inte når upp till godkända luftnivåer nivåer vid vissa mätpunkter. Trafik och utsläpp från fordon kommer fortsatt att vara en stor fråga såväl lokalt som globalt för att komma till rätta med miljökonsekvenser, men också för att den starka urbaniseringen fortsätter.

Kommunfullmäktiges mål och uppdrag

Sammanfattande måluppföljning

Nämnder och styrelser har i sina årsrapporter gjort en bedömning av den förväntade måluppfyllelsen under mandatperioden för kommunfullmäktiges mål. Bedömningen utgår från nämndens/styrelsens bidrag till stadens samlade måluppfyllelse. Följande bedömningsgrunder har använts:



I de fall nämnden/styrelsen inte har gjort någon bedömning eller angett att målet inte ligger inom nämndens/styrelsens verksamhet har det markerats med grå färg i nedanstående figur.



Utifrån nämndernas/styrelsernas rapportering och annan tillgänglig information har stadsledningskontoret (SLK) gjort en samlad bedömning av måluppfyllelsen för hela staden.

Vid tolkningen av hur väl nämnder och styrelser bedömer att målen kommer att uppnås är det viktigt att väga in att olika nämnder/styrelser har olika påverkan på de olika målen. För till exempel skolans kompensatoriska mål har stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden den helt avgörande påverkan på hur väl målet uppnås och det är av mindre betydelse att flertalet facknämnder och bolagsstyrelser inte har tagit sig an målet.

Stadsdelsnämnder, facknämnder och bolagsstyrelser har även bedömt måluppfyllelsen utifrån något olika förutsättningar. Något generaliserat finns det ett mönster att stadsdelsnämnderna har bedömt den förväntat uppnådda effekten, medan framför allt bolagsstyrelserna har bedömt om det genomförts några aktiviteter. Tydliga exempel på där det ger en stor skillnad i bedömningen är målen att Göteborg ska vara en jämlik stad och Alla stadens verksamheter ska genomsyras av mänskliga rättigheter och främja likabehandling.

Ett annat exempel på där bedömningen har utgått från olika förutsättningar är målet "Osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor ska upphöra". De flesta nämnder och styrelser bedömer att måluppfyllelsen är god och att det inte finns några osakliga skillnader inom förvaltningen/bolaget. Några förväntar sig enbart en viss måluppfyllelse och utgår istället från ett stadenperspektiv. De bedömer att de skillnader som finns mellan likvärdiga yrkesgrupper som arbetar i olika förvaltningar/bolag inte kommer att upphöra inom mandatperioden. Det senare är även den bedömning som stadsledningskontoret gör för hela staden.

Ett mål där stadsledningskontorets bedömning avviker från nämnders och bolagsstyrelserns bedömning är målet om att Göteborg ska minska sin klimatpåverkan. Här gör merparten av nämnder och styrelser bedömningen att de genom sina åtgärder minskar organisationens påverkan på klimatet, medan stadsledningskontoret bedömer målet ur ett samhällsperspektiv och konstaterar då att utvecklingen går åt fel håll.

Sammanfattning uppdrag

Kommunfullmäktige fördelade 47 uppdrag till nämnder och styrelser inför 2016. Av dessa fanns 16 även med i föregående års budget varav 9 var helt likalydande medan övriga till viss del var omformulerade.

Av uppdragen riktades 8 till samtliga nämnder och styrelser, 16 till ett varierande antal nämnder och styrelser och 23 uppdrag fördelades enbart till en nämnd eller styrelse. I budgeten för 2017 finns 15 uppdrag kvar från tidigare år (markerade med en asterisk i nedanstående tabell) om än i vissa fall något omformulerade. Av dessa gäller 4 för hela mandatperioden.

Av uppdragen har 29 genomförts medan 18 inte är genomförda. Samtliga är dock påbörjade och flera av dem är till stor del genomförda. I flera fall har uppdrag som innebär utredning eller framtagande av planer dragit ut på tiden och planeras bli färdiga under 2017.

För uppdrag som är fördelade till alla eller ett flertal är utmaningen att samtliga ska göra sin del innan uppdraget kan betraktas som helt genomfört. När det gäller vissa uppdrag har det varit omöjligt för mindre nämnder och styrelser att genomföra uppdragen eftersom man till exempel inte gjort några chefsrekryteringar eller tjänsteupphandlingar.

Några av uppdragen har genomförts på ett alternativt sätt utifrån bedömningen att dessa inte varit möjliga att genomföra enligt sin beskrivning.

Av de uppdrag som inte är helt genomförda finns 6 kvar även i 2017 års budget.

Uppföljning av uppdrag

Antalet hushåll med egen försörjning ska öka så att långvarigt beroende av försörjningsstöd minskar.	Ja	Under året har antalet hushåll med försörjningsstöd minskat med 1 360 och kostnaderna var 61 mnkr lägre än 2015. Antalet hushåll med långvarigt beroende av försörjningsstöd minskade med 679 till 8 425.
Idrotts- och föreningsnämnden ska utreda möjligheten att erbjuda avgiftsfri simskola	Ja	Utredningen presenteras för idrotts- och föreningsnämnden i början av 2017. Hösten 2016 startade ett pilotprojekt på ett antal badanläggningar. Under våren 2017 kommer två ytterligare pilotprojektet att genomföras. Under hösten 2017 ska verksamheten gå från projektform till kontinuerlig drift.
Staden ska erbjuda fri badentré för barn 16 år och yngre	Ja	Sedan februari 2016 erbjuds fri badentré för barn och unga i stadens simhallar. De fria baden har ökat besöks- talen och utgör 25 procent av de sammanlagda besöken.
Möjligheten att ge papperslösa barnfamiljer rätt till ekonomiskt bistånd ska utredas	Ja	Utredning av frågan har behandlats av KF i samband med beslut om nya riktlinjer för ekonomiskt bistånd.
Resultaten från undersökningen av HBTQ-personers villkor ska omsättas i ett åtgärdsprogram för staden	Ja	KS fastställde i januari 2017 förslag på plan för att förbättra HBTQ-personers livsvillkor. Planen ska behandlas i KF inom kort.
Alla nämnder och bolag ska ta fram lika- behandlingsplaner i förhållande till alla diskrimineringsgrunder. Arbetet ska gälla ur såväl personal- som invånarperspektiv*	Nej	Fyra nämnder redovisar tydligt att de utarbetat planer både ur personal- och invånarperspektiv. Fem uppger att de inte tagit fram planer för något av perspektiven. För övriga är svårt att bedöma om det finns planer både ur personal- och invånarperspektiv.
Den normkritiska kompetensen ska höjas i stadens verksamheter*	Nej	Samtliga stadsdelsnämnder och de flesta facknämnder och styrelser har genomfört insatser för att höja den normkritiska kompetensen
Stadens modell för att fördela föreningsbidrag ska ses över. Det gäller både instanser som beviljar bidrag och i vilken utsträckning stödet ger önskad effekt	Ja	En delrapport ska redovisas i KS i mars för avstämning och inriktningsbeslut. Arbetet fortsätter under 2017.
Demokratistärkande insatser ska ske i de områden i staden som har lägst valdeltagande*	Ja	Medel har fördelats till de tre stadsdelar med lägst valdeltagande. Medlen delas ut till projekt för ökad tillit och inflytande tillsammans med civilsamhälle, föreningar och allmänhet.
Staden ska ha en samordande funktion och kontakt gentemot externa aktörer i frågor som rör arbetet med våldsbejakande extremism	Ja	Social resursnämnd är den samordande funktionen och har kontakt med såväl de kommunala verksamheterna som andra myndigheter, civila organisationer och allmänhet.
Alla enkelt avhjälpda hinder ska vara undanröjda i kommunens publika lokaler och på allmän platsmark under mandatperioden*	Nej	Uppdraget har genomförts till del och åtgärder pågår i ansvariga nämnder.
Minska barngruppernas storlek i förskolan	Nej	Uppdraget har till stor del genomförts. De tre stadsdelar som inte genomfört uppdraget uppger att det inte varit möjligt främst utifrån lokalsituationen vilken inte medgett minskade barngrupper.

Informationsaktiviteter ska göras för att öka närvaron i förskolan för barn till långvarigt arbetslösa	Nej	Uppdraget är till stor del genomfört. Nio stadsdelar har genomfört uppdraget. I en stadsdel uppges frågan inte ha någon aktualitet och är därför inte genomförd.
Skolan ska erbjuda kurser i feministiskt självförsvar	Ja	Uppdraget har till stor del genomförts. Nio stadsdelar har genomfört uppdraget. I en stadsdel är uppdraget delvis genomfört.
En handlingsplan ska tas fram för hur lärarnas administrativa uppgifter ska minska och förenklas	Ja	Planen har tagits fram och återremitterats av KS för definition av vissa begrepp. Analys av stadsdelarnas handlingsplaner ska göras och utifrån den ska behov av stadengemensamma åtgärder föreslås.
Elevhälsoteamens förebyggande arbete med fysisk och psykosocial hälsa ska stärkas	Nej	Flertalet stadsdelar har genomfört uppdraget. Utbildningsnämnden har genom centrala elevhälsan initierat ett utvecklingsarbete för att stärka det förebyggande arbetet. Arbetet fortsätter under 2017.
Staden ska testa att bedriva en gymnasieskola via intraprenad	Ja	Uppdraget har genomförts. Angeredsgymnasiet har övergått till intraprenad.
Fri entré till simhallar ska inkluderas i pensionärskortet för kollektivtrafik	Ja	Uppdraget att inkludera den fria entrén i pensionärskortet för kollektivtrafiken var inte tekniskt möjligt. Idrotts- och föreningsförvaltningen valde en annan modell. Förvaltningen har valt att också inkludera sjukpensionärer i gruppen pensionärer.
HBTQ-diplomering för minst en äldreverksamhet ska genomföras	Nej	SDN Örgryte-Härlanda har omformulerat uppdraget och ersatt diplomering med normmedvetet arbetssätt för att det ska kunna appliceras på andra grupper som omfattas av diskrimineringsgrunderna. Modellen har genomförts på Dicksons hus äldreboende och kommer att bli ett fortlöpande arbete.
Fler boendelösningar med exempelvis inriktningar på språk och HBTQ ska utredas*	Ja	SDN Örgryte-Härlanda har tagit fram två utredningar för målgruppen äldre. En för boendelösningar med HBTQ och en för boendelösningar med inriktningar på språk.
Under 2016 ska en revidering av handlingsplanen till Miljöprogrammet göras	Ja	Förslag till reviderad handlingsplan är sänd på remiss i staden. Beslut i KS och KF förväntas under året.
Målnivån för klimatpåverkan från Göteborgs Stads inköp av varor och material ska utredas	Nej	Utredningen av klimatpåverkan från stadens inköp av varor och material pågår. Miljöförvaltningen samarbetar med Upphandlingsmyndigheten. Under första halvåret av 2017 kommer förslag till målnivå och handlingsplan som ska vara ett stöd för staden att minska sina utsläpp via inköpen.
Hur ftalatförbudet och utfasningen av farliga ämnen i märkningspliktiga kemiska produkter efterföljs ska utredas	Ja	Miljöförvaltningen har tagit fram rapporten "Följer Göteborgs Stad förbudet om ftalater i varor?"
En utredning ska göras om förutsättningarna att göra Ganlet till naturreservat	Ja	En utredning har tagits fram för området runt Ganlet. Återrapportering har skett till byggnadsnämnden. Inget beslut har ännu tagits om att starta naturreservatsarbete.
Modell för att bygga lägenheter med låg hyra ska tas fram och användas*	Nej	Metodutveckling pågår.

Jubileumssatsningen ska genomföras med målet att 7 000 nya bostäder utöver det vanliga bostadsbyggandet ska stå klara under jubileumsåret 2021	Ja	Majoriteten av projekten befinner sig i planprocessen och i nuläget indikerar tidplanen att målet 7 000 färdigställda bostäder 2021 kommer att uppnås inom projektperioden
En lekplats ska byggas i centrala Göteborg	Nej	Projektet är försenat p g a en ansträngd bemanning samt genomförandet av Gothenburg Green World. Lekplatsen i Vasaparken är nu färdigplanerad men byggnationen genomförs först under våren 2017. Planering för en lekskulptur i Lorensbergsparken pågår och bedöms slutföras under 2017.
Ett gångfartsprogram ska tas fram	Nej	Projektdirektiv är beslutat och förankrat i den gemensamma direktörsgruppen för fastighets-, stadsbyggnads- och trafikkontoret. Tidplanen är förskjuten. Remissversion planerad till maj 2017 och antagande av program i slutet av 2017.
Möjligheten att utföra ett tillköp för avgiftsfria busslinjer ska utredas i samråd med Västtrafik	Nej	Ett underlag för avstämning med trafiknämnden har tagits fram och planeras att presenteras för nämnden i mars 2017.
Göteborgs Stads modell och annat arbete för social hänsyn i offentlig upphandling ska fortsätta utvecklas och användas i ökad omfattning för att skapa sysselsättning för personer långt ifrån arbetsmarknaden*	Ja	Modellen är fastslagen i februari genom KF:s beslut om revidering av "Policy för Upphandling och inköp". Upphandlingsbolaget rapporterar att deras nya stödfunktion bidragit till att ca 80 arbetstillfällen skapats via tjänsteupphandlingar.
Antalet ferieplatser i staden ska öka	Ja	Den kommungemensamma satsningen omfattar 3 428 platser, en ökning med 153. Därutöver förekommer lokala satsningar i stadsdelarna
Ett entreprenörskvarter ska startas i Göteborg	Ja	En tillfällig lösning har sedan slutet av september gjorts i Gamlestaden. Drivhuset, Framtidsfrön och medarbetare från Business Region Göteborg sitter i en gemensam lokal i Gamlestadens fabriker. Förhoppning finns att kunna teckna ett långsiktigt hyresavtal under 2017.
En handlingsplan ska tas fram för hur staden kan utveckla innovationsprojekt	Ja	I september 2016 förklarade KS uppdraget slutfört. Samtidigt togs beslut om att godkänna "Handlingsplan för framtagande av strategi för stadens innovationsarbete. Förslaget till Göteborgs Stads innovationsprogram 2017-2022 ligger för beslut i KS för remittering till nämnder och styrelser
Fri Wifi ska testas i Göteborg	Ja	Fritt Wifi är genomfört och rapporterat till KS. Uppdraget att fortsätta överförs till nämnden för intraservice för operativt genomförande.
Alla elever i grundskolan ska erbjudas minst ett scenkonstbesök per år*	Ja	Uppdraget är genomfört.
Kulturskolan ska byggas ut så att kön försvinner*	Nej	En stadsdelsnämnd har genomfört uppdraget. Som huvudorsaker anges svårigheter att rekrytera rätt kompetens samt brist på verksamhetsanpassade lokaler. Kapaciteten har ökat i flera stadsdelar men inte i takt med den ökade efterfrågan. Flera av stadens kulturskolor har utvecklat samarbetet med skolan vilket har gjort att betydligt fler och bredare grupper nåtts på annat sätt.

Av den arbetade tiden i Göteborgs Stad ska max fem procent utföras av timavlönad personal	Nej	Andelen totalt för förvaltningarna har minskat med 0,4 procentenheter till 6,9 procent. Bara för enstaka bolag överstiger andelen 5 procent.
Andelen födda utanför Norden samt andelen kvinnor ska öka på chefsnivå*		
- avseende födda utanför Norden på chefsnivå*	Ja	För hela kommunen har andelen chefer födda utanför Norden ökat med en halv procentenhet till 6,7 procent.
- avseende kvinnor på chefsnivå	Ja	Utifrån en redan tidigare hög andel kvinnor bland chefer har denna ökat ytterligare
En översyn ska göras av rekryteringsprocessen utifrån stadens rekryteringsbehov. Denna ska också spegla sammansättningen av stadens befolkning	Ja	En översyn är genomförd. Rekryteringsprocessen rätt använd säkerställer rekrytering utifrån kompetens på ett icke diskriminerande sätt.
Möjligheten att inrätta en utvecklingsenhet för socialtjänsten som resurs för chefer och medarbetare ska utredas	Ja	En utredning är genomförd och redovisad för KS
En satsning ska göras på de anställda som har lägst löner.	Ja	Samtliga stadsdelar har gjort satsningar på anställda med lägst löner.
Fler socialsekreterare ska anställas.	Ja	Samtliga stadsdelar har utfört uppdraget.
En handlingsplan för att förbättra arbetsmiljön för de grupper som har högst sjukfrånvaro ska tas fram, med fokus på de grupper som i Medarbetarenkäten inte definierade sig som kvinna eller man	Nej	Uppdraget har inte genomförts. Orsaker är att organisationen inte kan identifiera de som inte identifierar sig som kvinna eller man. Andra orsaker är att handlingsplaner redan omfattar alla medarbetare, arbetet pågår utan handlingsplaner eller att organisationen har låg sjukfrånvaro.
Möjligheten att införa en friskvårdstimme ska utredas	Nej	Uppdraget hör nära samman med projektet "Fysisk aktivitet och hälsa på betald arbetstid" som blivit senarelagt, och påverkar genomförandet av aktuellt uppdrag. Uppdraget kommer att genomföras under 2017.
Att minst 50 procent av stadens tjänsteupphandlingar görs med sociala hänsyn*	Nej	Flertalet nämnder/styrelser har målet om upphandling prioriterat men endast ett mindre antal har genomfört uppdraget fullt ut. Flera har inte haft några upphandlingar eller använt sig av förnyad konkurrensutsättning under 2016.
Andelen ekologisk mat ska uppgå till minst 40 procent*	Ja	Göteborgs Stad köpte totalt 48 procent ekologisk mat på ramavtal under året. Andelen ekologiskt kött uppgick till knappt 71 procent, andelen MSC- och kravmärkta fiskprodukter 74 procent och ekologiska bönor och linser knappt 75 procent.
Pilotupphandlingar enligt Vita jobb - modellen ska genomföras*	Nej	Upphandling med krav på arbetsrättsliga villkor har genomförts och följts upp, dock ej med facklig medverkan. De fackliga organisationerna har inte haft resurser för att medverka.

* 15 uppdrag finns kvar i Göteborgs Stads budget för 2017.

Göteborgs Stads förvaltningar och bolag har trots omfattande rekrytering fortfarande stora rekryteringsbehov. Utmaningen är stor både att få tag i medarbetare till stadens kärnverksamheter och till den intensiva stadsutveckling som pågår och planeras. Många upplever att arbetsbelastningen har ökat. Dessutom är arbetstempot ofta högt. Handlingsplaner med förebyggande åtgärder har antagits under året.

Väsentliga personalförhållanden

Personalvolym

Personalvolymen (arbetad tid) inom Göteborgs förvaltningar och kommunala bolag uppgick 2016 till 45 800 årsarbetare. I förvaltningarna ökade personalvolymen med 1 500 årsarbetare till 39 100, vilket är en ovanligt kraftig ökning, även i förhållande till ökningen av anställda, se nedan. Detta beror på att den stora ökningen av anställda även under hösten 2015 får full helårseffekt i arbetad tid under 2016. För stadsdelarna var ökningen 900 årsarbetare och drygt 600 för övriga förvaltningar. Av ökningen finns 600 årsarbetare inom grund- och gymnasieskola och 400 inom individ- och familjeomsorg. Ökningen inom bolagen var nästan 100 årsarbetare, till 6 700. Ökningen finns främst inom Liseberg AB och Framtiden AB, medan till exempel Göteborg Energi AB och Renova AB visar på en minskning.

Merparten av ökningen beror på antalet nyanlända elever till grund- och gymnasieskola, samt social resursförvaltnings uppdrag och ansvar för ensamkommande barn och unga. Stadsdelarna har också ökat personalvolymen inom socialtjänsten för barn och unga. De stadsbyggande förvaltningarnas och bolagens personalvolym har fortsatt öka utifrån ökande uppdrag.

Ett uppdrag i kommunfullmäktiges budget gällde att högst fem procent av den arbetade tiden ska utföras av timavlönad personal. För 2016 var förvaltningarnas andel 6,9 procent, en minskning med 0,4 procentenheter sedan 2015. Stadsdelarnas andel var 7,6 procent (-0,6).

Våra anställda närmar sig 55 000

Under 2016 ökade antalet medarbetare i staden avsevärt, om än något mindre än föregående år. I december uppgick antalet medarbetare vid förvaltningarna till 46 500, en ökning under året med 1 500. Inklusive kommunala bolag hade staden då 54 200 medarbetare. Tillsvidareanställda på förvaltningarna ökade med 1 300, tidsbegränsat anställda med 400 medan antalet timavlönade minskade. Ökning av tillsvidareanställda ses bland annat inom yrkesgrupperna lärare, skolpersonal, socialsekreterare, socialvårdspersonal, ingenjörer/arkitekter samt handläggare och administratörer. En minskning finns istället bland forskollärare, undersköterskor och vårdbiträden.

Bolagens antal anställda har ökat något, bland annat i Framtiden AB, Älvstranden Utveckling AB och

bolagsklustret Turism, evenemang och kultur (ökningen med 200 beror också på nytt sätt att beräkna antalet säsongsanställda hos Liseberg AB). De tillsvidareanställda ökade med cirka 30, som främst beror på ökning inom Framtiden AB. Antalet hos Renova AB och Göteborgs Spårvägar AB minskade något.

Antal medarbetare och chefer i staden framgår i tabellen nedan. Där framgår också den jämförbara könsfördelningen bland chefer, som väl speglar andelen bland medarbetare.

Antal medarbetare och chefer

	Antal medarbetare	Kvinnor %	Män %	Utrikes födda %
Stadsdelsförvaltningar	37 200	82	18	26,8
Fackförvaltningar	9 300	60	40	15,7
Bolag	7 700	40	60	
Totalt	54 200	72	28	24,5

	Antal chefer	Kvinnor %	Män %	Utrikes födda %
Stadsdelsförvaltningar	1 220	81	19	9,7
Fackförvaltningar	590	61	39	8,6
Bolag	520	39	61	
Totalt	2 330	67	33	9,3

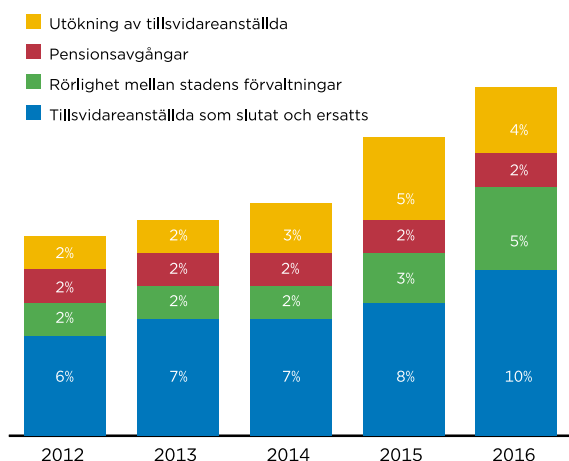
Attraktiv arbetsgivare

Vi, Göteborgs Stad, har sedan många år arbetat för att vara en attraktiv arbetsgivare och har bland annat satsat på okonventionella grepp i vår marknadsföring. Vi har besökt ungdomar i årskurs 9 inför gymnasievalet för att tidigt väcka intresse för våra olika yrken. Reklamfilmer på bio, där våra anställda berättar om sina arbeten, är en annan metod vi har prövat. De största utmaningarna är att få tag i medarbetare till välfärds- och utbildningsområdena men också att klara den intensiva stadsutveckling som pågår och planeras. Det är därför viktigt med framgångsrik marknadsföring. Ett kvitto på det gedigna varumärkesarbetet som bedrivits fick vi som vinnare i klassen "Mest attraktiva kommun", företaget Universums årliga undersökning om vilka arbetsgivare unga yrkesverksamma föredrar.

Stora rekryteringsbehov

Det har varit stora rekryteringsbehov under året, delvis på grund av utökad verksamhet i förvaltningarna och en del bolag men också som en följd av den allt hårdare konkurrensen om yrkesutbildad arbetskraft i regionen. Det finns ett stort utbud av tjänster att söka. I grafen framgår hur ersättnings- och nyrekrytering i förvaltningarna utvecklats de senaste fem åren.

Ersättnings- och nyrekryteringar i förvaltningarna – 2012–2016



Förvaltningarna beskriver rekryteringssituationen som mycket problematisk. Även bolagen berörs i hög grad av den hårdnande konkurrensen, särskilt inom bygg- och anläggningsverksamheten. Antal utannonserade tjänster har mer än fördubblats de senaste fem åren medan genomsnittligt antal ansökningar per tjänst har halverats från 27 till 15 under samma period. Under 2016 har drygt var tredje annonsering avbrutits eller annonserats om då det saknats sökande med rätt kompetens. Trots svårigheterna gjorde staden under 2016 totalt 14 400 rekryteringar, varav drygt 5 300 till en tillsvidareanställning, 4 800 av dessa var till en förvaltning. Sammantaget är detta 1 100 fler rekryteringar än under 2015.

Personalrörlighet

Göteborgs Stad är en stor arbetsgivare och under året har 1 500 medarbetare sökt nytt arbete i en annan förvaltning eller bolag. Denna rörlighet mellan förvaltningar var 5 procent, 2 procentenheter mer än under 2015. Under året lämnade nästan 4 000 tillsvidareanställda sin anställning i staden. Personalomsättningen i förvaltningar och bolag var 10 procent vilket även det är en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2015. Bland socialsekreterare, sjuksköterskor och förskollärare har rörligheten ökat kraftigt och det utgör ett stort problem för verksamheterna. Under året avgick knappt 800 medarbetare med pension. Av dessa var 38 procent över 65 år vid pensioneringen.

Chefsförsörjning

Under året anställdes cirka 400 nya chefer i förvaltningarna (304 kvinnor och 93 män). Det är något fler än under 2015. De flesta verksamheter växer och antalet chefer har ökat med 115 jämfört med 2015. Under 2016 har omsättningen bland chefer dämpats något, men är fortfarande hög inom individ- och familjeomsorg, äldreomsorg samt bland rektorer i grundskolan. För att säkra tillväxten av nya chefer och bereda möjligheter för medarbetare att utvecklas och göra karriär inom staden finns interna chefsförsörjningsprogram för presumtiva chefer på alla nivåer. Det finns stort intresse bland medarbetare och chefer för deltagande i de olika programmen. Under 2016 har 90 deltagare genomgått "Morgondagens chef" och ytterligare 90 kommer att bli klara våren 2017. 25 deltagare har tagits ut till "Morgondagens chef för chef".

Arbetsmiljö och hälsa

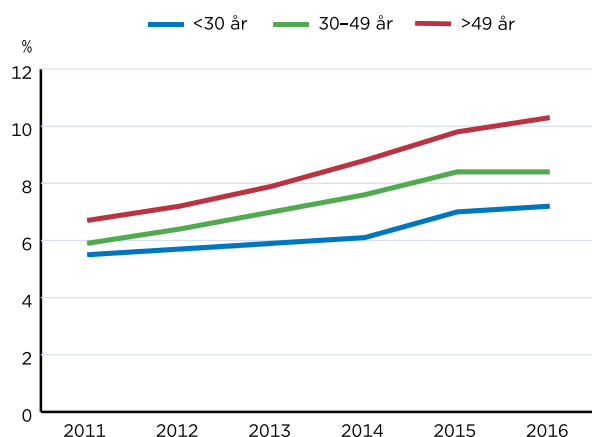
Många olika faktorer och omständigheter påverkar arbetsmiljön och hälsan för medarbetare och chefer. Utökade uppdrag och höjda ambitionsnivåer bidrar till att många upplever en ökad arbetsbelastning och ett högre arbetstempo. Detta har medfört att arbetsmiljön är ansträngd inom flera av stadens verksamheter. Arbetsmiljöverkets föreskrift om organisatorisk och social arbetsmiljö trädde i kraft 31 mars 2016. Riktade utbildningsinsatser för hur man ska arbeta med den nya föreskriften i sitt systematiska arbetsmiljöarbete har genomförts. Cirka 460 chefer, fackliga företrädare och HR-specialister har deltagit. För att förbättra arbetsmiljön har staden under året tagit fram tre övergripande handlingsplaner inom verksamheterna äldreomsorg, förskola samt individ- och familjeomsorg. Arbete pågår med att ta fram förslag på stadenövergripande åtgärder.

Sjukfrånvaro

Under de senaste åren har sjukfrånvaron i förvaltningarna ökat, även om årets ökning är väsentligt lägre än tidigare. Den lägre ökningstakten beror främst på att sjukfallens längd inte har ökat nämnvärt. För 2016 var sjukfrånvaron 9,0 procent i förvaltningarna, en ökning med 0,3 procentenheter jämfört med 2015. För stadsdelarnas äldreomsorg är sjukfrånvaron oförändrad och inom individ- och familjeomsorg har den minskat något. För medarbetare äldre än 49 år har sjukfrånvaron ökat, liksom för medarbetare under 30 år. Under 2016 medförde sjukfrånvaron en kostnad (enbart för sjuklön och intjänad semester) för staden på 531 mnkr (2015: 486 mnkr). I bolagen är utvecklingen av sjukfrånvaron i stort sett oförändrad och i några bolag har den minskat.

Förvaltningarnas sjukfrånvaro

– uppdelad på tre åldersklasser



Lönebildning

Inriktningen är jämställda och konkurrenskraftiga löner. Att osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor ska upphöra är ett mål i kommunfullmäktiges budget. För förvaltningarna innebär det behov av fortsatta åtgärder för att öka lönerna för yrkesgrupper inom välfärd och utbildning i relation till andra sektorer. Utjämnningen av de strukturella löneskillnaderna är en del i utmaningen för att både på kort och lång sikt göra det möjligt att rekrytera och behålla medarbetare med rätt utbildning och kompetens.

Löneskillnaderna mellan sektorerna på arbetsmarknaden, där vård, omsorg och undervisning traditionellt har lägre lönenivåer än teknisk och administrativ sektor, är den viktigaste förklaringen till löneskillnaderna mellan kvinnor och män.

Utfallet i årets löneöversyn för förvaltningarna blev i genomsnitt 2,8 procent. Vid beräkning av kvinnors medellön i förhållande till mäns medellön har löneöversyn 2016 och löneökningar till följd av den statliga satsningen Lärarlönelyftet bidragit till en utjämning med 1,3 procentenheter, och kvinnors medellön (oberoende av yrke) uppgår nu till 94,5 procent av mäns i stadens förvaltningar.

Under året höjdes också ersättningen för arbete på obekvämt arbetstid.

Personalen i förvaltningarna 2016

	Kvinnor	Män	Totalt
Totalt antal anställda	36 250	10 279	46 529
Tillsvidareanställda	27 846	7 345	35 191
Tidsbegränsat anställda	3 633	1 367	5 000
Timavlönade	4 771	1 567	6 338
Andel utrikes födda av tillsvidareanställda, procent	25,1	22,4	24,5
Antal chefer	1 357	458	1 815
Andel utrikes födda chefer, procent	9,4	9,0	9,3
Medelålder tillsvidareanställda	45,7	45,5	45,6
Externa rekryteringar			
till tillsvidareanställning	3 674	1 131	4 805
till tidsbegränsad anställning	6 668	2 396	9 064
Externa avgångar tillsvidareanställda	2 680	721	3 401
varav med pension	602	147	749
varav på egen begäran	1 890	491	2 381
Personalomsättning, procent	9,9	10,3	10,0
Intern rörlighet, procent	13,0	11,2	12,7
Sjukfrånvaro	9,9	5,8	9,0
60 dagar och längre	6,1	3,0	5,4
29 år eller yngre	7,7	5,3	7,2
30-49 år	9,4	5,1	8,4
50 år eller äldre	11,2	6,8	10,3
Andel tillsvidareanställda med lägst 3 år högskola, procent	43,4	43,7	43,5

Framtidsfrågor

- Klara bemanningen inom välfärds-, utbildnings- och samhällsbyggnadssektorn
- Skapa nya yrkesroller där utbildningsväsendet inte klarar att möta våra behov
- Förbättra chefers förutsättningar i sitt ledarskap

Göteborgs kommun redovisade 2016 ett resultat på 938 mnkr. Det strukturella resultatet var 502 mnkr, vilket innebär att de ekonomiska marginalerna förbättrades något jämfört med föregående år. Koncernen Göteborgs Stad redovisade ett resultat på 2 323 mnkr. Under året genomfördes investeringar på 7,6 mdkr varav 2,5 mdkr inom kommunen och 5,1 mdkr inom bolagssektorn.

Sammanfattande finansiell analys

Denna finansiella analys ska ses som en sammanfattning av de beskrivningar av finansiell utveckling och ställning i kommunen och koncernen Göteborgs Stad som görs i block tre och fyra. Dessa två block ska även läsas tillsammans med de redovisade räkenskaper i block fem.

GÖTEBORGS KOMMUN

Årets resultat

Göteborgs kommun redovisade ett resultat på sista raden på 938 mnkr för 2016. Det strukturella resultat som visar det löpande driftresultatet i verksamheten var 502 mnkr. I detta resultat räknas engångsposten, realisationsvinster vid fastighetsaffärer, bort. Relateras det löpande driftresultat till skatteintäkter och kommunal-ekonomisk utjämnning uppgick resultatet till 1,7 procent. Måttet förstärktes något i och med årets resultat men visar över tid en fallande trend då resultatet försvagats medan verksamhetens omfattning ökat.

Årets resultat på 938 mnkr innebar ett överskott mot budgeterat nollresultat. De främsta orsakerna till detta var att nämnderna redovisade överskott, att realisationsvinster som inte var budgeterade redovisades, liksom att statsbidrag erhöles i större omfattning än vad som förutsettes i budgeten. Resultatet innebar att den budgeterade utdelningen från Göteborgs Stadshus AB på 611 mnkr inte behövde tas ut.

Balanskravet

Göteborgs kommun uppfyllde 2016 det lagstadgade balanskravet med ett resultat exklusive realisationsvinster på 502 mnkr. Kommunen har därmed uppfyllt balanskravet samtliga år sedan införandet år 2000. Detta resultat ställt mot 1 procent av skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämnning gav ett överskott på 212 mnkr som därmed ökade på resultatutjämningsreserven så att denna vid årets utgång uppgick till 869 mnkr.

God ekonomisk hushållning ur ett resultatperspektiv

I den finansiella analysen i block tre beskrivs ett antal nyckeltal som visar på stabil ekonomisk situation över ett antal år. Men då realisationsvinster varit ett betydande inslag i de senaste årens resultat har det strukturella resultatet över tid försvagats. Marginalerna framstår som knappa med tanke på de utmaningar Göteborgs Stad står inför vad gäller stadsutveckling med stora investeringsbehov och ökade kostnader till följd av demografisk utveckling.

God ekonomisk hushållning bedöms råda i kommunen utifrån avvägningar av samspel mellan kommunfullmäktiges inriktningar och dess resultat över tid.

Årets investeringar

Kommunens samlade investeringsvolym under året uppgick till 2,5 mdkr. Det var en lägre volym än vad som planerats i budgeten, vilket i huvudsak berodde på tidsförskjutningar av projekt. Delar av investeringsvolymerna finansieras av investeringsinkomster. Den investeringsvolym som ska finansieras av egna medel uppgick till 2,2 mdkr. Merparten av årets investeringar, 56 procent, gjordes inom lokaler och bostäder. Investeringar i infrastruktur utgjorde 21 procent, VA-verksamhet omfattade 11 procent och parker och idrottsanläggningar 5 procent. Exploateringsverksamheten som omsatte nära 1,0 mdkr redovisar ett negativt kassaflöde på 85 mnkr.

Eget kapital och soliditet

Kommunens egna kapital har över tid förstärkts till följd av redovisade positiva resultat. Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga handlingsutrymme och det visar hur stor del av kommunens tillgångar som har finansierats med skatteintäkter. Soliditeten minskade något till följd av ökad balansomslutning och låg vid årets utgång på cirka 30 procent.

Göteborgs kommun i siffror

Belopp i mnkr	2014	2015	2016
Bruttokostnader*	33 096	35 318	38 190
Balansomslutning*	57 732	61 969	66 927
Årets resultat exklusive extraordinära poster	138	824	938
Årets resultat exklusive jämförelsestörande och extraordinära poster	610	625	938
Årets resultat	392	824	938
Investeringsvolym	2 190	2 214	2 514
Investeringsvolym inklusive investeringsinkomster	1 733	1 996	2 247

* Jämförelsesiffror för 2015 har justerats, se not 19.

Göteborgs kommun / finansiella nyckeltal

procent	2014	2015	2016
Årets resultat exklusive jämförelsestörande och extraordinära poster / skatteintäkter	2,4	2,3	3,2
Skattefinansieringsgrad av investeringar inklusive investeringsinkomster*	58	99	96
Soliditet*	32	31	30
Kassalikviditet	70	81	111
Finansiella nettotillgångar (mnkr)*	-6 074	-8 021	-9 349
Kommunal skattesats	21,12	21,12	21,12

* Jämförelsesiffror för 2015 har justerats, se not 19.

SAMMANSTÄLLD REDOVISNING
- KONCERNEN

Årets resultat och investeringar

Koncernen Göteborgs Stad redovisade 2016 ett resultat på 2 323 mnkr. Jämfört med 2015 var resultatet drygt 1 100 mnkr högre och främsta orsak till detta var att bolagssektorn 2015 hade en stor kostnad för nedskrivning av biogasanläggningen GoBiGas på 850 mnkr. Koncernens investeringar uppgick 2016 till 7,6 mdkr, en ökning med 1,6 mdkr jämfört med 2015. Bolagssektorns del av investeringsvolymen var 5,1 mdkr, kommunen stod för 2,5 mdkr. Jämfört med årets budget var investeringarna 2,2 mdkr lägre vilket främst är en följd av att projekt inom kommunen skjutits fram i tid.

Finansiella nyckeltal

Den sammanställda redovisningen för staden visar på positiv utveckling av ett antal finansiella nyckeltal under året. Graden av egenfinansiering av årets investeringar låg fortsatt kvar på en hög nivå, 93 procent. Soliditeten som stärkts under en rad av år stärktes ytterligare något. På motsvarande sätt har stadens skuldsättningsgrad minskat successivt under en längre tid. Mättet för medellång finansiell handlingsberedskap som successivt försvagats över tid försvagades dock ytterligare något.

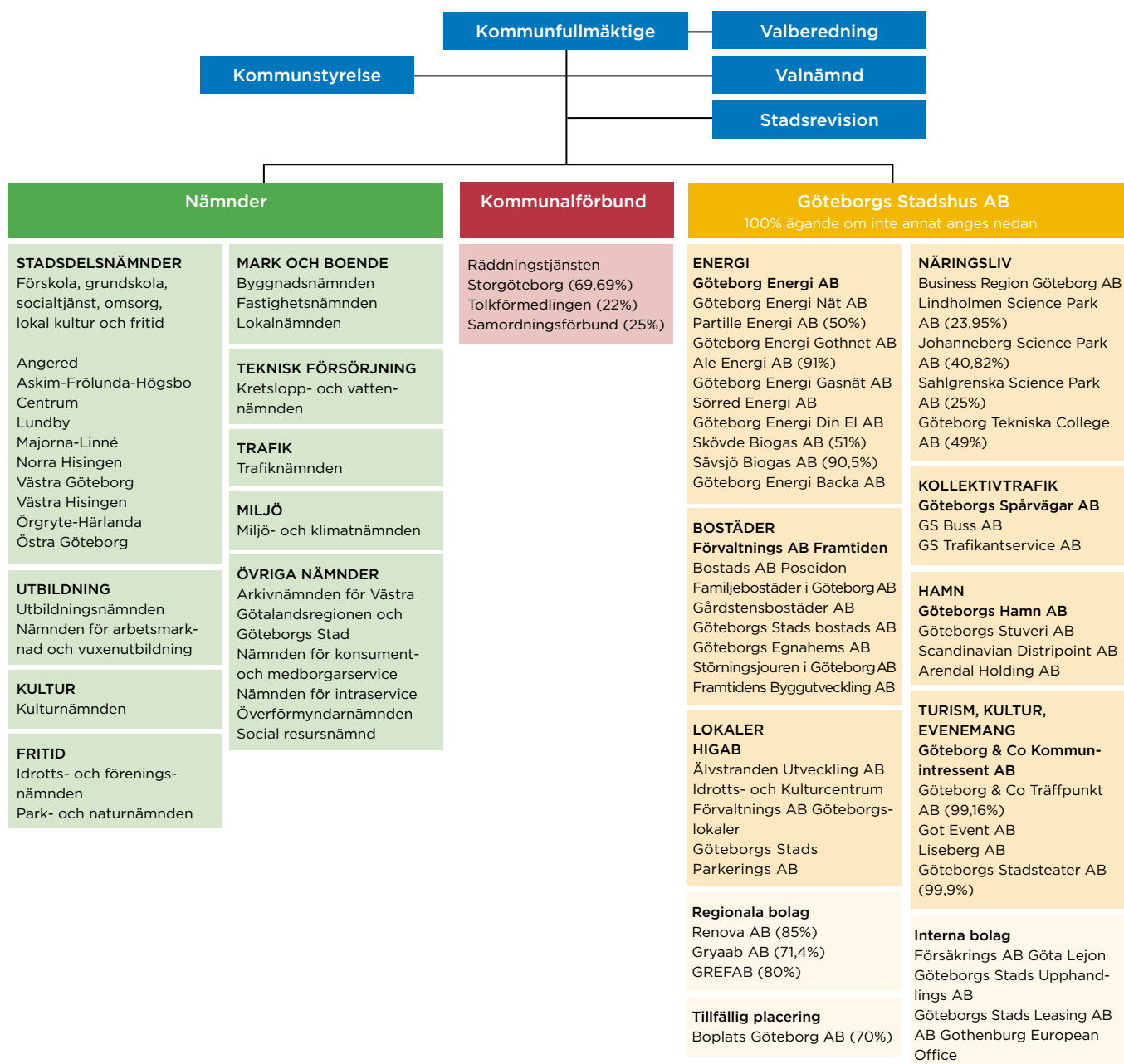
Göteborgs Stad har en tvist med leverantör av spårvarnar som kommer att behandlas i skiljedomstol under våren 2017. Ingen avsättning är gjord för eventuell risk, till följd av att staden gör bedömningen att gå skadeslös ur tvisten.

Sammanställd redovisning i siffror

Belopp i mnkr	2014	2015	2016
Intäkter*	48 470	50 743	55 191
Balansomslutning*	81 468	83 572	87 837
Resultat efter finansiella poster*	561	1 206	2 675
Årets resultat*	433	1 181	2 323
Investeringsvolym	6 248	5 955	7 648
Soliditet	30	31	32

* Jämförelsesiffror för 2015 har justerats, se not 19.

Göteborgs Stads organisation



Göteborgs Stads samlade verksamhet består av nämnd-organisationen inom den kommunala sektorn som utgör en juridisk person, kommunal- och samordningsförbund samt bolagssektorn under modern Göteborgs Stadshus AB.

Inför och under året har några organisatoriska förändringar ägt rum. Från 2016 är färdtjänstnämndens verksamhet organisatoriskt överförd till trafiknämnden. Inom bolagssektorn har Göteborgs Gatubolag AB i november slagits samman med Kommunleasing i Göteborg AB under bolagsnamnet Göteborgs Stads Leasing AB.

Under verksamhetsåret har ytterligare några förändringar skett inom bolagsstrukturen och ägarförhållanden.

- Inom Energiklustret har Rya Nabbe Depå AB, 556459-5113, fusionerats med moder, (ägandet 2015 var 100 %)
- Inom energiklustret har GoBiGas AB, 556778-3701, fusionerats med modern, (ägandet 2015 var 100 %)
- Inom Energiklustret har Lidköping Biogas AB, 556801-7577, avyttrats, (ägandet 2015 var 95 %)
- Inom Energiklustret har Lerums Energi AB, 556109-3955, avyttrats (ägandet 2015 var 100 %)
- Inom klustret Bostäder har Rysåsen Fastighets AB, 556711-1520, fusionerats med modern, (ägandet 2015 var 100 %)
- Inom Lokalklustret har Idrotts- och kulturcentrum Scandinavium i Göteborg AB, 556125-8616, fusionerats med modern, (ägandet 2015 var 100 %)



2 GÖTEBORGS STADS VERKSAMHET

I detta block redovisas delar av den verksamhet som bedrivs i Göteborgs Stads 30-tal nämnder och i bolagssektorn under modern Göteborgs Stadshus AB under året. Blocket delas upp i verksamhetsområden enligt kommunfullmäktiges budget. Inom varje område beskrivs viktiga händelser och trender utifrån olika perspektiv.



GÖTEBORGS STADS VERKSAMHET

29 Utbildning

Utbildningssektorn omfattar samtliga verksamheter inom skolväsendet som förskola, grundskola, fritidshem, grund-särskola, gymnasieskola och gymnasie-särskola, både i kommunal och enskild regi.

34 Individ och familj

Individ- och familjeomsorgen innefattar ekonomiskt bistånd, vård och stöd till vuxna, barn och familjer samt förebyg-gande och stödjande socialt arbete.

36 Personer med funktionsnedsättning

Funktionshinderområdet omfattar insatser till personer med funktionsned-sättning som bostad med särskild ser-vice, personlig assistans, boendestöd, sysselsättning/daglig verksamhet samt ledsagarservice.

38 Äldre och sjukvård i hemmet

Äldreomsorg och sjukvård i hemmet omfattar hemtjänst, förebyggande insatser, dagverksamhet, äldreboende, korttidsvistelse samt kommunal hälso- och sjukvård i ordinärt och särskilt boende.

40 Kultur och fritid

Göteborg har en profil som evene-mangsstad med kultursatsningar. Målsättningen är också ett starkt föreningsliv och insatser som kan främja jämställdhet, integration och folkhälsa.

42 Trafik

Trafik är ett brett område som hänger nära samman med stadsutveckling, näringsliv och miljö. Det transportbehov som finns ska tillgodoses i balans med de ekologiska, sociala och ekonomiska dimensionerna.

44 Bebyggelse och bostad

Området innefattar fysisk planering, markanvändning, bostadsbyggande och utveckling av goda boendemiljöer. Infra-struktur och näringslivsfrågor är cen-trala angränsande områden. Planering och genomförande ska stödja att staden utvecklas på ett hållbart sätt, ekologiskt, socialt och ekonomiskt.

47 Klimat och miljö

Verksamheterna inom områdena energi, avfall och avlopp samverkar lokalt, regionalt och internationellt i syfte att forma viktiga samhällsfunktioner för en långsiktigt hållbar utveckling.

50 Vuxenutbildning och arbetsmarknadsinsatser

Vuxenutbildningen och arbetsmark-nadsinsatser omfattar utbildning och sysselsättningsåtgärder som staden utför själv eller i samverkan med arbets-förmedlingen eller andra aktörer.

52 Näringsliv och turism

Göteborg ska ha ett hållbart och differentierat näringsliv som ger ökade sysselsättningsmöjligheter. Staden ska också vara en hållbar evenemangs- och besöksstad.

54 Jämställdhet och mänskliga rättigheter

Göteborgs Stad ska bli en förebild i jämställdhet och jämställd verksam-hetsutveckling. Göteborg ska vara en stad för alla. Mänskliga rättigheter är utgångspunkten i arbetet med mångfald och integration. Alla verksamheter har i uppdrag att bidra till ökad mångfald och integration.

56 Folkhälsa

I Göteborg Stad ska all verksamhet genomsyras av ett folkhälsoperspektiv och ett salutogent tänkande.

57 Barn

Allt beslutsfattande som rör barn och unga ska genomsyras av barn-konventionens anda och intentioner.

58 Stiftelser

Göteborgs Stad förvaltar nära 100 stiftelser för olika ändamål.

Utbildningsområdet har under året arbetat mycket med förbättringsområden utifrån Skolinspektionens granskning. Det har handlat om elevhälsoförebyggande arbete samt uppföljning och utveckling av verksamheten. Andra frågor som varit i fokus under 2016 är tillgången till behörig personal och arbetsmiljön i förskolan. För att öka intresset för yrkesutbildning arrangerades Euroskills, som lockade 500 tävlande ungdomar från 33 olika länder.

Utbildning

Utbildningssektorn berör cirka 100 000 göteborgare från barn i förskolan till elever i gymnasieskolan. Antalet barn och elever ökade under året och beräknas fortsatt öka under de kommande åren.

Fokus på arbetsmiljön i förskolan

Efter att sjukfrånvaron i förskolan, i synnerhet bland förskollärarna, ökat under flera år fick stadsledningskontoret i uppdrag att göra en nulägesanalys av arbetsmiljön samt ta fram en handlingsplan för att minska sjukfrånvaron inom förskolan.

Nulägesanalys och handlingsplan har tagits fram och innehåller åtgärder som rör bemanning och arbetsorganisation i förskolan, fysiska risker i arbetsmiljön samt förutsättningar för det pedagogiska ledarskapet. De flesta åtgärderna i handlingsplanen hanteras lokalt i respektive förvaltning, några åtgärder leds och samordnas centralt.

Förskola – några nyckeltal

	2014	2015	2016
Nettokostnad (mnkr)	3 494	3 632	3 789
Nettokostnadsutveckling (%)	6,1	3,9	4,3
Antal barn i förskoleverksamhet	29 549	29 774	29 680
Andel i kommunal förskola (%)	83,2	83,1	82,9
Andel i fristående förskola (%)	16,8	16,9	17,1
Efterfrågan i procent av befolkningen 1-5 år (%)	86	86,2	85,7



Andel barn i fristående förskola ökade marginellt till 17,1 procent. Foto: Lo Birgersson

Nettokostnaden ökade med 4,3 procent under året vilket kan förklaras av fler årsarbetare och av pris- och löneökningar. Nettokostnaden ökade i Angered med 7,4 procent och minskade i Norra Hisingen med 0,6 procent. Andel barn i fristående förskola ökade marginellt till 17,1 procent. Den totala efterfrågan på förskola och pedagogisk omsorg minskade något till 85,7 procent. Högst efterfrågan hade Västra Göteborg med 89,2 procent och lägst hade Centrum med 79,1 procent. Detta kan förklaras av att det i Centrum finns relativt sett betydligt fler ett- och tvååringar än i övriga stadsdelar.

Skolinspektionen granskade Göteborgs Stad

Under 2016 har Skolinspektionen genomfört regelbunden tillsyn i Göteborgs Stad. Granskningen omfattade dels skolenheter som bedömdes ha stora utvecklingsbehov, dels huvudmannens ansvarstagande för verksamheten. Totalt 100 skolor besöktes. I skolorvalet ingick samtliga grundsärskolor och gymnasiesärskolor, 58 grundskolor och 10 gymnasieskolor.

Varje skolbesök resulterade i ett beslut där Skolinspektionen delgav sin bedömning av verksamheten. Vid åtta grundsärskolor och tio grundskolor fanns inga brister. Övriga skolor belades med föreläggande inom ett eller flera områden. Tio av grundskolebesluten och fyra av gymnasiebesluten förelades med vite. Bristerna skulle åtgärdas inom tre månader. De mest förekommande bristerna utgjordes av för lite fokus på elevhälsans förebyggande och främjande arbete samt ofullständigt arbete med att följa upp och utveckla verksamheten. När det gällde vitesförelägganden rörde den mesta kritiken arbete med extra anpassningar och särskilt stöd och/eller trygghet och studiero. Inom granskningsområdena Undervisning och lärande samt Bedömning och betygsättning konstaterades mycket få brister.

Skolinspektionens uppföljning har visat att de flesta brister är avhjälpta men i några fall konstaterades att så inte är fallet. För sex skolor har skolinspektionen därför lämnat in en ansökan hos förvaltningsrätten om att vitena ska utkrävas. Dessa skolor har även meddelats ett nytt föreläggande med ytterligare vite.

Skolinspektionen har också lämnat ett beslut för varje skolform avseende det samlade ansvarstagandet för ut-



Under 2016 har Skolinspektionen genomfört regelbunden tillsyn i Göteborgs Stad, totalt besöktes 100 skolor.

Foto: Lo Birgersson

bildningen inom skolformen, totalt sju skolformsbeslut. Inom samtliga skolformer har brister påtalats. Göteborgs kommun förelades att senast den 30 september 2016 vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna har redovisats till Skolinspektionen.

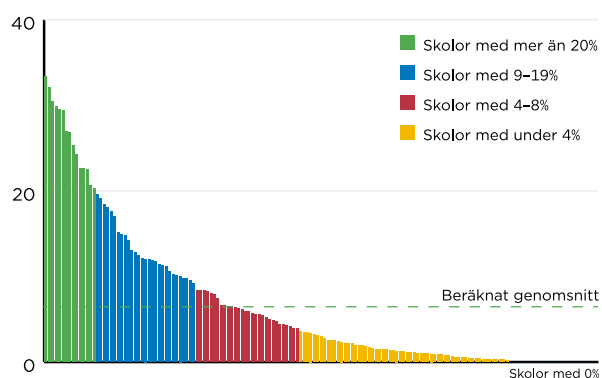
Nyanlända elever på fler skolor

Boendesegregationen har medfört att nyanlända elever är ojämnt fördelade på stadens skolor. För att främja en jämnare fördelning och förbättra förutsättningarna för integration vidtogs under 2016 flera åtgärder. Det handlade dels om att utöka samverkan mellan stadsdelarna vid skolplaceringar, dels att flytta hanteringen av skolplaceringar från skolnivå till stadsdelsnivå och att skapa utrymme för fler elever vid skolor med få nyanlända. En samordnare på stadennivå tillsattes med uppgift att skapa en överblick över tillgängliga skolplatser på alla skolor.

Utvecklingen gick åt rätt håll även om det gick långsamt. Det fanns utmaningar i arbetet med denna fråga. De stadsdelar som hade en stor andel nyanlända behövde agera annorlunda och motivera nya och befintliga elever till att välja en skola utanför den egna stadsdelen.

Andel nyanlända elever

– kommunala skolor september 2016



Om de nyanlända eleverna i Göteborg var jämnt fördelade skulle cirka sex procent av eleverna på varje kommunal grundskola ha varit nyanlända. Av diagrammet framgår den verkliga fördelningen. Det kan utläsas att en tredjedel av skolorna stod för den del som ligger över genomsnittet. Bland de totalt 161 skolenheterna utgjorde de nyanlända mer än 20 procent av eleverna vid 16 skolenheter, medan det inte fanns några nyanlända alls vid 39 skolenheter. Fördelningen var alltså fortfarande ojämn men vid en jämförelse med hösten 2015 har utvecklingen gått i rätt riktning. Hälften av skolorna som låg över genomsnittet hade minskat sin andel och av de skolor som låg nära genomsnittet hade tre fjärdedelar ökat sin andel. Dessutom hade andelen minskat vid mer än hälften av de skolor där de nyanlända utgjorde minst 20 procent av elevgruppen.

Det var fortfarande, under 2016, vanligast att en nyanländ elev börjar i en skola nära hemmet, däremot bodde det fler nyanlända i bostadsområden utanför de tre stadsdelarna med flest nyanlända. Fördelningen hade visserligen blivit jämnare delvis beroende på ovanstående insatser men även till följd av att nyanlända familjer erbjöds bostad i olika delar av Göteborg via Framtiden AB och på grund av att de flesta boenden för ensamkommande barn låg i områden där det bodde få med utländsk bakgrund. Det kunde därför konstateras att även om fördelningen blivit jämnare så var den fortfarande ojämn och fler insatser behöver prövas.

Kunskapsresultat i årskurs 9

I Göteborgs Stads kommunala skolor förbättrades elevernas kunskapsresultat 2016 jämfört med tidigare år. Andelen elever som nådde målen i alla ämnen ökade med 2,4 procentenheter till 69 procent, andelen elever som blev behöriga till ett yrkesprogram i gymnasieskolan ökade med 2,3 procentenheter till 80,5 procent och det genomsnittliga meritvärdet ökade med 4,2 poäng till 218,5 (max är 340). Samtliga uppgifter är exklusive elever med okänd bakgrund (elever som har tillfälliga personnummer eller skyddad identitet).

Det var 2016 stora skillnader mellan flickors och pojkars kunskapsresultat, en skillnad som även blev större jämfört med 2015. Andelen flickor som nådde målen i alla ämnen ökade med 5,2 procentenheter, andelen pojkar som nådde målen i alla ämnen var oförändrad. Det var alltså enbart flickornas kunskapsresultat som förbättrades och som gjorde att stadens genomsnitt ökade.

I hela riket (kommunala skolor) ökade andelen elever som nådde målen i alla ämnen med 1,1 procentenheter till 76,4 procent. De andra storstäderna hade en utveckling som är jämförbar med Göteborgs.

Andel elever med fullständiga betyg i årskurs 9

Andel elever (%) som uppnått målen i alla ämnen

		2014	2015	2016
Samtliga huvudmän	Alla	73,1	71,6	73,8
	Flickor	75,1	72,9	77,8
	Pojkar	71,3	70,3	70,0
Kommunala skolor	Alla	68,8	66,6	69,0
	Flickor	70,5	68,1	73,3
	Pojkar	67,4	65,2	65,2
Fristående skolor	Alla	82,9	82,9	83,5
	Flickor	85,0	83,9	86,2
	Pojkar	80,8	81,9	80,8
Malmö kommunala skolor	Alla	65,4	64,3	66,9
Stockholm kommunala skolor	Alla	77,0	77,9	80,2
Riket kommunala skolor	Alla	75,9	75,3	76,4
Riket – samtliga huvudmän	Alla	77,4	77,0	78,1

Källa: Skolverket (SIRIS), 2014–2015: samtliga elever, 2016: samtliga elever exklusive elever med okänd bakgrund (tillfälliga personnummer eller skyddad identitet).

Grundskola och grundsärskola – några nyckeltal

	2014	2015	2016
Nettokostnad (mnkr)	5 284	5 762	6 341
Nettokostnadsutveckling (%)	5,3	9,0	10,0
Antal elever i grundskolan	51 334	53 370	55 860
Andel i kommunal skola (%)	79,0	78,5	77,9
Andel i fristående skola (%)	21,0	21,5	22,1
Antal elever i grundsärskolan	499	455	479
– varav individintegrerade	53	69	72
Antal barn i fritidshemsverksamhet	20 236	21 349	22 597
Andel i kommunala fritidshem (%)	85,6	85,0	84,8
Andel i fristående fritidshem (%)	14,4	15,0	15,2
Efterfrågan i procent av befolkningen 6–9 år	80,8	80,9	82,1
Efterfrågan i procent av befolkningen 10–12 år	14,0	16,6	16,5

Nettokostnaden ökade med 10 procent under året vilket främst kan förklaras av den fortsatta ökningen av antalet elever i grundskolan men även av pris- och löneökningar. Antalet elever i förskoleklass och årskurs 1–2 minskade något jämfört med föregående år. I övriga årskurser i grundskolan ökade antalet elever.

Antalet elever i fritidshemsverksamheten ökade återigen med närmare 1 000 barn under året.

Efterfrågan på fritidshem för 6–9 åringar har ökat till 82,1 procent och variationen var även under 2016 stor mellan stadsdelarna. Lägst efterfrågan hade Angered med 63,1 procent och högst Västra Göteborg med 91,7 procent. Att efterfrågan i de lägre åldrarna varierar är främst kopplat till föräldrarnas förvärvsfrekvens. Efterfrågan på fritidshem för 10–12 åringar minskade och var 16,5 procent. Lägst efterfrågan hade Askim-Frölunda-



Antalet elever ökade i gymnasieskolan och elevökningen fördelade sig relativt jämnt mellan fristående skolor, kommunens egna skolor och andra kommuners gymnasieskolor.

Foto: Lo Birgersson

Högsbo med 5,0 procent och högst efterfrågan hade Centrum med 34,5 procent.

Andelen elever som valt fristående grundskolor ökade marginellt till 22,1 procent. Högst andel elever i fristående skolor hade Centrum med 44,6 procent och lägst hade Västra Hisingen med 8,2 procent. Detta kan förklaras av att Centrum har flera friskolor belägna i stadsdelen medan Västra Hisingen inte har någon alls.

Euroskills – med yrkesutbildning i fokus

För att vända trenden med ett minskande intresse för yrkesutbildning beslutade regeringen i samverkan med LO och Svenskt Näringsliv att göra 2016 till yrkesutbildningens år. Det största evenemanget under detta år var Euroskills i Göteborg, Europas största tävling i yrkesskicklighet för unga vuxna upp till 25 år.

Under Euroskills arrangerades tävlingar i 33 olika yrken, dessutom genomfördes tävlingar i nio så kallade presentationsyrken. Sammantaget kom 500 tävlande till Göteborg från 33 olika länder.

Ett viktigt syfte med arrangemanget var att öka kunskapen om framtida yrkesvägar och öka intresset och status för yrkesutbildning. Utöver tävlingarna fanns därför en mängd prova-på-aktiviteter och ett stort antal branscher och arbetsgivare som visade upp olika yrken.

För att elever och lärare skulle vara väl förberedda inför sitt besök på Euroskills togs en lärarhandledning fram. Det fanns också möjlighet till guidade turer på exempelvis arabiska och somaliska. Totalt besöktes Euroskills av 65 000 unika besökare och cirka 12 700 elever från grundskolor, gymnasieskolor och vuxenutbildning i Göteborg var anmälda till evenemanget. Göteborgs Stad bidrog på många sätt, staden visade upp olika yrken, studie- och yrkesvägledare informerade besökare och många yrkeslärare var funktionärer vid tävlingarna.

Huvudansvariga för evenemanget var Göteborg & Co och Svenska Mässan på uppdrag av WorldSkills Europe av WorldSkills Sweden.

Fler elever klarar gymnasiet på tre år

Gymnasieskolans mål är att utbildningen på ett nationellt program ska leda till en examen. En gymnasieexamen innehåller ett antal kvalitetskrav vilka varierar beroende på olika program. Andelen elever som tog gymnasieexamen ökade i Göteborgs Stads kommunala gymnasieskolor, samtidigt som den genomsnittliga betygspoängen sjönk något för elever med gymnasieexamen jämfört med föregående läsår. På yrkesprogrammen sjönk den genomsnittliga betygspoängen från 12,6 till 12,4 och på de högskoleförberedande programmen från 14,8 till 14,6. Pojkarna hade fortsatt lägre genomsnittligt betygspoäng än flickorna, både på yrkesprogram och på högskoleförberedande program.

På de nationella programmen ökade andelen elever som tog gymnasieexamen inom tre år från 70,8 till 74,0 procent. Störst var ökningen på yrkesprogrammen. Där tog 67,6 procent av eleverna examen inom tre år, en ökning med 4,4 procentenheter.

Under Euroskills arrangerades tävlingar i 33 olika yrken, dessutom genomfördes tävlingar i nio så kallade presentationsyrken. Sammantaget kom 500 tävlande till Göteborg från 33 olika länder.
Foto: Frida Winter

Kunskapsresultat gymnasieskolan

	Göteborg (Kommunala skolor)		Riket (Kommunala skolor)	
	2015	2016	2015	2016
Genomsnittlig betygspoäng				
Nationella program	14,1	13,9	13,9	14,0
Yrkesprogram	12,6	12,4	12,9	13,0
Högskoleförberedande program	14,8	14,6	14,5	14,6
Andel elever (%) behöriga till högskola				
Nationella program	72,2	70,1	70,8	71,3
Yrkesprogram	31,2	25,8	32,1	32,2
Högskoleförberedande program	92,9	92,9	91,3	91,2
Andel elever (%) med gymnasieexamen inom 3 år				
Nationella program totalt	70,8	74,0	74,5	75,0
Yrkesprogram	63,2	67,6	70,8	71,7
Högskoleförberedande program	73,9	76,5	76,2	76,5



Gymnasieutbildning – några nyckeltal

	2014	2015	2016
Nettokostnad (mnkr)	1 501	1 557	1 642
Nettokostnadsutveckling (%)	2,5	3,7	5,5
Göteborgselever i gymnasieskolan	16 085	16 220	17 104
Andel i kommunal skola (%)	49	49	49
Andel i annan kommuns skola (%)	9	8	8
Andel i fristående skola (%)	42	43	43
Göteborgselever i gymnasiesärskolan	357	340	326

Nettokostnaden för gymnasie- och gymnasiesärskola uppgick till 1 642 mnkr och ökade med 5,5 procent mellan 2015 och 2016.

Antalet elever ökade i gymnasieskolan och elevökningen fördelade sig relativt jämnt mellan fristående skolor, kommunens egna skolor och andra kommuners gymnasieskolor.

I stadens gymnasieskolor studerade även cirka 3 000 elever från andra kommuner, vilket inte framgår av tabellen ovan. Det innebär att under 2016 fanns drygt 11 500 elever vid stadens gymnasieskolor. Av dessa studerade nästan 3 000 elever på något introduktionsprogram. Bland introduktionsprogrammen var språkintrödnation störst med 1 800 elever.

Antalet elever i gymnasiesärskolan fortsätter att minska. Den största minskningen återfanns inom gymnasiesärskolans individuella program.

Trenden med ökande elevtal i gymnasieålder kommer fortsätta under den närmaste 10-årsperioden.

Framtidsfrågor

- Tillgodose behovet av utbildningsplatser inom alla skol- och verksamhetsformer när antalet barn och elever ökar
- Rekrytera och behålla behörig personal

Den goda konjunkturen har minskat behovet av försörjningsstöd. Det innebär att fler göteborgare nu kan försörja sig själva och sina familjer på egen hand. Bostadsbristen har fortsatt varit en utmaning. Fler personer har sökt stöd av socialtjänsten för att få hjälp att lösa sitt boende. Ensamkommande barns situation har fortsatt stått i fokus.

Individ och familj

Ekonomiskt bistånd

Den goda konjunkturen på arbetsmarknaden förklarar en stor del av den positiva utvecklingen av försörjningsstödet under året. Jämfört med fjolåret var det 1 360 färre hushåll som beviljades bistånd. De stadsdelsnämnder som minskade mest var Angered, Östra Göteborg, Askim-Frölunda-Högsbo och Lundby. Dessa stod för 87 procent av den totala minskningen på 61 mnkr. Bland de övriga märks att Norra Hisingen redovisade en ökning med två procent och Majorna-Linné, Västra Hisingen och Örgryte-Härlanda åstadkom marginella minskningar. De stadsdelar som uppvisade den största sänkningen visade också störst minskning av de så kallade långtidsberoende hushållen.

Stadsdelarna har delvis olika förutsättningar att dra fördelar av den goda konjunkturen för att minska beroendet av försörjningsstöd. Det är dock den gemensamma ambitionen som präglar arbetet i samtliga stadsdelar. Under året etablerade nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning två nya kompetenscenter som ska samverka med socialtjänsten för att underlätta för arbetslösa att kunna ta ett arbete.

Kostnaderna för ekonomiskt bistånd stannade på 1 024 mnkr för 2016 och berörde sammantaget drygt 18 800 hushåll. Andelen med långvarigt beroende av försörjningsstöd minskade med 679 till sammanlagt 8 425 hushåll.

Bostadsbrist

Kostnaderna för sociala boendelösningar har fortsatt öka men på en lägre nivå än tidigare. Kostnaderna för vuxna har ökat med 9 procent vilket är 7 procentenheter lägre än kostnadsökningen tidigare år.

Bostadsbristen har medfört att personer vänt sig till socialtjänsten för att få hjälp att lösa sitt boende. Främst handlade detta om akuta boendelösningar för barnfamiljer utan tak över huvudet samt personer som har behov av skydd och stöd utifrån våld i nära relationer. Detta har medfört höga kostnader för köpta boendelösningar och en stor arbetsbelastning för sektorns med-

arbetare. Bostadsbrist och trångboddhet är dessutom riskfaktorer som kan leda till att personer kan behöva annat stöd från socialtjänsten än enbart hjälp med boende. I en satsning via AB Framtiden har staden beslutat att ta fram 500 bostäder till bostadslösa barnfamiljer till årsskiftet 2017/2018. Denna satsning har 2016 löst bostadssituationen för 200 barnfamiljer som erbjudits ett boende med förstahandskontrakt, vilket berört drygt 400 barn.

En strategi och plan mot hemlöshet 2015–2018 har utarbetats i bred samverkan mellan bolag, förvaltningar och den idéburna sektorn. En uppföljning har genomförts under 2016 som visar negativ utveckling och en handlingsplan med åtgärder för ökad måluppfyllelse har utarbetats. Bostad först har fortsatt att utvecklas som metod mot hemlöshet. Den innebär att den som är hemlös måste få sin bostadssituation ordnad innan han eller hon förväntas kunna ta itu med andra problem som till exempel missbruk. Hittills har cirka 60 personer fått bostad genom metoden.

Förslag till plan för arbetet mot etablerat missbruk och beroende 2018–2020

Stadsledningskontoret fick 2015 i uppdrag av kommunstyrelsen att ta fram en plan på strategisk nivå för arbetet mot tungt missbruk. Social resursnämnd har under 2016 genomfört arbetet med att ta fram ett förslag som i december 2016 skickades på remiss till stadsdelsnämnderna, hälso- och sjukvårdens beroendevård, kriminalvården, lokalt nätverk för brukar- och idéburna organisationer med flera samverkansparter. Planen omfattar kommunens verksamheter och ska tydliggöra ansvarsområden inom staden och i relation till beroendevården.

Den sociala barnvården

Antalet anmälningar om barn som far illa ökade jämfört med samma period föregående år, en ökning som pågått under flera år. Nämnderna har samtidigt under året haft svårt att uppfylla lagkravet om att utredningar som

rör barn och familjer inte får pågå under längre tid än fyra månader. Antalet försenade utredningar har dock minskat under senare delen av året och nämnderna har arbetat målmedvetet med att öka skyndsamheten i handläggningen bland annat genom förstärkningar i stödet till handläggare och omstrukturering av arbetet.

Antalet ensamkommande barn som anvisats till Göteborg har minskat dramatiskt sedan hösten 2015, som ett resultat av en ändrad statlig migrationspolitik. Under 2016 har cirka 200 ensamkommande barn tagits emot jämfört med 2015 då cirka 1 500 barn togs emot. Mottagandet under hösten 2015 påverkade arbetet också under 2016. Minskningen av antalet barn har medfört ett omfattande omställningsarbete i berörda verksamheter.

Ett intensivt arbete för att förbättra värden för de mest utsatta barnen pågick under hela 2016. Att behålla kompetens och skapa stabilitet i socialtjänsten kommer fortsätta vara i fokus lång tid framåt.

Arbetsmiljö, rekrytering och stabil bemanning

Arbetsmiljön och svårigheterna att rekrytera socialsekreterare och arbetsledare med rätt kompetens och erfarenhet har stått i fokus även 2016. Socialsekreterarna är ofta unga och oerfarna och en gemensam fördjupad introduktion för handläggare har därför arbetats fram. Många stadsdelar har också intensifierat den lokala introduktionen.

Den stora andelen oerfaren personal ökade belastningen på den mer erfarna gruppen handläggare. Den svåra rekryteringssituationen gjorde det svårare att arbeta långsiktigt för en bättre arbetsmiljö. Sammantaget innebär dessa svårigheter risker för verksamhetens kvalitet och effektivitet. Kommunstyrelsen fattade i november beslut om en handlingsplan för en förbättrad arbetsmiljö med åtgärder. Exempel på åtgärder är utvecklandet av kompletterande kompetenser och fördjupad introduktion.

Kvalitetsrapport för första gången

För första gången har en kvalitetsrapport för verksamheten tagits fram inom stadsdelarna och social resursförvaltning. Målet med rapporten är att styra verksamheten så att rätt sak görs vid rätt tillfälle. Rapporten bygger på olika kvalitetsområden definierade av Socialstyrelsen, exempelvis självbestämmande, tillgänglighet och att verksamheten är kunskapsbaserad. Rapporterna ska stödja verksamheterna i att säkra kvaliteten. Särskilt lyftes arbetet med gemensamma arbetsprocesser fram, vilket har fått stort genomslag. Det är viktigt att rapporten används för att åstadkomma förbättringar samtidigt som det som är bra behöver uppmärksammas, förstärkas och spridas.

Individ och familj – några nyckeltal

Befolkningsramen	2014	2015	2016
Nettokostnadsutveckling (%)	6,5	4,2	7,0
Därav nettokostnad:			
– barn och unga	1 116	1 208	1 468
– vuxna	759	834	854
– försörjningsstöd	1 125	1 085	1 024
– övriga kostnader	283	294	314

Nettokostnaden för individ- och familjeomsorgen ökade med 7,0 procent år 2016. Kostnaderna ökade i en högre takt än föregående år trots att försörjningsstödet fortsatte att minska. Försörjningsstöd svarade för knappt en tredjedel av nettokostnaderna inom individ- och familjeomsorg.

Främsta skälet till nettokostnadsökningen fanns inom barn och unga som ökade med 22 procent jämfört med 2015. Den enskilt största ökningen av nettokostnad uppstod inom familjehemsvården enligt SoL (Socialtjänstlagen), som ökade med 42 procent eller drygt 130 mnkr. Vidare ökade kostnaderna för handläggning väsentligt med cirka 30 procent eller drygt 100 mnkr. Större nettokostnadsökningar fanns även inom insatserna avseende institutionsvård LVU (Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga) och ungdomsboende. Antalet vårdtygn, boendetygn och antalet barn och unga i familjehem ökade väsentligt. I stort sett förklaras de ökande antalen av ensamkommande barn/unga. Den statliga ersättningen för barn utan vårdnadshavare täckte inte till fullo de kostnader som uppstod för att hantera situationen.

Nettokostnader för insatser för vuxna ökade med 2 procent, vilket visar på en lägre kostnadsutveckling än tidigare år. Ett av skälen till den minskade kostnadstakten är att placeringarna för institutionsvård enligt SoL minskade väsentligt med 24 procent eller 32 mnkr. Socialt boende däremot hade en fortsatt hög nettokostnadsutveckling även om den var på en lägre nivå än 2015.

Framtidsfrågor

- Öka människors självförsörjningsgrad
- Öka brukares möjligheter till delaktighet genom att införa välfärdsteknik
- Säkra kompetensförsörjningen inom myndighetsutövningen
- Skapa god tillgång till bostäder och alternativa boendelösningar

Att personer med funktionsnedsättning har rätt till inflytande och full delaktighet i samhällslivet är en viktig fråga. Under året har frågor kring kvalitet, delaktighet, bostäder samt personalsituationen varit särskilt aktuella. Att arbeta mer kunskaps- och evidensbaserat har bidragit till förbättrad kvalitet. Bostadsbrist har lett till att ett stort antal korttidsplatser och andra tillfälliga boendelösningar nyttjats.

Personer med funktionsnedsättning

Individuellt stöd och service

Funktionshinderområdet är en del av socialtjänsten och omfattar myndighetsutövning enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och socialtjänstlagen (SoL). Verksamheten innehåller ett stort antal verksamheter som ger personer med funktionsnedsättning stöd och service, till exempel bostäder med stöd och service, daglig verksamhet, sysselsättning, korttidsvistelse och personlig assistans. Under 2016 fick 4 000 personer per månad stöd enligt LSS och 4 300 personer per månad enligt SoL. En person kan ha stöd med insatser utifrån båda lagstiftningarna.

Inflytande och delaktighet för brukare

Arbetet med att utveckla och säkerställa inflytandet och delaktigheten för personer med funktionsnedsättning fortsätter. Ett instrument är brukarrevisioner, men även andra undersökningar där brukarens uppfattning om verksamheten har genomförts. Resultaten av undersökningarna används som grund för dialog och utveckling av verksamheterna. Genomförandeplanen är det verktyg som ska säkerställa brukarens inflytande och delaktighet i utförandet av insatsen. Arbetet med att utveckla och förbättra dokumentationen och att tillsammans med den enskilde göra genomförandeplaner har fortsatt under året.

Utveckling av området arbete och sysselsättning

I december 2016 beslutade kommunstyrelsen att arbetet med att införa ett valfrihetssystem inom insatsen daglig verksamhet skulle påbörjas. Det slutliga beslutet om Lagen om valfrihetssystem (LOV) fattades av kommunfullmäktige i januari 2017. Det innebär att de cirka 1 800 personer i Göteborg som har insatsen daglig verksamhet enligt LSS kommer att få ett ökat inflytande genom att kunna välja utförare av insatsen.

IPS (individual placement and support) är en evidensbaserad metod för att ge förutsättningar för personer med kognitiva och psykiska funktionsnedsättningar att få jobb. I november 2016 reviderades handlingsplanen för samarbete med arbetsförmedlingen, försäkringskassan, psykiatri och Nationell samverkan för psykisk hälsa i Göteborg. Fler arbetsspecialister utbildades och införandet av IPS fortsatte men i långsam takt. Proces-

sen med att skapa en stadsgemensam organisering för IPS har påbörjats vilket förväntas ge förutsättningar för införande i större skala.

Kvalitet i fokus

Utifrån kvalitetsområden definierade av Socialstyrelsen genomförde varje stadsdelsnämnd ett arbete med att beskriva kvaliteten i funktionshinderområdet i en särskild kvalitetsrapport. Rapporterna togs fram för första gången och målet var att långsiktigt styra verksamheten så att rätt sak görs vid rätt tillfälle. Resultaten visade på att arbetet med gemensamma arbetsprocesser i verksamheterna hade fått ett stort genomslag och varit en styrka i den ansträngda personalsituation som rådde under året. Områden med fokus på förbättring var bland andra samverkan internt i stadsdelarna men också med externa aktörer samt verksamheternas arbete med avvikelser. Utvecklingen inom funktionshinderområdet att arbeta mer med kunskaps- och evidensbaserade metoder har bidragit till förbättrad kvalitet. Rapporten är ett viktigt instrument i det fortsatta arbetet med att åstadkomma förbättringar och behöver uppmärksammas och spridas.

Brist på bostäder

Under året färdigställdes 60 nya bostäder med särskild service (BmSS). Detta är i nivå med föregående år och något under genomsnittet under senare år. I stadens regi finns knappt 1 500 lägenheter och drygt 200 platser köpta av externa leverantörer. Fler lägenheter har tillkommit, men behoven har samtidigt ökat. Utbyggnaden har inte gått i önskad takt och svårigheterna beror bland annat på att det är brist på tomter/objekt i lämpliga lägen. I planen för bostäder för personer med funktionsnedsättning 2017-2019 bedöms att ytterligare cirka 250 lägenheter behövs för att uppnå balans mellan behov och utbud 2019. Bedömningen är att den planerade utbyggnaden inte kommer att täcka behoven. Från och med 2016 har stadsdelsnämndernas samordning och planering av boende för personer med funktionsnedsättningar samlats till en ny resursnämndsuppgift i Örgryte-Härlanda. Syftet är att genom att stärka ledning och styrning av samordningen öka måluppfyllelsen.

Bostadsbristen har också inneburit att personer, som skulle klara ett ordinärt boende, ansöker om BmSS.



Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning ska ge förvaltningar och bolag förutsättningar att bidra till att skapa en stad där alla invånare ges jämlika förutsättningar.

Enbart tillgången till lägenheter är dock inte tillräckligt för att personer ska klara ett boende i vanliga lägenheter som ett alternativ till BmSS. En förutsättning är också stödet i bostaden (exempelvis boendestöd) och att det finns möjligheter till sysselsättning och gemenskap för de som har behov av detta. Boendestödet har fortsatt utvecklas i samtliga stadsdelar. Under året har 54 personer fått lägenhet genom att de kommunala bostadsbolagen erbjuder lägenheter till personer med funktionsnedsättning (F100), en ökning jämfört med föregående år.

Bostadsbristen har lett till ett stort antal korttidsplatser och andra tillfälliga boendelösningar. Beslut om bostad med särskild service kan inte alltid verkställas inom rimlig tid, vilket leder till risk för särskilda avgifter. Under kvartal fyra hade 135 personer beslut som inte var verkställda inom tre månader. Av dessa hade 26 tackat nej till erbjudande och 35 tackat ja men ännu inte flyttat in.

Program för full delaktighet

Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning ska ge förvaltningar och bolag förutsättningar att bidra till att skapa en stad där alla invånare ges jämlika förutsättningar. I samband

med West Pride uppläts en öppen scen på stadsbiblioteket där man kunde lyssna på berättelser ur olika liv. Eventet bidrog till att spegla den mångfald av människor och levnadssätt som finns i Göteborg och var ett led i att synliggöra programmet.

Människor med funktionsnedsättning

- några nyckeltal

	2014	2015	2016
Nettokostnad (mnkr)	3 084	3 281	3 448
Nettokostnadsutveckling (%)	4,1	6,4	5,1
Personalvolymförändring (%)	4,0	0,9	0,4

Framtidsfrågor

- Införa valfrihetssystem inom daglig verksamhet
- Utveckla välfärdsteknik för delaktighet och inflytande för brukare
- Säkra en stabil personalsituation
- Skapa god tillgång till bostäder

Många äldre är nöjda med sin hemtjänst och äldreomsorg men förbättringar finns att göra. Allt fler personer med svåra sjukdomar får sjukvård hemma istället för på sjukhus. Ett förslag till nytt hälso- och sjukvårdsavtal har tagits fram. Avtalet ska främja samverkan mellan olika vårdgivare för att möjliggöra en sammanhängande vård, oavsett utförare. Att införa personcentrerad vård och omsorg har varit ett utvecklingsarbete i alla stadsdelar.

Äldre och sjukvård i hemmet

Kvaliteten inom äldreboende och hemtjänst

Kvalitetsrapporter har gjorts för äldreboende och hemtjänst. Som underlag för bedömning av kvaliteten används mått från Kommun- och Landstingsdatabasen (Kolada), äldreguiden och den nationella brukarundersökningen.

Bedömning av kvaliteten har skett utifrån områden som är viktiga för de äldre; sammantagen nöjdhet med äldreboendet/hemtjänsten, bemötande, aktiv och meningsfull tillvaro, trygghet, inflytande och delaktighet samt mat och måltider.

Personer som bor på äldreboende är generellt sett nöjda med sitt äldreboende, bemötandet från personalen är mycket gott, resultatet för aktiviteter har ökat från tidigare år men är fortfarande ett förbättringsområde, tryggheten är god, informationen och synpunktshantering behöver förbättras. Många är nöjda med maten, men resultatet visar att både mat och måltidssituationen kan förbättras.

När det gäller kvaliteten inom hemtjänsten så är de äldre generellt sett nöjda med hemtjänsten, bemötandet från hemtjänstens personal är mycket gott och förutsättningar för aktiv och meningsfull tillvaro finns genom öppna träffpunkter/sociala dagverksamheter samt dagverksamhet för personer med demenssjukdom. Hemtjänsten ger trygghet men information och synpunktshantering behöver förbättras. Ett annat förbättringsområde är äldres möjligheter till inflytande och delaktighet över sin hemtjänst.

Samverkan mellan olika vårdgivare

Allt fler personer med flera och svåra sjukdomar får avancerad sjukvård i hemmet istället för på sjukhus.

Många personer får sjukvård samtidigt eller växelsvis från både primärvård, sjukhus och kommunens hemsjukvård. För att den enskilde patienten ska känna sig trygg med vården ställs stora krav på förtroendefull och öppen dialog mellan vårdgivarna samt fungerande informations- och kommunikationskanaler. Kommunerna i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen har under året arbetat fram förslag till nytt hälso- och sjukvårdsavtal. Avtalet ska stärka och främja samverkan mellan de olika vårdgivarna så att resultatet bidrar till ett tryggt och självständigt liv för den enskilde.

Personer som bor på äldreboende är generellt sett nöjda med sitt äldreboende, bemötandet från personalen är mycket gott.

Foto: Lo Birgersson



Fler väntar på att flytta till äldreboende

Knappt 4 000 personer bodde i äldreboende. Väntetiden för de som har beslut om att flytta till äldreboende har ökat de senaste åren. De äldre får under väntetiden vanligtvis sina behov tillgodosedda genom hemtjänst och hemsjukvård, anhörigvård eller på korttidsplats i avvaktan på att ledig lägenhet på äldreboende kan erbjudas. Detta har fått som följd att personer som behöver vård och omsorg på en korttidsplats efter sjukhusvistelse har fått stanna kvar på sjukhus i väntan på att korttidsplats ska bli ledig.

Personer med hemtjänst ska få välja utförare

Ungefär 9 000 personer i Göteborg har hemtjänst och cirka 8 300 av dessa är äldre.

Kommunfullmäktige har fattat beslut om att införa valfrihetssystem enligt Lag om valfrihetssystem (LOV) inom hemtjänsten. Enligt tidsplanen ska valet kunna göras i slutet av 2017 och förberedelsearbeten pågår för att personer med hemtjänst ska kunna välja utförare.

Projekt för att utveckla verksamheten

Att anpassa verksamheterna för att arbeta med personcentrerad vård och omsorg har varit ett utvecklingsarbete i alla stadsdelar. Bland annat pågår en forskningsstudie mellan institutionen för vårdvetenskap vid Göteborgs universitet och två äldreboende i Göteborgs Stad. Det personcentrerade arbetssättet innebär att den enskildes tillit till sin förmåga att vara delaktig i och påverka sin hälsa ska stärkas. Ett gott bemötande är centralt i ett personcentrerat förhållningssätt.

Projekt med mobil hemsjukvårdsläkare pågår och har gett positiva effekter. En ökad tillgänglighet till läkare innebär minskade besök på akutmottagning för den enskilde.

Utvecklingsarbetet inom hemtjänsten (Attraktiv hemtjänst) har skett utifrån målsättningarna att den enskildes självbestämmande och delaktighet ska öka och att yrket ska uppfattas attraktivt. En modell för utvärdering av hemtjänstbeslut har införts för att enskildas värderingar av hemtjänsten ska leda till förbättringar i verksamheten. Upphandling av ett IT-baserat system för planering av insatser till enskilda samt uppföljning av den tid som utförs är avslutad och kommer införas under 2017–2018. Inköpet av en ny larmmottagning skapar förutsättningar att införa en digital trygghetslarmskedja med exempelvis GPS-larm.

För att underlätta och kvalitetssäkra introduktion för ny personal inom äldreboende och hemtjänst finns nu webbaserade introduktionsfilmer. Marknadsföringsmaterial har också tagits fram för att väcka intresse för att arbeta i eller utbilda sig inom vård och omsorg.

I några stadsdelar pågår försök inom äldreboende med att erbjuda arbetsuppgifter med serviceinriktning till arbetssökande/medarbetare som inte har sådan utbildning och/eller kompetens som krävs för hela uppdraget inom vård och omsorg. Yrkesrollen benämns serviceassistent och har inneburit meningsfulla servicearbetsuppgifter,

gett introduktion i äldreomsorgens verksamhet för arbetssökande samt frigjort arbetstid för undersköterskornas omsorgs- och omvårdnadsinsatser.

Utveckling av Vision Bo äldre

Göteborgsregionens kommunalförbund har lett ett utvecklingsarbete och 2017 startar AllAgeHub som syftar till att utveckla tillgängliga boendelösningar och välfärdsteknik som underlättar för människor att vara delaktiga i samhället och leva självständiga och trygga liv, oavsett ålder och funktionsvariation. Centret ska utgöra ett nav där medborgare, pensionärs- och brukarorganisationer, företag, kommunal vård och omsorg och forskare tillsammans utvecklar produkter, processer och tjänster.

Inför detta har förberedelsearbete skett i Göteborgs Stads verksamhet Vision Bo äldre för att denna ska ingå som en del i det västsvenska innovationscentret AllAgeHub på Johanneberg Science Park. Vision Bo Äldre har varit en viktig del i Göteborgs Stads strategi att erbjuda välfärdstekniktjänster och stärka seniorperspektivet i stadsutvecklingen.

Äldre och sjukvård i hemmet – några nyckeltal

Befolkningsramen	2014	2015	2016
Nettokostnad äldreomsorg (mnkr)*	4 063	4 311	4 544
Nettokostnadsutveckling äldreomsorg (%)	3,3	6,1	5,4
Nettokostnad hemsjukvård (mnkr)**	389	419	465
Nettokostnadsutveckling hemsjukvård (%)	5,7	7,7	11
Personer med hemtjänst (snitt/månad)	8 724	8 636	8 339
Personer i äldreboende exkl korttid (snitt/månad)***	3 964	3 968	3 993
Betalningsansvar för utskrivningsklara, årsplatser	19,6	18,4	19,1

* Inklusive hemsjukvård för personer över 65 år

** Hemsjukvård alla åldrar

*** Drygt 80 platser inom Social resursnämnds verksamhet för personer över 65 år tillkommer

Framtidsfrågor

- Införa valfrihetssystem inom hemtjänsten
- Skapa fler äldreboenden för att möta befolkningens behov
- Möta en situation där allt mer vård sker utanför sjukhusen
- Utveckla välfärdstekniken

Årets tema inför jubileumsåret 2021 var kultur. I alla stadsdelar lyftes kulturen extra, bland annat genom gatukonstfestivalen Artscape. Gothenburg Green World erbjöd gröna upplevelser i stadsrummet som en inspiration till hur det gröna Göteborg kan utvecklas. Sommarlovsaktiviteter och fria bad för barn, unga och pensionärer gjorde att fler tog del av stadens utbud.

Kultur och fritid

Kulturår

Kulturåret startade med Kulturnatta som invigdes i alla stadsdelar. En gatukonstfestival Artscape med 19 nya gatukonstverk genomfördes också. Festivalen fick stort utrymme i media både lokalt, nationellt och internationellt. Under Kulturkalaset arrangerades 20 fullsatta guidade busssturer och under hösten arrangerades både museilektioner och busssturer med generationsöverskridande möten för att ta del av konstverken.

Göteborgs Dans & teaterfestival besöktes av nära 13 000 personer vilket var det bästa resultatet i festivalens historia.

Sommarlovsaktiviteter

Staden fick 17,6 mnkr i statliga medel för att genomföra kostnadsfria sommarlovsaktiviteter för barn och ungdomar mellan 6–15 år. Detta medförde att redan planerad sommarverksamhet kunde utökas eller genomföras kostnadsfritt för deltagarna. Det har även möjliggjort nya aktiviteter utifrån arbetet inom Jämnt Göteborg, där cirka 58 000 barn och unga deltog. Enligt en enkätundersökning hade 76 procent av deltagarna aldrig provat aktiviteten tidigare och 46 procent hade rört sig i ett för dem nytt område i staden.

Årets bästa idrottsstad

SVT Sport utsåg Göteborg till Sveriges bästa idrottsstad 2016 med motivering "Göteborg är staden som lyckas med att både ha den viktiga bredden och den spetsiga toppen". 4 000 deltog i årets Olympic Day varav 21 procent inte varit aktiva i någon idrott tidigare och 23 procent hittade en ny idrott de ville börja med.

Fria bad infördes 2016 för barn, unga och pensionärer. Effekten blev att de stora simhallarna i ytterområdena fick ett kraftigt ökat antal besökare.

Styrande dokument, strategier och verktyg

Det strategiska arbetet inom kultur- och fritidssektorn stärktes genom att ett antal styrande dokument och strategier togs fram.

Kulturprogrammet som antogs i kommunfullmäktige 2013 konkretiserades i handlingsplaner för kulturpolitik, konstopolitik och kulturplanering. Kulturförvaltningen hade huvudansvar för processen i nära samverkan med förvaltningar och bolag.

Med kulturhusutredningen som utgångspunkt fortsatte arbetet med att tillföra kulturhus och bibliotek på

strategiska platser. En arkitekttävling genomfördes för kommande kulturhus i Bergsjön.

Flera bibliotek prövade en ny strategi, Meröppna bibliotek, vilket inneburit utökade öppettider med självservice. Några bibliotek prövade så kallade strandbibliotek, att flytta ut biblioteket till stranden för att nå människor som normalt inte besöker verksamheten.

Andra styrande dokument som tagits fram är idrotts- och föreningsförvaltningens badstrategi för utveckling av stadens badanläggningar och park- och naturförvaltningens arbete med att ta fram ett friluftsprogram som har sin utgångspunkt i de tio nationella friluftspolitiska målen.

Beslut om Vision Kviberg Park är nu fastställt med målet att utveckla området genom ökad samverkan mellan kultur, fritid, näringsliv och föreningsliv.

Stadsutveckling med fokus på kultur och fritid

Kultur- och fritidsverksamheterna är aktivt med i samhällsplaneringen när Göteborg växer som stad. Engagemanget stärker balansen mellan byggandet av bostäder, kontor, verksamhetslokaler och de värden som till exempel mötesplatser, grönytor och arenor för kulturaktiviteter ger.

Kulturskolan

En ny e-tjänst har införts inom ramen för välfärdens processer som utgår ifrån brukarperspektiv med målet ökad rättssäkerhet, delaktighet och inflytande. E-tjänsten underlättar ansökningar, schemaläggning och statistikuttag. Ändamålsenliga lokaler är fortfarande en utmaning för kulturskolan.

Nyanlända

Kultur- och fritidssektorn har tagit fram en gemensam plan för riktade insatser till nyanlända. Utgångspunkten har varit att förstärka grundverksamhet med kultur, språk och normkritisk kompetens. Mötesforum centralt och lokalt har skapats för kontinuerlig dialog med föreningslivet och övriga civilsamhället. Kulturskolans arbete på forskolor och skolor har förstärkts och utökats. Nyanlända och ensamkommande introduceras till verksamhetsområdena genom introduktionsenheter, Välkomsten och dialogmöten samt inom förskola och skola. Bibliotekets betydelse som integrationsplats har ökat avsevärt eftersom de flesta nyanlända känner till bibliotek. Alla fick lånekort, även de utan pass eller personnummer. Under sommaren 2016 fick asylsökande ungdomar i årskurs 9 och gymnasiet



Kulturskolans arbete på förskolor och skolor har förstärkts och utökats.

Foto: Lo Birgersson

möjlighet att delta i sommarskola, kulturaktiviteter och lättare praktiskt arbete under tre veckor. Cirka 650 ungdomar deltog och insatsen blev mycket uppskattad.

Brukarinflytande och delaktighet

Flera nämnder arbetar med att öka brukarinflytande och delaktighet. Samarbetet med föreningslivet har intensifierats vilket bland annat resulterat i flera arrangemang som lockat många.

Generationsöverskridande möten

Flera stadsdelar arbetade med generationsöverskridande möten som också är ett uppdrag i kommunfullmäktiges budget 2017. Stadsdelen Centrum har startat en ny generationsöverskridande mötesplats för målgruppen 13–20 år tillsammans med personer över 65 år. Forskningsprojektet Kulturmöten utan gränser har också genomförts mellan Centrum och Göteborgs universitet. Projektet avslutades med en konferens för att sprida kunskapen om att skapa kvalitet i äldres vardag.

Göteborg Green World

Göteborg Green World utgjorde en fortsättning på samarbetet mellan Nordens största parker. I Göteborg deltog Liseberg AB, Botaniska trädgården och park- och naturförvaltningen. Testet med 17 små parker på paradgatan Avenyn visade hur det gröna Göteborg kan utvecklas.

Gäster/besökare

1 000-tal	2014	2015	2016
Uthyrning av idrottsanläggningar (planer och hallar, timmar)	283	278	290
Gästnätter vid idrottscuper	214	238	254
Bad*	1 099	1 111	1 134
Teater	179	203	200
– varav barn	25	26	28
Bibliotek	4 247	4 327	4 138
Museer	803	775	783
– varav barn	170	177	185
Sommarlovsaktiviteter			58

* Frölundabadet stängt 3,5 månader 2016

Framtidsfrågor

- Skapa fler platser/arenor för kultur, fritid och generationsöverskridande möten
- Utöka dialogen med befolkningen om behov och önskemål
- Främja och ta vara på civilsamhällets resurser och kraft

Planering och genomförande av Västsvenska paketet och andra stora infrastrukturprojekt har fortsatt i hög takt. Ny järnvägsbro är invigd och planerna på en linbana i Göteborg har blivit allt mer konkreta. Nödvändiga beslut för byggstart av Hisingsbron är tagna. Kollektivtrafikresandet har ökat men det har också biltrafiken.

Trafik

En fungerande stad under byggtiden

Nu märks arbetet med Västsvenska paketet och andra infrastrukturprojekt ordentligt i staden. Den nya järnvägsbron vid Marieholm invigdes. Byggandet av Marieholmstunneln fortsatte. Vid centralstationsområdet pågår arbetet med att förbereda för en ny Hisingsbro och nedsänkning och överdäckning av Götaleden.

Men byggandet handlade också om den befintliga staden. Under våren genomfördes en upprustning av den nedre delen av Götaplatsen. Under sommaren upprepades försöket från 2015 att göra om Tredje Långgatan till gånggata.

Idéer för framtidens kollektivtrafik

Ett förslag till målbild för stadstrafiken i Göteborg, Mölndal och Partille 2035 har varit på en remiss. Efter revideringar kommer målbilden att beslutas bland annat av Göteborgs kommunfullmäktige och regionfullmäktige VGR.

Planeringen har fortsatt för en linbana över älven från Järntorget till Lindholmen och vidare till Wieselgrensplatsen med sikte på att ha den klar till 400-årsjubileet 2021.

Stat och kommun i samverkan för bättre kollektivtrafik

Sverigeförhandlingen är ett regeringsuppdrag som bland annat innebär att arbeta fram överenskommelser för att förbättra kollektivtrafiken och öka bostadsbyggandet i storstadsregionerna. Uppdraget innefattar också att möjliggöra snabb utbyggnad av nya stambanor i form av höghastighetsjärnväg mellan Stockholm och Göteborg.

Förhandlingarna för avtalen kring utbyggnad av nya stambanor och åtgärder i storstadsregionerna inleddes under februari 2016. En slutrapport ska lämnas till regeringen senast i december 2017.

För att bidra till hållbara transporter i städer finns stadsmiljöavtal där staten bidrar. Satsningen omfattar främst investeringar i anläggningar för kollektivtrafik. Under 2016 har Göteborgs Stad fått bidrag beviljat för kollektivtrafikåtgärder vid Svingeln.

Regeringen har beslutat om en infrastrukturproposition, som innehåller inriktning och ekonomiska ramar för satsningar i transportinfrastrukturen för planperioden 2018–2029. Regeringen förväntas inom kort besluta om direktiv för åtgärdsplaneringen. Göteborgs Stad deltar i åtgärdsplaneringen genom samverkan med Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) och VGR.

Planeringen har fortsatt för en linbana över älven från Järntorget till Lindholmen och vidare till Wieselgrensplatsen med sikte på att ha den klar till 400-årsjubileet 2021.

Foto: Göteborgs Stad

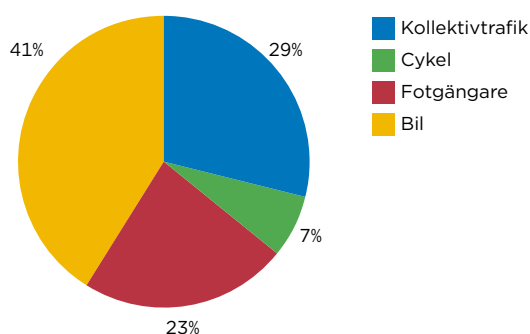


Allt fler reser mer

På några års sikt har resor med kollektivtrafik och cykel ökat medan resorna med bil har minskat. Jämfört med 2015 ökade dock bilresandet med 1,3 procent. Ökningarna med bil följde den nationella utvecklingen och hör samman med bättre konjunktur och billigare bensin. Kollektivtrafiken hade en kraftig ökning. Resorna med buss ökade med 8,3 procent, med båt 4,2 procent och med spårvagn 5,2 procent. Cykeltrafiken var i stort sett oförändrad.

Knappt en fjärdedel av alla lätta fordon i Göteborgs-trafiken var miljöfordon. I stadens egen flotta av lätta fordon var 91 procent miljöfordon.

Fördelning av göteborgarnas resor



Biltrafikandelen är nu 41 procent mot 44 procent år 2011.

Leveranser av spårvagnar

Leverantören av spårvagn M32 har inte åtgärdat sin bristande leverans och därför beslöt Göteborgs Stad att inleda ett rättsligt förfarande. Ett intensivt arbete med att få spårvagn M32 i trafikdugligt skick har genomförts. En tydlig förbättring av vagnstillgången har skett.

Upphandling av ny spårvagn M33 har genomförts. Avtalet omfattar 40 spårvagnar med möjlighet till köp av ytterligare 60 vagnar.

Sommarlovskort

För 2016 gjorde staden ett tillköp av sommarlovskort för skolungdomar i årskurs 6–9 i grundskolan och gymnasiets årskurs 1–2. Sommarlovskorten ger skolungdomarna lika möjligheter att resa kollektivt i staden och regionen och de kan lära känna sin stad och omgivningarna på egna villkor.

Cykelprogrammet rullade på

Cykelvägnätet har byggts ut med tre kilometer och kvaliteten höjts på vissa platser för att erbjuda bättre och säkrare framkomlighet. Antalet cykelställ ökade med 400 och är nu uppe i 11 000 platser.

Antalet resor med Styr & Ställ har för första gången minskat. 666 000 resor gjordes totalt vilket är ungefär samma som 2014. Påverkan av byggarbeten kan ha lett till färre resor.

Av göteborgarna ansåg 42 procent att Göteborg är en cykelvänlig stad. Detta värde har varit relativt stabilt

sedan 2008 när vi började mäta, men det är en viss nedgång 2016 jämfört med 2015.

Bilen har fått sladd

Intresset för elfordon är stort. Under året har Göteborg fått 14 nya snabbladdningsstationer för elbilar. Som en del i att öka användningen av miljöanpassade fordon samverkar Göteborgs Stad med Volvo Cars i deras test av eldrivna bilar.

I Göteborg pågår ElectriCity där industri, forskning och samhälle utvecklar nya lösningar för morgondagens hållbara kollektivtrafik. På linje 55 mellan Chalmers och Lindholmen kan du åka med tysta, avgasfria bussar som vid ändhållplatserna hämtar upp passagerare inomhus och som drivs med förnybar el.

Pendelparkeringar planeras

Pendelparkeringar vid hållplatserna Storås och Olofstorp västra tillkom. Projektering pågår av fler parkeringar. Brist på tillgänglig mark har gjort att staden har hyrt parkeringsplatser vid Amhult Resecentrum och Radiomotet.

Statistik för säkerhets skull

Göteborg arbetar kontinuerligt med trafiksäkerhet genom fysiska åtgärder för att förbättra säkerheten på stadens vägar och genom att förbättra och utveckla stadens analys av trafiksäkerheten.

Statistik visar att den nedåtgående trenden avseende döda och skadade i trafiken har brutits sedan några år tillbaka. En stor del av ökningen av skadade de senaste åren beror dock på en ökad rapporteringsgrad.

Minskat resande med Färdtjänsten

Antalet färdtjänstresor har minskat istället för att öka som förväntat. Det utfördes drygt 800 000 färdtjänstresor vilket är 16 000 färre än året innan. Av resorna var 26 procent med flexlinjerna.

Det är de resenärer som reser allra mest som har ändrat sitt resande. Gruppen har blivit mindre och gör färre resor i genomsnitt. En orsak till förändringen är sannolikt att möjligheten att ansöka om extra resor togs bort inför 2016.

Från 1 december 2016 har en ny modell för tilldelning av extraresor införts.

Framtidsfrågor

- Bygga en nära storstad med hållbar trafiksituation
- Utveckla kollektivtrafik och förbättra för cyklisterna
- Skapa nya lösningar för framtidens resande

Göteborg växer snabbare än på mycket länge. Staden fylls av såväl byggkranar och grävmaskiner som av nya medborgare från när och fjärran. I Frihamnen testas flera nya modeller för att främja ett socialt blandat boende. Trots rekordhøgt bostadsbyggande råder det fortsatt bostadsbrist. Att bygga bostäder i den mängd och takt som planerats är en stor utmaning för alla aktörer.

Bebyggelse och bostad

Rekordhøgt bostadsbyggande – igen

År 2016 färdigställdes 2 680 bostäder i Göteborg. Det innebär att det byggts mer i staden än vad som gjorts sedan miljonprogrammet avslutades.

Staden är mitt i en successiv ökning av bostadsbyggandet från i genomsnitt cirka 2 200 färdiga bostäder per år 2011–2015 till beräknade cirka 4 500 färdiga bostäder per år 2016–2020. Beräkningarna har grundats på mängden bostäder i olika planeringsskeden. Vid årsskiftet pågick detaljplanering för cirka 44 000 bostäder, varav 8 700 ingick i BoStad 2021. De markanvisningar som gjorts under 2016 bedöms kunna resultera i cirka 5 000 bostäder, varav en del ingår i BoStad 2021 och är med i ovan nämnda pågående detaljplanerna.

Att bygga bostäder i den mängd och takt som planerats har visat sig vara en stor utmaning för alla aktörer i bygg- och bostadsbranschen. Göteborgs Stad har därför fortsatt arbeta med effektivisering. Under 2016 utvecklades till exempel processerna för exploateringssamordning (VEX) och påbörjades arbetet med gemensam produktionsplan. Tillsammans med byggherrarna i BoStad 2021 systematiserade vi också arbetet med parallella stadsbyggnadsprocesser.

Fortsatt bostadsbrist trots rekordbyggandet

Trots det stora byggandet har bostadsbristen i Göteborg bestått. Befolkningsutvecklingen i landet och Göteborgs attraktivitet som bostadsort har inneburit att bostadsbyggandet inte hållit jämna steg med behovet och mycket tyder på att det blivit ytterligare svårare att hitta en bostad. Boplats Göteborg har till exempel sett en ökning av antalet köande samtidigt som antalet förmedlade lägenheter sjunkit. Den genomsnittliga kötiden för de som fick kontrakt under 2016 var drygt 1 500 dagar.

Insatser för utsatta grupper på bostadsmarknaden

Staden har varit mycket aktiv i att underlätta bostads-situationen för utsatta grupper och arbetet sker enligt kommunfullmäktiges strategi mot hemlöshet. Under 2016 flyttade 435 hushåll in i lägenheter där anvisning

Antal färdigställda bostäder 2012–2016

År	Nybyggnad	Ombyggnad	Totalt
2012	1 894	216	2 110
2013	2 303	265	2 568
2014	1 793	224	2 017
2015	2 298	255	2 553
2016	2 401	279	2 680

Antal planerade bostäder 2012–2016

Bostäder i	2012	2013	2014	2015	2016
Startade detaljplaner	1 600	3 700	7 200	10 750	2 600
Antagna/godkända detaljplaner	2 800	3 200	3 570	3 450	3 735
Markanvisningar	1 390	1 045	1 303	2 950	3 500



skett efter bedömning av sociala och medicinska skäl, en ökning med 6 procent mot 2015. Allmännyttan svarar för 90 och de privata fastighetsägarna för 10 procent av de anvisade lägenheterna. En viktig del i hemlöshetsplanen är "Bostad först" (se Individ och familj). Antalet lägenheter har utökats till 50, från tidigare 20–30 per år. Trycket avseende bostäder till utsatta grupper på bostadsmarknaden har ökat under året.

Enkla hinder svåra att åtgärda

Det finns en tydlig struktur för arbetet med att inventera, åtgärda och informera om stadens verksamhetslokaler utifrån enkelt avhjälpna hinder. De enkla hindren på allmänna platser har visat sig vara så omfattande att det är svårt att åtgärda samtliga inom mandatperioden. Inventering av tillgängligheten i flerbostadshus sker fortlöpande. På sikt ska inventeringen ge en bild av hur tillgängliga fastigheterna är i varje primärområde.

Vi tillhandahåller olika slag av boendeformer för personer med funktionsnedsättning såsom subventioner till trygghetsbostäder, bostadsanpassningsbidrag, F100-lägenheter genom fastighetsägare och fastighetskontoret samt boende med särskild service (BmSS). Tillgången har ökat inom flera kategorier, förutom boende med särskild service där tillskottet inte svarat mot behovet. Kommunfullmäktige har för 2017 gett ett nytt uppdrag för att säkerställa tillgång till boende med särskild service.

Intensivt arbete för flyktingmottagandet

Året har starkt präglats av att få fram boenden för de 880 nyanlända som anvisats till kommunen enligt bosättningslagen. Lagen som infördes 1 mars 2016

innebär en skyldighet för kommuner att ordna boende för de som beviljats uppehållstillstånd och varit boende i Migrationsverkets anläggningsboenden eller anlänt som kvotflyktingar genom FN:s flyktingorgan. Staden har klarat utmaningen genom att Framtiden AB tagit fram cirka 230 lägenheter i ordinarie hyresrättsbestånd och dessutom har fastighetsnämnden hyrt in 80 villavagnar, cirka 200 boendeplatser, på Lilleby Camping som en tillfällig boendeform. I slutet av året fick dock stadens beredskapsplan aktiveras och platser togs fram i sovsalar. Det pågår ett intensivt arbete för att få fram boenden för att fortsatt klara uppdraget enligt bosättningslagen, bland annat har temporära bostäder i Askimsviken och Frihamnen förberetts. Behovet av information till och dialog med göteborgarna har varit stort och staden har genomfört flera mötestillfällen i olika stadsdelar under året. Flertalet av de nyanlända som mottagits i Göteborg har dock varit inneboende hos någon under den tid de väntat på besked om uppehållstillstånd. Vi har under 2015–2016 haft en särskild satsning riktad till barnfamiljer med särskilt svåra boendeförhållanden. Ett antal nyanlända barnfamiljer har genom satsningen fått hjälp med sitt boende.

Under 2015 anvisades omkring 1 700 ensamkommande barn till Göteborg för vilka staden ansvarar för boende och omvårdnad. Under 2016 har dock antalet nya ensamkommande barn varit betydligt färre. Olika strukturella förändringar har skett under året som innebar att behovet av boenden minskat. Ett omfattande omställningsarbete har inletts av social resursförvaltning och stadsdelarna för att anpassa stadens boendeverksamhet för ensamkommande barn till nya förutsättningar.

Att bygga bostäder i den mängd och takt som planerats har visat sig vara en stor utmaning för alla aktörer i bygg- och bostadsbranschen. Göteborgs Stad har därför fortsatt arbeta med effektivisering.
Foto: Göran Assner



Näringslivets behov av mark ökar

Mark för näringslivet är en strategiskt viktig resurs och staden arbetar för att ha en bredd av erbjudanden för olika verksamheters behov. Under året har antalet markförfrågningar ökat något jämfört med föregående år och vi har startat ett nytt arbete för att identifiera ytterligare områden som kan erbjudas marknaden. Störst andel ledig verksamhetsmark finns i nordost där efterfrågan från näringslivet är svagare. Staden har idag begränsat med tillgänglig och detaljplanerad mark för verksamhetstomter.

Efterfrågan på kontorsytor har varit stor men flera stora planarbeten för kontor pågår så behovet av kontorsytor kommer sannolikt vara tillgodosett inom de närmsta åren.

Världens bästa stad när det regnar

En fortsatt viktig fråga för staden har varit hantering av ökade mängder regn och havshöjning kopplat till klimatförändringar. Det finns en stor potential i att hantera dagvatten på markytan. Där kan det skapa positiva värden i stadsmiljön på ett hållbart och robust sätt, men det kräver att staden tänker nytt. Flera projekt har arbetat på olika sätt för att skapa en klimatanpassad stad. Det prisade stadsbyggnadsprojektet Frihamnen har fullt ut integrerat klimatanpassningsfrågan i planen och jubileumsprojektet Världens bästa stad när det regnar verkar för att skapa kreativa och attraktiva lösningar för hållbar skyfallshantering över hela staden.

Stadens förslag till tematiskt tillägg till översiktplanen gällande översvämningssrisker har varit ute på samråd inför kommande beslut.

Internationell forskning och lokal utveckling

Under året har Mistra Urban Futures bland annat uppmärksammat teman såsom energieffektivisering, ekosystemtjänster och urban grönska, hållbara livsstilar, kunskap och arbetssätt för socialt hållbara städer i pågående projekt, seminarier och konferenser. Centrumet har också etablerat samarbete med Malmö/Skåne-regionen under året. I september hölls den första internationella konferensen i Göteborg sedan Mistra Urban Futures bildades. Omkring 200 deltagare från elva länder samlades för att diskutera hur vi kan förverkliga hållbara och rättvisa städer genom samproduktion i aktion. Mistra Urban Futures blev under 2016 även en av tre vinnare till EU:s forskningspris för ansvarsfull forskning och innovation.

Projektet Fastighetslabb startade 2016. Det är en unik satsning som ger marknadsföringen av branschen till ungdomar en helt ny dimension. Projektet placerades vid Opaltorget i Tynnered. Dit bjuder Framtiden AB, tillsammans med Göteborgsregionen/skola- och arbetsliv, in skolklasser från Göteborg att i ett labb prova och uppleva olika yrken inom fastighetsbranschen.

Göteborgs Stad ligger i framkant inom digital kommunikation inom stadsbyggnad. Staden har länge gjort bilder, filmer, animeringar och 3D-modeller av utbygg-

nadsprojekt. På årets kulturkalas gjorde vi det även möjligt att promenera i en datorsimulering av det nya Centralenområdet med hjälp av VR-glasögon. Appen Min stad, som lanserats under året, ger möjlighet att lämna synpunkter och förslag på stadens utveckling samt innehåller information från jubileumsprojektet Göteborg berättar och historiska bilder från stadens arkiv. Under året har Göteborg också lanserats i Minecraft.

Prisvinnande arkitektur

Under året har två av Sveriges mest prestigefyllda arkitekturpriser gått till Göteborgsprojekt. Kasper Salin-priset för bästa byggnad gick till ett bostadshus vid Stora Torp i Örgryte. Juryn ansåg att det var en väl utformad vardagsarkitektur med kvaliteter som varar länge. Planpriset, för god samhällsplanering eller stadsbyggnad, gick till Älvstaden med planen för Frihamnen. Juryn tyckte att man där har utvecklat ett nytänkande arbetssätt för att bjuda in medborgarna, företagen och de kommunala förvaltningarna att samarbeta kring utvecklingen av en mer socialt och ekologiskt hållbar stad.

Punkthusen i Backa Röd har blivit upprustade med energisnåla bostäder och nya färgstarka fasader. Bostadsområdet tilldelades SABO:s utmärkelse Årets bästa renoveringsprojekt. Skälet till priset var bland annat en gedigen dialog med de boende med tydligt framtidsfokus.

Utmaningar

Regeringen har inte annonserat några betydande förändringar av reglerna på bostadsmarknaden och Göteborgs attraktivitet för inflyttning bedöms bestå. Bostadsmarknaden 2017 förväntas därför i stort sett fungera som idag. Rörligheten i det befintliga bostadsbeståndet blir därför än mer betydelsefull för bostadsförsörjningen. Växande grupper som har svårt att få en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden blir fortsatt ett viktigt kommunalt ansvar.

Tillgången på arbetskraft för att genomföra önskad stadsutveckling kommer att vara en kritisk faktor även 2017. Ökad samordning i resursplanering inom staden väntas bidra till effektivisering, men personalbrist och personalomsättning kan ändå begränsa genomförandet av önskad stadsutveckling. Kapacitetsbrister bland konsulter och entreprenörer är ett gemensamt problem för staden och andra byggherrar.

Framtidsfrågor

- Lösa bostadsbristen
- Boende för nyanlända
- Realistisk takt i både planering och utbyggnad
- Anpassning av staden till effekterna av klimatförändringar

Göteborgs Stads arbete med hållbarhet fick återigen uppmärksamhet. Stadens verksamheter har aktivt jobbat vidare utifrån de ambitiösa program och planer som finns inom området. Ett exempel är satsningen på Lackarebäcks vattenverk, för att rena vatten med ultrafilter.

Klimat och miljö

Göteborgs Stads tjänster inom klimat och miljöområdet är omfattande. Leverans av energi och dricksvatten, rening av avloppsvatten, avfallshantering, tillsyn och kontroll, miljöövervakning och miljöstrategiskt arbete är några exempel.

Verktyg i stadens miljöarbete

Stadens klimatstrategiska program och miljöprogram är exempel på verktyg för att nå stadens miljö kvalitetsmål. Båda programmen har följts upp under året vilket gett en samlad bild.

Uppföljningen visade att det pågår ett intensivt arbete men mycket arbete kvarstår om staden ska uppfylla miljömålen, till exempel behöver transportinfrastrukturens miljöpåverkan minska likaså avfallsmängderna. Fortsatt arbete med miljöanpassning av stadens inköp och kommunikation för att påverka beteendemonster inom bland annat konsumtion är andra exempel. Även samverkan med näringslivet för att minska klimatpåverkan är viktigt. Business Region Göteborg AB har fått i uppdrag att starta ett klimatprotokoll. Det innebär att ett långsiktigt organiserat samarbete mellan Göteborgs

Stad, organisationer och företag ska upprättas för att bidra till att nå stadens klimatmål.

Uppföljningen visade även att användning av ett miljöledningssystem i förvaltningar och bolag har en positiv inverkan på genomförande av åtgärder. Staden erbjuder Miljödiplomering som är ett miljöledningssystem enligt Svensk Miljöbas. Under året har 197 verksamheter miljödiplomerats varav 14 event.

Göteborg på hållbarhetsskalan

Göteborgs Stad fick 2016 FN:s klimatpris Momentum for change 2016 för sina gröna obligationer. Utöver detta fick Göteborgs Stad även pris på Återvinningsgalan i kategorin Årets förebyggare med anledning av stadens arbete med att förebygga avfall. Göteborg fick högst poäng i det nya ICCA:s (International Congress and Convention Association) Global destination sustainability index som mäter mötes- och evenemangsstäders hållbarhetsarbete. Göteborgs Stad hamnar på plats 9 av 290 i Aktuell Hållbarhets kommunrankning. Staden placerar sig som etta i både länet och bland de tre storstäderna.



Kommunfullmäktiges ordförande Lena Malm och finanschef Magnus Borelius tar emot FN:s klimatpris vid en ceremoni i Marrakech, Marocko.
Foto: Momentum for Change

Soppåsen krymper

Per person lämnades göteborgarna två procent mindre restavfall i soppåsen och ett skäl till det är ökad utsortering av matavfall. I snitt lämnas 40 kilo matavfall per person och år vilket är en ökning med två kilo sedan förra året. Staden är nära att nå målet att hälften av allt matavfall ska samlas in till 2020. Matavfallet som samlas in blir till biogas och biogödsel och förra året producerades biogas motsvarande 2,2 miljoner liter bensin. Mängden grovavfall per person minskade också, vilket var ett trendbrott.

Ett pilotprojekt på äldreboendet Sekelbo lyckades minska sitt avfall rejält med olika åtgärder och sparar 10 ton koldioxid per år. Det uppmärksammade projektet fick besök av regeringens utredare om cirkulär ekonomi. Sekelbo belönades med Göteborgs Stads utmärkelse Årets klimatavtryck.

Något som inte minskar är de totala mängderna som hanteras och behandlas av det regionala avfallsbolaget Renova AB. De har i år tagit emot stora mängder avfall av olika slag vilket bland annat har lett till minskad import av avfall till förbränning. Ökningen av avfall i regionen är kopplad till den kraftiga utvecklingen och de många projekt som pågår i Västsverige. Till exempel har ökningen av mängden jord- och stenmaterial varit särskilt utmärkande.

Vatten och hav

Enligt SCB:s undersökning ligger Göteborg något över riksgenomsnittet för nöjdhet med vatten- och avloppstjänster. Stadens egen undersökning hos villakunder visar att 90 procent är nöjda med vatten- och avloppstjänster och 83 procent med avfallstjänsterna.

På Lackarebäcks vattenverk står nu Nordens största ultrafilteranläggning klar. Under Världsvattendagen i mars hölls en officiell invigning av anläggningen. Utbyggnaden syftar till att utöka produktionskapaciteten på vattenverket så att Lackarebäck ensamt kan försörja Göteborg med dricksvatten. Havs- och vattenmyndigheten beslutade att samtliga råvattenanläggningar och båda vattenverken i Göteborg är av riksintresse för vattenförsörjningen i riket.

Kretslopp och vat- tens symbol och varu- märke Kranmärkt blev registrerad hos Patent- och registreringsver- ket. Event där man serverar kranvatten istället för transporte- rat vatten på flaska får Kranmärkas.

Donsö reningsverk har stängt och ersatts av två mil avloppsrör som leder spillvattnet till Ryaverket. Åtgärden bidrar till en för- bättrad havsmiljö och minskad övergödning. Ryaverket renar avloppsvatten från ägarkommunerna samt tar i möjligaste mån vara på det som är värdefullt i vattnet. Trots pågående byggnationer i anläggningen uppfyllde



Gryaab AB samtliga miljökrav. Under 2016 behandla- des cirka 124 miljoner kubikmeter vatten på Ryaverket vilket är något mindre än ett normalår. Av detta är ungefär 52 miljoner kubik spillvatten, resterande del är så kallat tillskottsvatten. Av totalt cirka 55 000 ton slam var 23 500 ton godkänt för jordbruksanvändning enligt REVAQ-certifieringen.

I syfte att motivera rederier att minska sin miljöpåver- kan ger Göteborgs Hamn AB rabatt för miljöinsatser. Totalt 75 fartyg, vart tredje fartyg i Göteborgs hamn, fick förra året miljörabatt på hamnavgiften, vilket jäm- fört med året innan är en ökning med 83 procent.

Ladda och gasa med förnybart

Inom området förnybar energi har det gått både upp och ner. Framtiden AB har till exempel satsat på fler solceller i Gårdsten där det nu genereras 150 000 kWh sol per år. Infrastrukturen för elfordon har förbättrats då Göteborg Energi AB har installerat 13 publika laddstolpar under året och Familjebostäder AB instal- lerade ytterligare tio stycken i sina områden. Stadsdelen Majorna- Linné har tillsammans med Gatubolaget särskilt satsat på att elektrifiera verksamhetens bilpool.

Göteborg Energis produktion av biogas och vindkraft har minskat under året vilket främst beror på att bio- gasanläggningar har sålts och vindkraftverken har haft driftproblem. Den totala mängden producerad biogas i Västra Götaland fortsätter dock att öka.

Produktion av förnyelsebar el och biogas

– 2013–2016 i GWh

Verksamhet	Utfall 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Utfall 2016	Budget/ målvärde 2016
Produktion av förnyelsebar el	117	124	141	120	132
Produktion av biogas	119	137	210	141	260

Klimatutsläppen från Framtidens bostäder kommer främst från fjärrvärmen då elen de köper är miljö- märkt. Göteborg Energi har påbörjat en satsning för att fjärrvärmen ska minska sina klimatutsläpp med upp till 95 000 ton per år, vilket motsvarar utsläppen från 41 300 bilar.

Energianvändningen i lokalnämndens totala bestånd har ökat med 0,6 procent, vilket är marginellt men tvärt emot de senaste årens minskande trend. Göteborg En- ergi AB samordnar stadens arbete med energieffektivitet men de arbetar också kontinuerligt med elbesparande i sina produktionsanläggningar. Under 2013–2016 har de genomfört åtgärder motsvarande totalt 8,3 GWh.

Göteborg tar fjärrvärmen till EU

EU-projektet CELSIUS firade att de nådde målet att 50 europeiska medlemsstater anslöt sig till CELSIUS-samarbetet för att under Göteborgs ledning kunna se och lära hur de kan förbättra sina fjärrvärmenät. Projek- tet fortsätter och har nu 65 medlemsstater som tar del

av kunskapen i CELSIUS nätverk genom workshops, webinars, CELSIUS-wiki och via internetforum.

Grönt och skönt

Stadens uppdaterade trädpolicy ger stöd för att arbetet med återplantering av träd i alléer och parker fortsätter. Det skapar förutsättningar för att Göteborg förblir en grön stad med många träd. Staden skapar uteklassrum och skolskogar, vilket syftar till att bidra till ökad kunskap och engagemang. Även biotopförbättringsprojekt som till exempel biparadis och blomsteråkrar har skapats för att bidra till den biologiska mångfalden.

Vår livsstil påverkar

Göteborgare släpper i genomsnitt ut 7,5 ton koldioxid per person och år i form av resor, el, uppvärmning, mat, prylar, kläder med mera. Målet för staden är två ton och helst ännu mindre. I snitt använder medelgöteborgaren resurser som om det fanns fyra jordklot!

Staden vill medverka till en hållbar livsstil för göteborgarna och Greenhack, Smarta Kartan och arrangemang såsom Nationell verkstad för hållbara livsstilar kan bidra till det. År 2016 firade Göteborg fem år som Fairtrade City.

Det vi köper

Mikroplasters förekomst och effekter i miljön är på agendan i staden. Upphandlingsbolaget arbetar för utfasning av produkter som innehåller mikroplaster vid stadens upphandling. Det har också ställts klimat- och energirelaterade krav både på transporter och på produkter. Göteborgs Stad köpte totalt in 48 procent ekologisk mat på ramavtal under året. Andelen ekologiskt kött låg på knappt 71 procent, andelen MSC- och krävmärkta fiskprodukter på 74 procent och andelen ekologiska bönor och linser på knappt 75 procent.

Ett vakande öga

Miljöförvaltningen arbetar med att kontrollera efterlevnaden av miljöbalken och livsmedelslagstiftning och har under året genomfört projektet Strategisk tillsyn för att nå miljömålen. Tillsyn med effekt inom flera olika miljömålsområden intensifierades. Enligt mätningen Insikt ligger Nöjd kundindex för stadens miljötillsyn på 65 procent vilket är mitt emellan resultatet för 2014 och 2015. Motsvarande för livsmedelskontrollen är 72 procent vilket är en ökning jämfört med tidigare år. Göteborg är en av de fem kommuner i landet som fattat flest beslut om miljöstraffavgift.

Göteborgs Stad samarbetar med andra storstäder kring varutillsyn och årets temaområden har varit bad och bassängprodukter, lädervaror, barnsmink och leksaker som säljs som second hand. Tillsynsprojektet Kemikalier i varor ledde till att secondhandbutiker plockade bort leksaker som innehöll ftalater från sitt sortiment.

Miljöutmaning när staden utvecklas

Byggtakten i staden har ökat och kommer att vara fortsatt hög under många år. Det ligger en utmaning i



Infrastrukturen för elfordon har förbättrats då Göteborg Energi AB har installerat 13 publika laddstolpar under året och Familjebostäder AB installerade ytterligare tio stycken i sina områden.

Foto: Jeanette Larsson

att skapa goda livsmiljöer med god ljud- och luftkvalitet i nya områden som växer fram. En del byggnation sker på gammal industrimark vilket kräver extra omsorg om rätt hantering och skyddsåtgärder avseende förorenade områden och massor.

Program för miljöanpassat byggande

- 2012-2016

Procent	2012	2013	2014	2015	2016	Mål-värde
Andel färdigställda bostäder i markanvisningar enligt programmet för miljöanpassat byggande	21	53	77	80	73	100

Andel färdigställda bostäder i markanvisningar enligt programmet för miljöanpassat byggande har successivt ökat sedan det infördes. Sänkningen jämfört med 2015 beror på att en rad gruppboende samt bostäder i äldre planer färdigställts, som inte omfattats av miljöanpassat byggande.

Framtidsfrågor

- Att nå de lokala miljökvalitetsmålen till 2020
- EU arbetar med förslag inom områdena energi och avfall som kommer att påverka organisationen
- Globala miljöproblem behöver lösas i globala sammanhang

Arbetslösheten i Göteborg har under året minskat. Framför allt märks att unga vuxna mellan 18–24 år är i arbete. För utrikes födda, personer med funktionsnedsättning och sökande utan gymnasieutbildning är det fortfarande svårt att komma in på arbetsmarknaden. Nya arbetsmodeller för arbetsmarknadsinsatser har utvecklats vilket ger resultat.

Vuxenutbildning och arbetsmarknadsinsatser

Arbetsmarknaden i Göteborg med omkringliggande region har haft en stark utveckling under året. Det har medfört att arbetslösheten generellt fortsatte att minska vilket inte minst avspeglades i en sjunkande ungdomsarbetslöshet. Samtidigt kvarstår problematiken för sökandegrupperna utrikes födda, personer med funktionsnedsättning och sökande utan gymnasieutbildning. Det är också många arbetsgivare som har behov av att anställa men har svårt att hitta rätt kompetens. Utmaningen blir framöver att kunna matcha de medborgare som kan ha arbetsförmåga och talang men en sämre formell och, i många fall, sämre språklig utbildningsbakgrund. För att skapa förutsättningar för dessa människor att ta sig in på arbetsmarknaden krävs att arbetsgivare ger dessa individer möjlighet till ett "förstajobb" som de sedan utifrån sina förutsättningar och utbildningsnivå stegvis kan utvecklas ifrån. En modell för ett sådant arbetssätt är framtiden, Stegvisa jobb- och kunskapslyft, och började finna sina former och tillämpas i allt högre utsträckning inom bland annat äldreomsorgen, fastighetsbranschen och fordonsindustrin.

Fler kompetenscenter har etablerats

Under 2016 har ytterligare två kompetenscenter påbörjat sin verksamhet. Kompetenscenter riktar sig till personer som har någon insats inom socialtjänsten i stadsdelarna och som behöver ytterligare stöd för att kunna skaffa sig ett arbete eller börja en utbildning. Utifrån deltagarnas behov och mål arbetar kompetenscenter med ett individ- och lösningsinriktat synsätt. Tre av planerade fyra kompetenscenter har nu påbörjat sin verksamhet. Uppföljningen av det första kompetenscentret som startade hösten 2015 visar att närmare 100 personer som varit i långvarigt försörjningsstöd nu kommit i arbete och självförsörjning.

Vuxenutbildning och arbetsmarknad i samverkan

Sammanläggningen av stadens vuxenutbildning och arbetsmarknadsinsatser har under 2016 medfört en uppbyggnad av förvaltningsorganisationen för att klara det utvidgade uppdraget. Vid sidan av den organisatoriska delen har arbetet under året präglats av utvecklingsarbete vad gäller att hitta arbetsmodeller som ger de effekter som sammanslagningen syftade till.

Utbildningsvolym och studieresultat

Inom vuxenutbildningen motsvarade antalet studerande det som var planerat med undantag för SFI, där det utifrån flyktningtillströmningen 2015 väntades en markant ökning som har uteblivit. Sannolikt kommer ökningen istället under 2017. Resultatmässigt fungerade den yrkesinriktade utbildningen väl med få avbrott, hög andel godkända betyg och många i arbete efter studier. Inom de högskoleförberedande kurserna var dock avbrottsfrekvensen hög vilket inte var tillfredsställande. En avbrottsstudie visade att cirka hälften av avbrotten berodde på orsaker utanför vuxenutbildningens kontroll. Vad gäller övriga studieavbrott så var det uppenbart att förberedelsen inför och inledningen av studierna är den mest kritiska punkten. Ett pilotprojekt har startat under året med syfte att testa en förbättringsmodell och resultaten hittills är lovande.

Vuxenutbildning – några nyckeltal

	2014	2015	2016
Nettokostnad (mnkr)	391	394	372
Nettokostnadsutveckling (%)	7,2	0,8	-5,6
Antal köpta helårsplatser	12 507	12 737	12 318
- varav grundläggande vuxenutbildning	1 718	1 763	1 623
- varav gymnasial vuxenutbildning	4 400	4 551	4 430
- varav sårav	69	68	57
- varav svenska för invandrare (sfi)	6 320	6 355	6 208
Yrkeshögskola (yh)	1 314	1 368	1 524

Beräkningsgrund för en helårsplats inom grundläggande vuxenutbildning, sfi och sårav är 540 timmar. Beräkningsgrund för en heltidsplats på gymnasial nivå är 800 poäng.

Framtidsfrågor

- Klara nyanländas och kortutbildades etablering på arbetsmarknaden
- Klara kompetensförsörjningen till branscher med kompetensbehov



Den yrkesinriktade utbildningen fungerade väl med få avbrott, hög andel godkända betyg och många i arbete efter studier.
Foto: Marit Lissdaniels

Stark tillväxt i ekonomin. Företagsklimatet i Göteborg har blivit något bättre men når inte upp till målet. Besöksnäringen fortsätter att växa vilket bidrar till sysselsättning, ökad skattekraft och konsumtion.

Näringsliv och turism

Ekonomin i Göteborgsregionen har under året haft en stark tillväxt. Arbetslösheten har varit lägst bland storstadsregionerna i landet. Antalet konkurser minskade under året kraftigt i regionen (13 %). Göteborgs Stad har en viktig roll för utvecklingen av regionens ekonomi.

Staden har valt att i första hand följa upp sin näringslivsinriktade service/myndighetsutövning i relation näringslivet genom SKL:s (Sveriges kommuner och landsting) insiktsmätning. Undersökningen för 2016 presenteras först i april men preliminära siffror för 2016 visade på en svag förbättring under året. Det staden-interna arbetet med att förbättra företagsklimatet har pågått under hela året och kommer att fortsätta tills uppsatta mål nås.

Kommunfullmäktige har under året fattat beslut om att Business Region Göteborg AB:s (BRG) ägardirektiv ska ses över samt att kommunstyrelsen och BRG ska ta fram en näringslivsstrategisk plan för hur staden ska skapa goda förutsättningar för näringslivets utveckling. Dessutom har en näringslivsstrategisk dialog initierats där näringsliv och akademi för strategiska samtal med kommunstyrelsens arbetsutskott.

Vikande containervolymer för Göteborgs Hamn

Göteborgs Hamn AB har till uppgift att skapa förutsättningar för ett starkt, effektivt och hållbart skandinaviskt godsnav.



Hamnens totala godshantering i ton ökade under året med 7 procent jämfört med 2015. Foto: Peter Svensson

viskt godsnav. Bolaget upplåter sedan ett par år tillbaka, via koncessionsavtal, större delen av sin verksamhet för hamnoperation till externa operatörer.

Hamnens totala godshantering i ton ökade under året med 7 procent jämfört med 2015. Volymuppgången var främst hänförlig till ökad hantering av energiprodukter. Göteborgs Hamn fortsatte dock att tappa marknadsandelar på den svenska marknaden. Järnvägsvolymerna mätt i fraktade containers på järnväg till och från hamnen minskade med 8 procent och utgjorde 49 procent av den totala volymen. Rederinäringen utvecklar allt större fartyg vilket är en begränsning då farledsdjupet in till Göteborgs hamn inte tillåter fullt lastade fartyg. Detta i kombination med svag global marknadstillväxt var de främsta orsakerna till den negativa utvecklingen. Antalet hanterade rollenheter (Ro/Ro) ökade under året med 2 procent till 538 000 enheter. Volymtillväxten är främst hänförlig till ökad export av Volvobilar.

Besöksnäringens starka tillväxt fortsätter

Besöksnäringen är sysselsättningsintensiv och har högt förädlingsvärde vilket innebär att den bidrar till sysselsättning, skattekraft och konsumtion. Den bidrar även med att anställa människor med kortare utbildningsbakgrund. Besöksnäringen har under året haft en stark tillväxt. Antalet gästnätter ökade preliminärt med 5 procent jämfört med föregående år. Andelen utländska besökare utgör numera 30 procent av det totala besökarantalet. Årets positiva resultat berodde delvis på en fortsatt stark konjunktur och ett ökat globalt resande, men också på samverkande faktorer mellan segmenten mötes-, evenemangs- och turiststaden. Satsningar på bland annat Svenska Mässan och Liseberg hade stor del i den positiva utvecklingen.

År 2016 var ett framgångsrikt år avseende evenemang. Got Event AB genomförde mer än 400 evenemang med totalt 1,8 miljoner besökare, vilket är en ökning med 23 procent jämfört med 2015. Sex fullsatta konserter på Ullevi var en bidragande orsak till den positiva utvecklingen.

Liseberg lockade till sig totalt 3,1 miljoner besökare under året vilket är i paritet med 2014 och 2015. Besöks-siffrorna har därmed stabiliserat sig på en högre nivå efter det tunga investeringsprogram som genomfördes 2014 och lanseringen av berg- och dalbanan Helix. Jul på Liseberg blev en stor publikmässig framgång som lockade 525 000 besökare, vilket är 100 000 fler än året innan.



Besöksiffrorna på Liseberg har stabiliserat sig på en högre nivå efter det tunga investeringsprogram som genomfördes 2014 och lanseringen av berg- och dalbanan Helix. Foto: Stefan Karlberg

Framtidsfrågor

Göteborgs Hamn verkar på en internationellt konkurrensutsatt marknad. Den svenska industrin efterfrågar fler destinationer och ökad frekvens. Trenden i näringen går mot allt större och djupgående fartyg. Om Göteborgs Hamn ska kunna bibehålla sin position på marknaden krävs fördjupade farleder. Göteborgs hamn behöver också utveckla marken i närområdet genom att tillgodose marknadens efterfrågan på nya lager- och logistikbyggnader. Att kunna erbjuda snabb omlastning av gods blir en allt viktigare del av en hamns utbud.

För att Liseberg ska kunna behålla sin attraktionskraft krävs årliga investeringar motsvarande 12–16 procent av parkens bruttoomsättning i nya attraktioner och faciliteter. För att möta konkurrenternas förändrade strategi har Liseberg arbetat fram en utvecklingsplan i syfte att bibehålla vinstmarginalen, minska säsongberoendet, bredda kundupplevelsen och möjliggöra ett ökat antal årliga besökare. Planen som har godkänts i kommunfullmäktige i januari 2017 innebär att Lisebergsparken kommer att utökas med ett äventyrsbad samt ett tematiserat upplevelseboende. Satsningen som uppgår till 1,9 miljarder kronor beräknas vara klar under jubileumsåret 2021.

Gäster/besökare

1 000-tal	2012	2013	2014	2015	2016
Containers – TEU	900	858	837	820	798
Ro/Ro – enheter	534	557	549	532	538
Gästnätter – Hotell	3 600	3 800	4 100	4 500	4 700
Besökare Lisebergsparken	2 800	2 800	3 100	3 100	3 100
Besökare gamla Ullevi	318	341	303	407	347
Besökare Scandinavium	680	607	660	601	670

Framtidsfrågor

- Förbättra näringslivsklimatet
- Näringslivsstrategisk plan för staden och regionen
- Värna en konkurrenskraftig hamn
- Utveckla Lisebergs konkurrens på den internationella marknaden

Staden har intensifierat det systematiska arbetet inom mänskliga rättigheter och jämställdhet. Alla göteborgare ska få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Ett samordnat flyktingmottagande som underlättar nyanländas etablering i samhället är en strategisk fråga för staden.

Jämställdhet och mänskliga rättigheter

Ett led i det systematiska arbetet har varit att ta fram centrala handlingsplaner inom mänskliga rättighetsområdet. Göteborgs Stad fick i juni sin första övergripande plan för hur mänskliga rättigheter ska omsättas i de kommunala verksamheterna. I december presenterades stadens första hbtq-plan och arbetet med att ta fram en central jämställdhetsplan har pågått under året.

Rejäl fart på arbetet för de mänskliga rättigheterna

Satsningar har pågått brett inom staden för att utveckla arbetssätt, systematiska metoder och kompetenshöjande insatser. Staden har arbetat för att få öppenhet och inkludering att genomsyra verksamheterna genom att göra normkritiska analyser och jobba normmedvetet. I fem stadsdelar har äldreverksamheter gått före genom att utveckla en modell för att normmedvetenheten på ett självklart sätt ska vara integrerad i det ordinarie arbetet. Förvaltningarna har också arbetat med att ta fram stödmaterial och verktyg för chef och medarbetare.

Nämnden för konsument- och medborgarservice nominerades att, för stadens räkning, delta i ett utvecklingsarbete om mänskliga rättigheter i styrning och ledning som Sveriges Kommuner och Landsting bjöd in till. Rättighetsperspektivet har under året arbetats in i förvaltningens planerings- och uppföljningsprocess och på sikt ska konkreta rättighetsbaserade mål med indikatorer tas fram.

Samarbetet med kommunstyrelsens olika råd och med medborgare i staden har utvecklats under året. Det har också varit en tydlig inriktning på ökad samverkan med till exempel Jämlikt Göteborg.

Fortsatt utveckling av hbtq-arbetet

Tillsammans med Göteborgs Stads hbtq-råd har förvaltningar och bolag under året arbetat fram stadens första hbtq-plan. Planen utgår både från att staden ska ha öppna och inkluderande arbetsplatser och att staden ska erbjuda en professionell och likvärdig service oavsett vem brukaren är eller vem hon, han eller hen är kär i.

Som en del i den medskapande process som utgjort grunden för framtagandet av hbtq-planen, har även en dialog förts med allmänhet under hbtq-festivalen West Pride.
Foto: Julija Sidner/Regnbågsredaktionen



Exempelvis ska staden även erbjuda män, transpersoner, bisexuella och lesbiska kvinnor skyddat boende. Som en del i den medskapande process som utgjort grunden för framtagandet av planen, har även en dialog förts med allmänhet under hbtq-festivalen West Pride.

Kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck

En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck i Göteborg har påbörjats tillsammans med Stockholm och Malmö. Kartläggningen präglas av en bred ansats för att ge en så heltäckande bild av det hedersrelaterade förtrycket och våldets karaktär och omfattning som möjligt och därmed ge staden förbättrade möjligheter att främja, förebygga och vidta adekvata skyddsåtgärder för de som utsätts.

Nationella minoriteters kultur och språk i fokus

Stadens arbete för att synliggöra de nationella minoriteterna fortsätter, bland annat via firandet av högtidsdagar genom att samordna kulturarrangemang för samer (6/2), sverigefinnar (24/2), romer (8/4), tornedalingar (15/7) och resandefolket (29/9). Även riktade satsningar för att stärka minoritetsspråken har varit i fokus. Det har tagits fram en ny ansökningsblankett till modersmålsundervisning i grundskolan där det specifikt hänvisas till den utökade rätten till undervisning i minoritetsspråken. Inom det finska förvaltningsområdet har det dessutom gjorts satsningar på det finska språket i förskolor i staden genom språkpaket med böcker, spel och musik på finska och dialogen med sverigefinska ungdomsföreningar har stärkts för att öka deras delaktighet och inflytande i staden.

Andra pågående aktiviteter är att staden har regelbundna samråd med alla nationella minoriteter. RIKC Göteborg (romskt informations- och kunskapscenter) har genom ett intensivt förankringsarbete påbörjat sin etableringsfas. Det har tagits fram ett nytt reglemente för samråd med den nationella minoriteten romer som bland annat har delat ordförandeskap, där den ena utses av kommunstyrelsen och den andra av rådets minoritetsrepresentanter.

Levande Historia arbetar för ungdomarna

Under året har Levande Historia genomfört aktiviteter i samverkan med olika nätverk och aktörer. Kulturinslag i form av musik, teater, film, utställningar och litteratur har använts i arbetet med ungdomar. Levande Historia har subventionerat bio- och teaterbiljetter, inköp av litteratur till skolor och medverkat till genomförande av studiedagar för lärare.

Ökad systematik har drivit jämställdhetsarbetet framåt

Ett långsiktigt och systematiskt arbete är förutsättning för service på lika villkor. Det visar arbetet, främst inom de stadsdelar som förbättrat rutiner och arbetsprocesser inom olika kärnverksamhetsområden. Nyckelfunktioner

och chefer har utbildats i systematiskt jämställdhetsarbete. Även fackförvaltningar som tidigare år påbörjat ett systematiskt jämställdhetsarbete har fortsatt med det under året.

Positiva resultat som en följd av arbetet

Några förskolor har diplomerats för sitt aktiva jämställdhetsarbete för att motverka könsstereotypa normer. Barnen har fått prova sina förmågor och intressen oavsett kön och barnen har stöttats i sin utveckling utan att hindras av könsstereotypa normer. Arbetet har resulterat i att barn leker mer blandat oavsett kön och ålder. Barns syn på olikheter kopplat till familjeform och funktionsnedsättning har vidgats. Deras delaktighet och inflytande i förskolans vardagsarbete har också ökat. Jämställdhetsarbetet på en av de öppna fritidsgårdsverksamheterna har resulterat i att könsfördelningen blivit mer jämn. Genom att motverka kränkningar och hot har miljön blivit tryggare och lugnare och därmed lockat fler flickor till verksamheten.

Samordnat agerande i flyktingmottagandet en viktig framgångsfaktor

Trots att fler människor än någonsin varit på flykt har asylmigrationen till Sverige minskat väsentligt. Skälet är att möjligheten för migranter att ta sig till och resa vidare genom Europa och till Sverige kraftigt har begränsats efter hösten 2015. Det har inneburit en stor förändring särskilt i mottagandet av asylsökande ensamkommande barn, vilket minskat. Under året har ett stort omställningsarbete skett av stadens boendeverksamhet för ensamkommande barn.

Stort fokus har även varit på nyanländas bosättning genom införande av den så kallade bosättningslagen som ger kommunen ansvar för att ordna boende för de nyanlända som anvisas till Göteborg av Migrationsverket. Genom ett intensivt arbete har staden klarat uppdraget för de 880 personer som anvisats hit.

Ett arbete har inletts för att nyanlända snabbare ska komma i arbete. I samarbete med arbetsförmedlingen har staden genomfört program där nyanlända fått praktik hos Förvaltnings AB Framtiden och park- och naturförvaltningen, samtidigt som de studerat svenska. Fler förvaltningar och bolag kommer delta framöver.

Arbete pågår för att främja en jämnare fördelning av nyanlända elever mellan skolor. Fördelningen har blivit något jämnare, genom att större spridning skett av boendet till fler stadsdelar. Totalt togs cirka 3 300 nyanlända emot.

Framtidsfrågor

- Öka kunskapen om mänskliga rättigheter
- Motverka stereotypa könsnormer kring våldsutövande och vid studie- och yrkesval
- Jämnare spridning av flyktingmottagandet över alla stadsdelar

Under året påbörjades och genomfördes ett antal aktiviteter för att göra Göteborg till en jämlik stad. Arbetet med barn och familjer stärktes och ungdomsmottagningarna utökade sitt arbete med psykisk hälsa.

Folkhälsa

Folkhälsoarbetet under 2016 var främst inriktat på att minska skillnaderna i livsvillkor och hälsa hos göteborgarna. Insatserna gjordes i samverkan, antingen mellan olika förvaltningar inom Göteborgs Stad eller med andra, till exempel Västra Götalandsregionen (VGR).

En jämlik stad

I Göteborgs Stad pågår ett arbete som heter Jämlikt Göteborg – hela staden socialt hållbar. Jämlikt Göteborg är staden övergripande vilket innebär att det omfattar alla nämnder och styrelser. Arbetet är organiserat i en samordningsgrupp och fem fokusområden. Fokusområdena är:

1. Ge varje barn en god start i livet (0–6 år)
2. Ge barn fortsatt goda förutsättningar genom skolan (6–18 år)
3. Skapa förutsättningar för arbete
4. Skapa hälsofrämjande och hållbara livsmiljöer
5. Skapa strukturella och övergripande förutsättningar

Under 2016 bidrog fler nämnder och styrelser än tidigare till arbetet Jämlikt Göteborg. Det framgår att aktörer inom social ekonomi är viktiga för bolag och förvaltningar i arbetet med Jämlikt Göteborg.

Tillsammans för familjen

Under 2016 arbetade Göteborgs Stad tillsammans med VGR med familjecentrerat arbetssätt (FCA) och familjecentraler (FC). Arbetet var kopplat till Jämlikt Göteborg. Under 2016 togs en vägledning fram för FCA och FC. Vägledningen är ett stöd till stadsdelsförvaltningarna i deras arbete. Utifrån vägledningen gjordes en avsiktsförklaring där kommunstyrelsen och Göteborgs hälso- och sjukvårdsnämnd, VGR, enades om ett antal inriktningar för arbetet med FCA och FC. Även avtal mellan respektive stadsdel och Göteborgs hälso- och sjukvårdsnämnd förhandlades fram. I avtalen framgår att personal ska arbeta med FCA och kompetensutveckling för både chefer och medarbetare.

Vägledningen, avsiktsförklaringen och avtalen skapar tillsammans en hållbar struktur för att kunna samverka på ett bra sätt i frågor som berör barn och deras familjer.

Hur mår göteborgaren?

Folkhälsomyndigheten genomför vartannat år en nationell enkät som heter Hälsa på lika villkor. Våren 2016 genomfördes enkäten. Människor fick svara på frågor om sin hälsa och levnadsvanor. Resultatet i enkäten an-



Att ge varje barn en god start i livet och att ge dem goda förutsättningar genom skolan är två av fokusområdena i arbetet Jämlikt Göteborg. Foto: Lo Birgersson

vändes i arbetet med Jämlikt Göteborg. Statistiken visar att det finns stora skillnader mellan olika geografiska områden i Göteborg men också mellan olika grupper av göteborgare.

Satsning på ungdomsmottagningarna

De sex ungdomsmottagningarna i Göteborg fick under 2016 drygt 7 mnkr från staten till insatser inom området psykisk hälsa. Medlen användes till förstärkning av arbetet med tillgänglighet, utbildning och mer personal som jobbar med psykisk hälsa.

Hösten 2016 permanentades ungdomsmottagningarnas nya modell för utåtriktad och uppsökande arbete inom området psykisk hälsa. Arbetet genomfördes med personal från alla sex ungdomsmottagningarna. Bland annat utbildade de både ungdomar och personal i vad psykisk ohälsa är och lärde ut hur svåra perioder i livet kan hanteras.

Framtidsfrågor

- Minska skillnaderna i livsvillkor och hälsa genom ökad samverkan mellan externa och interna aktörer

Enligt Barnkonventionens tredje artikel ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Samhället ska stödja och komplettera föräldrarna i deras ansvar för att se till att barnet får det skydd och den omvårdnad som det behöver.

Barn

Barnets bästa i åtgärder som rör barn

Kommunfullmäktige har beslutat att varje nämnd och styrelse ska belysa barnperspektivet i sina beslutsunderlag. Under året har beslutsunderlag som saknar barnperspektiv återremitterats. I ett stickprov av beslutsunderlagen konstaterades att det i de flesta fall fanns en beskrivning av vilka konsekvenser förslaget kunde få för barn. Däremot var beskrivningarna inte så omfattande och det var sällan några barn som fått ge sin syn på saken.

Barnperspektivet kan innebära att en vuxen analyserar tänkbara konsekvenser för barn men en central del av barnets bästa är barns eget perspektiv, det vill säga att fråga barnen. Inom stadsplanering vidareutvecklades det göteborgska verktyget för barnkonsekvensanalyser.

Dialogprojekt genomfördes i arbetet med att ta fram detaljplaner i Gamlestaden. Elever från Gamlestadsskolan fick i ett tidigt skede lämna synpunkter på hur de upplever olika platser i sin stadsdel. På liknande sätt delade även förskolebarn i Kyrkbyn med sig av sin syn på förskolegården. Dialogmetoden är tänkt att stå modell för framtida stadsplanering. Ungas perspektiv fångades också via ungdomsråden. Angereds ungdomsråd bidrog till utformningen av nytt resecentrum samt initierade ett trygghetsarbete kring Angered Arena.

Bland ungdomsfullmäktiges insatser under 2016 märktes arbetet med målbilden för stadstrafiken Göteborg, Mölndal och Partille 2035 och lämnade synpunkter på demokratiutredningen. Ett arbetssätt för att inhämta barns och ungas åsikter och idéer var också kulturkalasets mosaikprojekt. Där möttes barn från olika stadsdelar och skapade mosaiker tillsammans. Mosaikerna finns numera på Kungstorget i centrala Göteborg.

Stödja och komplettera föräldrars ansvar för sina barn

Många barn och unga i Göteborg levde under året i en utsatt situation. Antalet orosanmälningar till socialtjänsten om barn som far illa ökade. Socialtjänstens uppgift var att möta dessa barn och låta barnets bästa vara avgörande i de insatser som blev aktuella.

BBIC, Barnets behov i centrum, är ett arbetssätt som tillämpades inom socialtjänsten och som stärker barnperspektivet. BBIC utgår från barnets behov och ger den sociala barn- och ungdomsvården en enhetlig och evidensbaserad struktur för handläggning, genomförande och uppföljning. Arbetssättet reviderades under 2016. Inom socialtjänsten bedrevs också ett värdegrundsarbete kring barnperspektivet i syfte att höja likvärdigheten och kvaliteten i arbetet. Utbildningsinsatser kring samtal med barn, samverkansavtalet Västbus och arbetet med verktyget Samordnad individuell plan genomfördes.

Barn i bostadslösa familjer är en utsatt grupp och en satsning av Framtiden AB löste bostadssituationen med ett förstahandskontrakt för cirka 200 bostadslösa familjer med drygt 400 barn.

Barn med funktionsnedsättningar är också särskilt utsatta. Göteborgs Stad har tagit fram ett program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. I programmet skrevs särskilda indikatorer in gällande barn och unga för att följa utvecklingen.

En annan utsatt grupp är barn som kommit till Sverige utan vårdnadshavare, det vill säga ensamkommande barn. Staden anordnade bland annat särskilda sommaraktiviteter där 650 asylsökande ungdomar erbjöds sommarskola, arbetspraktik och kultur- och fritidsaktiviteter. De unga bidrog till att staden blev uppsnyggad genom städning, målning och snickeriarbeten.

Framtidsfrågor

- Planera för att Barnkonventionen kan komma att föras in i svensk lag 2018
- Värna plats för barns behov av lek och rörelse när staden växer

Varje nämnd och styrelse ska belysa barnperspektivet i sina beslutsunderlag.



Göteborgs Stad förvaltar 88 stiftelser och 5 gåvor. Den samlade förmögenheten uppgår till drygt 950 mnkr. Stiftelsernas kapital ger en avkastning som varje år delas ut till de ändamål som den som skänkte pengarna har bestämt. Under 2016 delade stiftelserna ut cirka 20 mnkr.

Stiftelser

Göteborgarnas filantropiska inställning förr i tiden har satt tydliga spår i samhället. Flera göteborgska familjers förmögenheter lade grunden till institutioner och verksamheter som lever kvar än i dag. Sahlgren, Röhss, Chalmers, Dickson, Wijk och Lindberg är några av alla dessa familjer som gett upphov till bland annat sjukhus, museer, skolor, bostäder och parker.

Stiftelsernas förvaltning

Göteborgs Stad förvaltar enbart avkastningsstiftelser. Det innebär att staden förvaltar stiftelsernas kapital och att avkastningen delas ut enligt varje stiftelses bestämmelser. Stiftelsernas huvudinriktningar är att ge bidrag till ekonomiskt behövande eller barn med särskilda behov (social inriktning), premier och stipendier med mera till elever och lärare (utbildning) och att främja stadens museer och utsmyckning av offentliga platser (kultur). Därutöver finns stiftelser som delar ut pengar till organisationer för olika allmännyttiga och välgörande ändamål, ofta med social inriktning.

Stiftelserna är juridiska personer med egen ekonomisk redovisning. Stiftelsernas kapital ingår i en gemensam samförvaltning där varje stiftelse har en andel. De allra flesta stiftelser är skattebefriade, eftersom ändamålen är allmännyttiga. Huvuddelen av stiftelsernas kapital, knappt 900 mnkr i december 2016, har varit placerat i tre fonder. Värdeutvecklingen för denna portfölj uppgick under 2016 till 7,8 procent. Ytterligare 50 mnkr har varit placerade direkt i aktier, för att möjliggöra försäljning av optioner och därmed höja direktavkastningen. Avkastningen inklusive optionsaffärerna gav under 2016 ett resultat om 26,3 mnkr, som efter avdrag för kapitalisering enligt varje stiftelses bestämmelser och förvaltningskostnader, kan användas för utdelning i stiftelserna 2017.

Utdelning ur stiftelserna

Inom det sociala området lämnades bidrag till ekonomiskt behövande barnfamiljer, vuxna och äldre samt till barn med särskilda behov eller deras familjer. Totalt har 5,3 mnkr delats ut i ekonomiskt stöd till cirka 1 250 personer, de flesta med belopp mellan 3 000 och 6 000 kronor. Andelen kvinnor som fått bidrag uppgår till 73 procent och män 27 procent. Den procentuella skillnaden mellan könen beror på att stiftelser som har mycket pengar i större utsträckning riktar sig till kvinnor.

Inom området utbildning lämnades bidrag i form av stipendier och resebidrag till elever och lärare, huvudsakligen i de kommunala grund- och gymnasieskolorna. Elever har också fått premier för goda skolprestationer och skolor har beviljats ekonomiskt stöd för genomförande av olika aktiviteter. Totalt har 5,9 mnkr delats ut. Det är cirka 600 elever som direkt fått pengar, medan ytterligare många elever fått del av olika aktiviteter som stiftelserna finansierat. 150 lärare har fått resebidrag för olika former av studier och kompetensutveckling.

Inom kulturområdet lämnades bidrag främst till Stadsmuseet, Konstmuseet, Röhsska museet och Sjöfartsmuseet. För pengarna har inköpts konstverk, skulpturer och andra föremål. Pengarna har också använts till reparationer, konservering, utställningar och forskning. Inköp har även gjorts för utsmyckning av offentliga platser. Totalt har 4,1 mnkr delats ut i stiftelser och gåvor med kulturinriktning.

Under året har 40 föreningar och ideella organisationer med allmännyttig verksamhet tilldelats 4,5 mnkr för olika projekt och verksamheter.

Stiftelsernas kapital utvecklades väl under 2016 och utdelningen 2017 bedöms bli lite högre än föregående år. Stiftelserna kommer vara till nytta för göteborgarna många år framåt.





3 GÖTEBORGS KOMMUN FINANSIELL ANALYS

Med Göteborgs kommun avses nämnderna och övriga poster inom den skattefinansierade verksamheten. I detta block analyseras kommunens finansiella ställning och utveckling ur ett antal perspektiv. I blocket återfinns även en sammanställning över finansiella nyckeltal och avslutningsvis görs en kort beskrivning av stadsdelsnämndernas och facknämndernas ekonomiska utfall följt av kommunens driftsredovisning.



GÖTEBORGS KOMMUN

FINANSIELL ANALYS

61 Finansiell analys av Göteborgs kommun

En finansiell analys görs av Göteborgs kommun där utveckling, trender och helhetsperspektiv är viktiga inslag. Analysen ska ge förutsättningar att bedöma organisationens förmåga att finansiera en kvalitativt god verksamhet både på kort och lång sikt.

66 God ekonomisk hushållning, balanskravsutredning och resultatutjämningsreserv

I detta avsnitt görs en analys av kommunens ekonomiska utveckling med avseende på begreppet god ekonomisk hushållning och de riktlinjer som kommunfullmäktige fastställt. Därefter följer en beskrivning av balanskravet och en balanskravsutredning genomförs. Avslutningsvis redovisas kommunens resultatutjämningsreserv, även kallad RUR.

68 Finansiella nyckeltal – kommunen

Ett antal finansiella nyckeltal redovisas över en femårsperiod. Här finns också kommunens skattesats.

69 Stadsdelsnämnder – ekonomiskt utfall

Stadsdelsnämndernas ekonomiska utfall för året analyseras.

70 Facknämnder – ekonomiskt utfall

Här redovisas en kort analys av större facknämnders ekonomiska utfall.

71 Driftsredovisning

Driftsredovisning ska enligt lagstiftning finnas med i årsredovisningen.

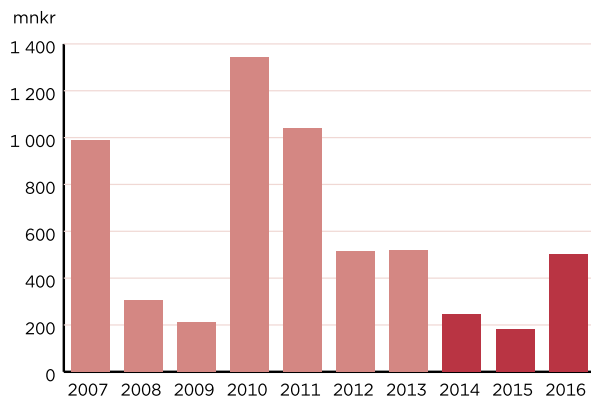
Göteborgs kommun redovisade ett strukturellt resultat på 502 mnkr för år 2016. De ekonomiska marginalerna som krympt under ett antal år stärktes därmed, men bedöms fortsatt vara låga med tanke på de finansiella utmaningar Göteborgs kommun står inför. Resultatet på sista raden var 938 mnkr och i detta räknas poster av engångskaraktär med. Investeringsvolymen som ökade i förhållande till föregående år är under uppgång då Göteborg står inför en stadsutveckling av stora mått.

Finansiell analys av Göteborgs kommun

I detta avsnitt görs en finansiell analys av Göteborgs kommun. Med kommun avses nämndernas verksamhet och övriga poster inom den skattefinansierade verksamheten. Diagrammen nedan visar utfall över en tioårsperiod för att ge en bild av utvecklingen över tid och möjlighet till en grov trendbedömning. Analysen däremot har fokus på utvecklingen under verksamhetsåret som gått och de närmast föregående åren.

Årets resultat och resultatutveckling

Strukturellt resultat



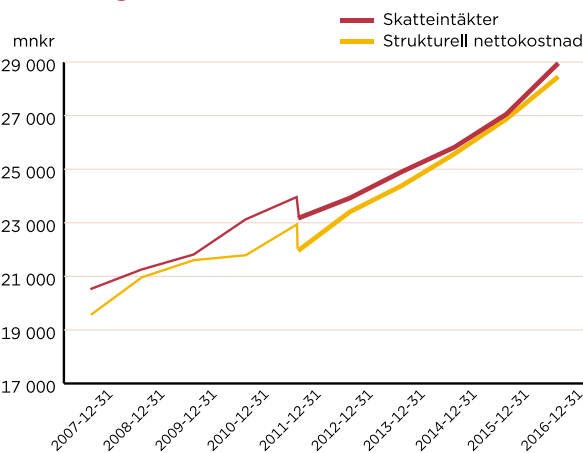
Strukturell nettokostnad består av verksamhetens nettokostnader exkl. jämförelsestörande- och extraordinära poster samt reavinster. Denna ställd mot skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning ger strukturellt resultat.

Göteborgs kommun redovisade ett resultat på sista raden på 938 mnkr för 2016. Men för att se det underliggande löpande driftresultatet och analysera vad detta står för i ett längre perspektiv redovisas även ett resultat där engångsposter av olika slag inte medräknas. Diagrammet ovan som är rensat från engångsposter visar att Göteborgs kommun har redovisat positiva driftresultat över en längre tid. Årets strukturella resultat var 502 mnkr och innebär att de ekonomiska marginalerna stärktes något efter att ha minskat under ett antal år.

Relateras det strukturella resultatet till storleken på skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning uppgick detta till 1,7 procent. Under de senaste fem åren har Göteborgs kommun haft ett genomsnitt på 1,5 procent.

Skatteintäkts- och nettokostnadsutveckling

Utveckling av skatteintäkter och nettokostnader



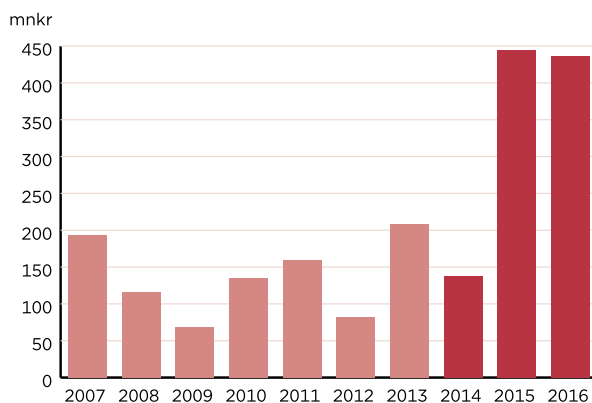
Överskott i resultaträkningen betyder att den samlade verksamhetens nettokostnader varit lägre än skatteintäkter och generella statsbidrag. Dessa intäkter ökade under 2016 med 7,0 procent vilket är den största ökningen under hela 2000-talet. Den genomsnittliga utvecklingen av skatteintäkterna och statsbidrag under en tioårsperiod har legat på 4,5 procent. Under motsvarande period ökade de strukturella nettokostnaderna med 5,0 procent i genomsnitt per år. Ökningen för 2016 var 5,9 procent. Diagrammet ovan visar att skillnaden mellan skatteintäkterna tillsammans med statsbidrag och verksamhetens nettokostnader minskat under ett flertal år. Det innebär att de ekonomiska marginalerna är små med tanke på de utmaningar kommunen står inför vad gäller stadsutveckling med stora investeringsbehov och ökade kostnader till följd av demografisk utveckling.

Engångsposter

Till engångsposter räknas extraordinära poster och jämförelsestörande poster liksom realisationsvinster vid fastighetsförsäljning och eventuell utdelning från bolag.

Inom ramen för den utvecklingsfond som skapades i bokslutet för 2012 genomfördes under 2016 särskilda åtgärder till en omfattning av 106 mnkr. Fonden minskades med motsvarande belopp vilket innebar att resultatet för 2016 inte påverkades av dessa åtgärder. Motsvarande post 2015 var 120 mnkr. I övrigt förekom inte några ytterligare jämförelsestörande poster 2016. Under fjolåret däremot erhöll kommunen 171 mnkr i återbetalda försäkringspremier från AFA. Vidare justerades avsättning för infrastrukturprojektet för nedsänkning av E45 2015 genom upplösning och indexering på totalt 28 mnkr.

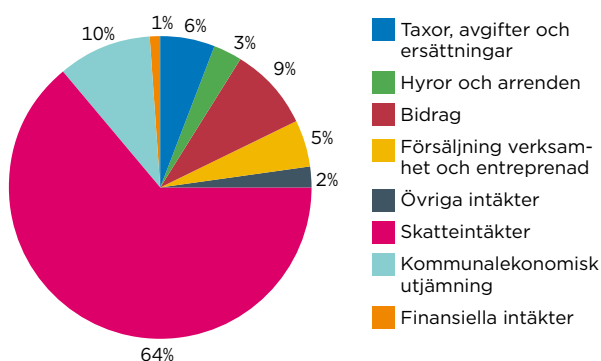
Realisationsvinster



Årets realisationsvinst för fastighetsaffärer låg på 436 mnkr vilket är i nivå med fjolårets siffra på 445 mnkr. För tidigare år under 2000-talet redovisas ett genomsnitt på drygt 100 mnkr per år, se diagrammet ovan.

Årets intäkter och kostnader

Intäkter

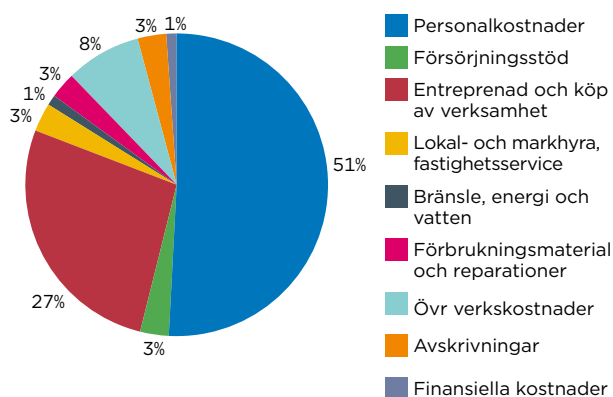


Totalt för kommunen uppgick årets intäkter till 39,7 mdkr vilket innebar en ökning med 8,1 procent i jämförelse med föregående år. Skatteintäkterna tillsammans med den kommunalekonomiska utjämningen

är den största intäktsposten på 29,0 mdkr och mellan åren ökade denna med 1,9 mdkr, 7,0 procent. Övriga intäkter i verksamheten bestående av till exempel taxor och avgifter, hyror och arrenden samt bidrag ökade med nära 11 procent. Den stora förändringen beror främst på ökade statliga driftbidrag från Migrationsverket. Ansökta medel har försiktighetsbedömts i redovisningen och reglering av fordran kommer att ske kommande år. Övriga intäkter förändras även mellan åren i och med höjda nivåer på taxor, avgifter och ersättningar samt på grund av ökad verksamhetsvolym.

Kommunalskatten var oförändrad 21,12 procent 2016 medan landstingsskatten till Västra Götalandsregionen höjdes med 0,35 procentenheter till 11,48 procent. Den genomsnittliga kommunalskatten i regionen var 21,27 och i landet 20,75 procent.

Kostnader

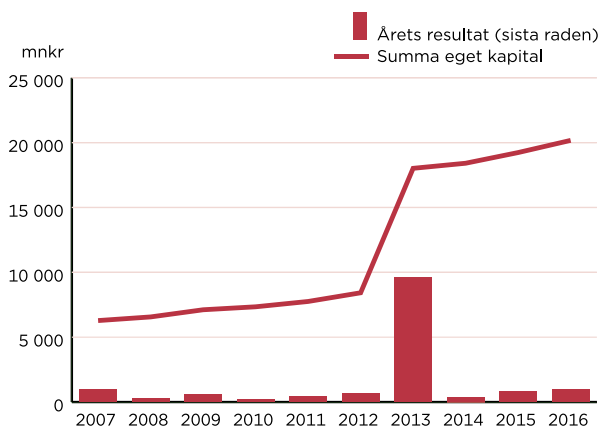


De totala kostnaderna för året uppgick till 38,8 mdkr, en ökning på 7,9 procent. Personalkostnaderna, som är den enskilt största posten, ökade mellan åren med 7,5 procent. Detta är en effekt av dels fler anställda, dels lönerörelsen. Räknat i årsarbetare arbetad tid, som är ett mått som anger tid i produktion, var ökningen nära 1 500 årsarbetare eller cirka 4 procent. Föregående år var ökningen knappt 1 000 årsarbetare. Kostnader för försörjningsstöd minskade ytterligare och för de två senaste åren har kostnaderna minskat med 100 mnkr, 8 procent. Rörelsekostnaderna för verksamheten som består av bland annat kostnad för lokaler, inköp av material och tjänster samt förbrukningsmaterial ökade med drygt 3 procent. Ökade kostnader är till del en effekt av en växande befolkning vilket påverkade till exempel uppdragens omfattning inom vård, skola och omsorg. Inflationstakten mätt i konsumentprisindex (KPI) var 1,7 procent för 2016.

Av verksamhetens totala kostnader består 22 procent av köp av huvudverksamhet, det vill säga köp av platser hos exempelvis fristående förskolor och skolor och entreprenader inom äldreomsorg. Kostnadsökningen mellan åren var 11 procent och består utöver effekter av lönerörelsen och index av ökad verksamhetsvolym.

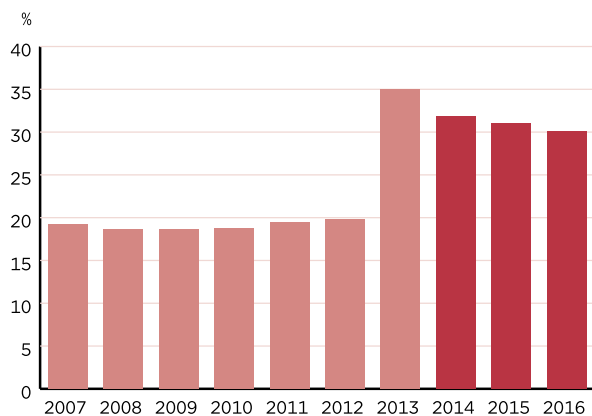
Utveckling av eget kapital och soliditet

Utveckling av eget kapital



Göteborgs kommuns egna kapital förstärktes i och med årets resultat på 938 mkr och uppgick till 20,2 mkr per den siste december 2016. En fördubbling av det egna kapitalet skedde 2013 i och med resultateffekterna av omstrukturering av bolagssektorn (extraordinär post på 8,7 mkr). Överföringen av bolag till Göteborgs Stads-hus AB var en ren koncernintern affär och är därför eliminerad i Göteborgs Stads sammanställda redovisning.

Soliditet enligt balansräkningen

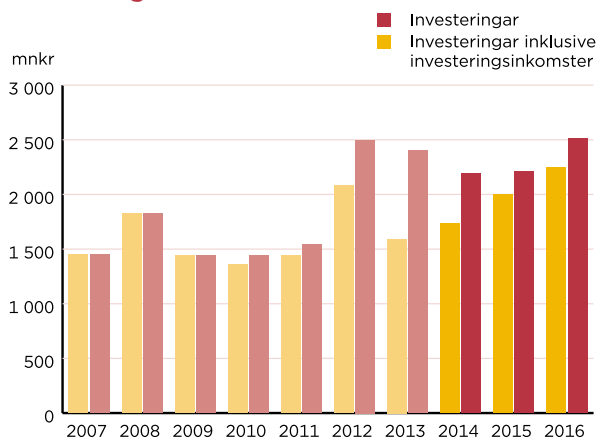


Stapeln för jämförelseåret 2015 har justerats från 32 % till 31 % som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal från och med 2016.

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga handlingsutrymme. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som finansierats med skatteintäkter. Diagrammet ovan visar utvecklingen av soliditeten enligt den så kallade blandmodellen, där vissa pensionsförpliktelser redovisas utanför balansräkningen. Soliditeten, som förstärktes kraftigt 2013 i och med de nämnda resultateffekterna av omstrukturering av bolagssektorn, har efter det minskat något år för år trots positiva resultat och ökat eget kapital. Detta beror på att det egna kapitalet minskat något i relation till den ökade balansomslutningen. På tillgångssidan har anläggningstillgångar och kortfristiga fordringar ökat och på skuldsidan har långfristiga skulder ökat. Soliditeten låg vid utgången av 2016 på cirka 30 procent.

Investeringar

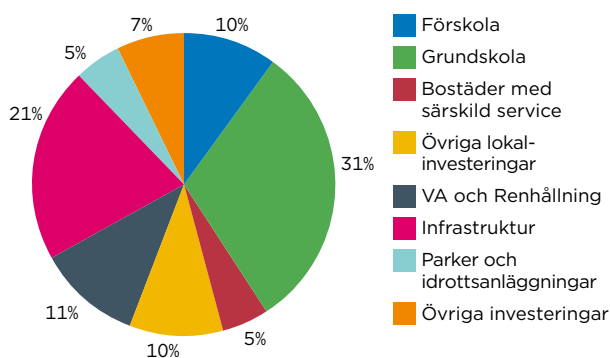
Investeringar



Göteborgs kommuns samlade investeringsvolym under året uppgick till 2,5 mkr, 2,1 mkr lägre än vad som planerats i budgeten. I huvudsak är det brist på specialister och projektledare samt fördröjning av tillståndprocesser som ger konsekvensen att projekt skjuts fram tidsmässigt. Delar av investeringsvolymerna finansierades av investeringsinkomster på 0,3 mkr, vilket innebär att den investeringsvolym som ska finansieras av egna medel uppgick till 2,2 mkr. Diagrammet ovan illustrerar hur investeringarna ökat över tid, med viss uppbromsning i samband med lågkonjunkturen som inleddes under slutet på 2008. Årets investeringar inklusive investeringsinkomster i förhållande till kommunens bruttokostnader låg på 6 procent, vilket är i nivå med genomsnittet för svenska kommuner som legat på 6 till 7 procent under de senaste åren.

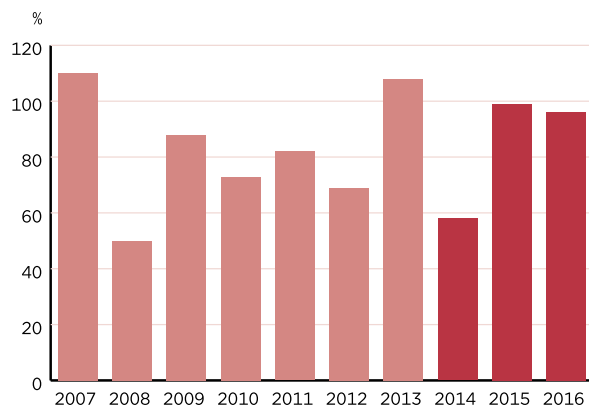
Investeringsutgifter 2016

– inklusive reinvesteringar



Diagrammet ovan visar att drygt hälften av årets investeringar gjordes i verksamhetslokaler och bostäder med särskild service, varav grundskolan utgjorde 31 procent. Investeringar inom VA låg på 11 procent och investeringar i infrastruktur i anslutning till exploateringsverksamheten låg på 21 procent.

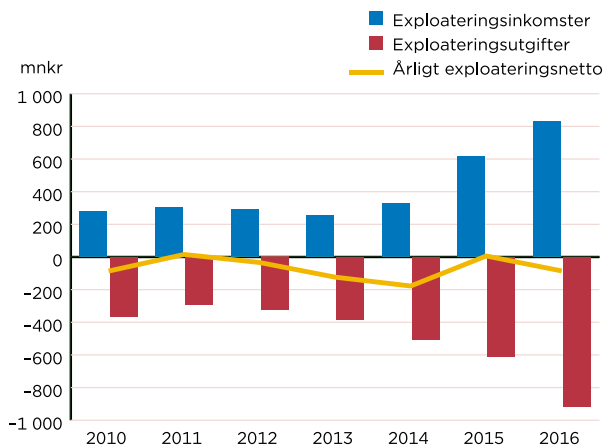
Skattefinansieringsgrad av årets nettoinvesteringar



Stapeln för 2015 har justerats från 87 % till 99 % som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal från och med 2016.

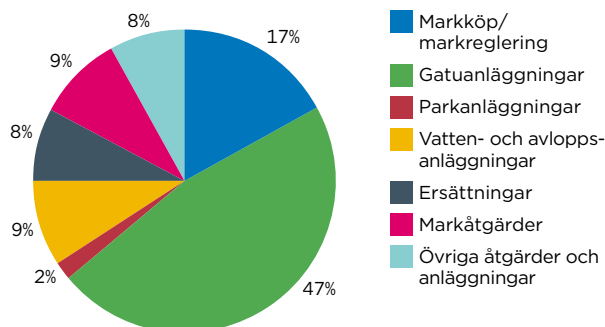
Skattefinansieringsgraden av gjorda investeringar under året mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med de skatteintäkter som återstår när den löpande driften är finansierad. Trots ökade nettoinvesteringar har skattefinansieringsgraden varit hög de senaste åren med 99 procent för 2015 och 96 procent för 2016. De senaste årens ökade realisationsvinster vid fastighetsaffärer tillsammans med ökad avskrivning bidrar i stor utsträckning till de höjda värdena.

Exploateringsverksamhet



Den omfattande stadsutveckling som kommunen står inför har ännu bara till del slagit igenom i redovisningen. Diagrammet redovisar den ökande ekonomin för exploateringsverksamheten som 2016 omslöt nära 1,0 mdkr. Att notera är att inkomstsidan endast redovisar de externa inkomsterna för markförsäljning. I de fall kommunen upplåter mark i form av tomträtter så erhålls årliga intäkter i driften. Exploateringsekonomin redovisade ett negativt kassaflöde på 85 mdkr för 2016 och för redovisad period om sju år ett genomsnitt per år på 70 mdkr.

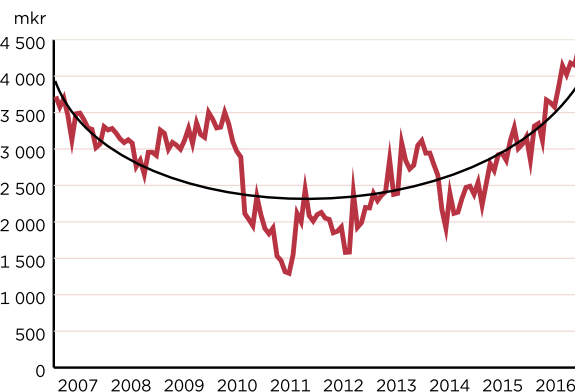
Exploateringsåtgärder 2016



Exploateringsverksamhetens åtgärder består bland annat av inköp av mark och uppförda gatu-, park- och VA-anläggningar. Utgifter i form av skadestånd/ersättning kan uppstå vid till exempel flytt av verksamhet vid upphörande av tomträtt. Markåtgärder består bland annat av arkeologiska undersökningar och stabilitetsåtgärder. Inom övriga åtgärder och anläggningar redovisas flytt av ledningar och utbyggnad av övriga anläggningar.

Utveckling av nettolåneskuld

Utveckling av nettolåneskuld



Diagrammet ovan visar hur nettolåneskulden förändrats över en tioårsperiod. Nettolåneskuld definieras som internbankens upplåning minskad med vidareutlåning till bolagen och den likviditet som tillfälligt placeras i marknaden. Låneskulden åskådliggör det likvida flödet för kommunen och fluktuerar ständigt beroende på händelser i verksamheten, investeringsvolymen och större enskilda likvidposter. De stora och de snabba förändringarna består exempelvis av transaktioner vid fastighetsförsäljning, när större statsbidrag flyter in eller när utbetalningar sker för avgiftsbestämd pension. Kurvan i diagrammet visar översiktligt hur nettolåneskulden sjönk under 2009 och 2010 för att åter igen öka de senaste åren. Under 2016 ökade låneskulden med 1,2 mdkr till 4,5 mdkr vilket främst beror på höjd investeringstakt och ökad fordran på staten för ej erhållna statsbidrag.

Utfall i förhållande till budget

Belopp i mnkr	Budget 2016	Bokslut 2016
Resultat nämnder	-31	202
Resultat kommuncentrala poster	-580	300
Resultat före engångsposter	-611	502
Jämförelsestörande poster	—	—
Reavinster	—	436
Utdelning från bolag	611	—
Resultat	0	938

Kommunfullmäktige budgeterade ett nollresultat för 2016. En förutsättning för att nå detta resultat var en utdelning av bolagsvinster på 611 mnkr. Nämnderna, som hade budgeterat ett underskott på 31 mnkr, redovisade slutligen ett överskott på 202 mnkr. Budgetavvikelsen uppgick därmed till +233 mnkr. Verksamhetens positiva resultat beror till stor del på högre statsbidrag än förväntat och lägre kapitalkostnader än budgeterat på grund av att investeringar skjutits fram i tid. Ställs resultatet mot nämndernas totala kostnader på 44 mdkr (inklusive kommuninterna poster) var avvikelsen 0,5 procent. Avvikelsen bedöms som måttfull i förhållande till omfattningen på nämndernas uppdrag.

Kommuncentrala poster redovisade ett resultat på 300 mnkr. Överskott mot budgeten har uppstått främst beroende på högre influtna statsbidrag och skatteintäkter. I kommunens resultat ligger vidare realisationsvinster vid fastighetsaffärer på 436 mnkr vilka inte budgeterats. Det positiva resultatet på sammanlagt 938 mnkr medförde att någon utdelning från bolagsvinster inte behövde göras.

Prognossäkerheten under året var sammanlagt relativt god, vilket är en viktig parameter för stadens styrning och kontroll. Vid delårsbokslutet per augusti prognostiserades ett resultat på cirka 600 mnkr och vid uppföljningen per oktober förstärktes prognosen till 800 mnkr. De främsta orsakerna till differensen mellan årets resultat på 938 mnkr mot prognoserna var högre slutgiltigt statsbidrag och att realisationsvinster för fastighetsaffärer blev högre än tidigare beräknat.

Sammanfattande analys

Göteborgs kommun befinner sig i inledningen av ett expansivt skede. Staden växer med fler invånare, bostäder och arbetsplatser och omfattande infrastrukturprojekt är en förutsättning för denna tillväxt. Med ökat antal invånare ökar även storleken på den kommunala verksamheten, vilket innebär fler anställda och investeringar i nya verksamhetslokaler.

Resultatet på sista raden för Göteborgs kommun blev bättre än budgeterat och de senaste årens resultat har legat på en stabil nivå. Men denna resultatnivå har till stor del uppnåtts på grund av ökade realisationsvinster. Trenden för det strukturella resultatet har varit fallande och det framstår som lågt i förhållande till de utmaningar staden står inför. Marginalen mellan verksamhetens nettokostnader och skatteintäkterna har minskat från 2010 och är på en nivå som ger begränsade möjligheter att möta ökade kostnader eller finansiera investeringar i samma utsträckning som tidigare.

Den finansiella utmaningen framöver ligger i att klara kommande stadsutvecklings höga investeringsbehov och möta ökade kostnader till följd av den demografiska utvecklingen. En oförändrad resultatnivå riskerar medföra hög lånefinansiering av investeringar som i sin tur kan leda till ökade krav på effektivisering i den löpande verksamheten. I ett framtidsblickande perspektiv är det viktigt att värdera vilken resultatnivå i relation till skatteintäkterna och därmed verksamhetens omfattning som behövs för att säkerställa fortsatt god ekonomisk hushållning.

Det som framför allt blir avgörande för att den ekonomiska situationen ska förbli hållbar är kontroll över kostnadsutvecklingen och möjligheten att bedriva effektiv verksamhet. Det blir än viktigare med god framförhållning, långsiktig planering, noggrann uppföljning med fördjupade analyser för effektiv styrning av verksamheten.

Nedan sammanfattas några finansiella mått med bedömning om trenden för måttet är konstant, ökande eller fallande.

		Kommentar
✓ ⇒	Resultat	Göteborgs kommun har redovisat positiva resultat under ett antal år, men under de senaste åren har realisationsvinsternas betydelse för resultatet ökat. Kommunen har hittills klarat balanskravet alla år.
✓ ⇩	Skatte- och nettokostnadsutveckling	De ekonomiska marginalerna mellan de strukturella nettokostnaderna och skatteintäkterna ökade något 2016 men har över en tid minskat. Marginalen bedöms som knapp utifrån de omfattande finansiella utmaningar Göteborgs Stad står inför.
✓ ⇒	Finansieringsgrad av investeringar	Volymen nettoinvesteringar har successivt ökat de senaste åren men ett starkt resultat för året gör att graden av skattefinansiering fortsatt är hög.
✓ ⇒	Soliditet	Det egna kapitalet i relation till balansomslutningen anger kommunens soliditet. Detta mått är relativt stabilt och ligger runt 30 procent. Krävs det ökade lån för att finansiera det omfattande investeringsbehovet framöver kan måttet komma att påverkas nedåt.

✓ Acceptabelt värde ✗ Lågt värde/risk

⇒ Konstant/varierande trend ⇩ Stigande trend ⇨ Fallande trend

Göteborgs kommun uppfyllde det lagstadgade balanskravet med ett resultat exklusive realisationsvinster på 502 mnkr och har därmed levt upp till balanskravet samtliga år sedan införandet år 2000. Årets balanskravsutredning medförde att en avsättning på ytterligare 212 mnkr kunde göras till resultatutjämningsreserven (RUR).

God ekonomisk hushållning, balanskravet och resultatutjämningsreserv

Kommunen har fattat beslut om ”Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och tillämpning av resultatutjämningsreserv”. Dessa riktlinjer anger att kommunfullmäktige i sitt årliga budgetbeslut ska ta hänsyn till sex inriktningar kopplade till stadens finansiella situation. Här redogörs översiktligt för utveckling kopplat till dessa sex inriktningar.

1. Resultatet ska uppgå till minst 2 procent av skatteintäkterna

Staden ska över tid sträva efter resultatöverskott motsvarande minst två procent av kommunens skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning. Resultatnivån ska vara förenlig med stadens riskexponering.

Storleken på årets resultat (sista raden) utgjorde 3,2 procent av kommunens skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning. Genomsnittet för måttet ligger över en period på fem år på 2,7 procent. Generellt brukar ett resultat mellan 2 och 3 procent betraktas som god ekonomisk hushållning, eftersom ett sådant resultat ger utrymme för att över en längre tid skattefinansiera större delen av normal investeringsvolym i en kommun. I och med årets resultat krävdes inte någon utdelning från Göteborgs Stadshus AB vilket var budgeterat. Inriktningen med resultatöverskott på minst 2 procent bedöms som uppnått både för 2016 och över tid.

2. Investeringsvolymerna ska vara förenliga med stadens långsiktiga finansieringsförmåga

Staden ska över tid säkerställa att investeringsvolymerna är förenliga med stadens långsiktiga finansieringsförmåga. Hög egenfinansieringsgrad ska eftersträvas.

Göteborgs kommuns nettoinvesteringar uppgick under 2016 till 2,2 mdkr. Här kan dock påpekas att ett antal investeringar skjutits fram i tid och därför kommer att belasta 2017 och framåt. Årets investeringsvolym medförde tack vare ett starkt resultat att måttet för grad

av egenfinansiering av investeringar fortsatt ligger på en hög nivå, 96 procent. Därmed kan sägas att målsättningen med hög egenfinansieringsgrad är uppnådd.

3. Exploatering inom ramen för god ekonomisk hushållning

Staden ska över tid bedriva stadsutveckling och exploatering inom ramen för god ekonomisk hushållning.

Målsättningen att stadens exploateringsverksamhet ska bedrivas inom ramen för god ekonomisk hushållning ska ses över tid. 2016 års exploateringsverksamhet som omsatte nära 1,0 mdkr gav efter avräkning mot inkomster ett negativt kassaflöde på 85 mnkr. Över en period från och med 2010 redovisas i genomsnitt ett negativt kassaflöde på cirka 70 mnkr per år. Exploateringsverksamheten har dock rymts inom ramen för andra mått som utgör grund för analys av god ekonomisk hushållning.

4. Ägarstyrning över stadens bolag

Staden ska över tid värdera och säkerställa de finansiella åtaganden som är kopplade till ägandet av stadens bolag.

Göteborgs Stadshus AB, med sju underliggande kluster, bildades 2013 i syfte att öka den politiska styrningen av Göteborgs Stads bolag. Stadens upplåning är samlad i en central finansfunktion vilket innebär att all nyupplåning från stadens bolag, liksom för kommunen, sker via denna. Kommunfullmäktige har i beslut om budget satt ett tak för hur stor Göteborgs Stads skuldvolym får vara. Den löpande skuldvolymen har legat under detta tak. Beslut om skuldvolym och fastställt arbetssätt för att värdera denna löpande säkerställer god uppsikt över förändringar vilket stärker ägarstyrningen. Göteborgs Stadshus AB arbetar aktivt med att utveckla rutiner för när bolags beslut, av principiell beskaffenhet eller stor vikt, ska underställas kommunfullmäktige enligt kommunallagens bestämmelser 3:17.

5. Värdera finansiella konsekvenser

Staden ska i samband med betydande beslut om att ingå långsiktiga åtaganden i alla former eller att avyttra egendom värdera de finansiella konsekvenserna för stadens förmåga att upprätthålla god ekonomisk hushållning.

Kommunfullmäktige angav i budgeten för år 2016 att planerings- och beslutsunderlag behöver utvecklas så att ekonomiska konsekvenser för staden kan hanteras i god tid och ur ett hela stadenperspektiv. Inom stadens organisationer pågår arbetet med att stärka beslutsunderlag för att säkerställa inriktningens intentioner.

6. Resultatutjämningsreserv

Staden kan enligt särskilt regelverk använda sig av resultatutjämningsreserv för att utjämna förändrade omvärldsförutsättningar på grund av framför allt konjunkturella svängningar.

Göteborgs kommun har utifrån tidigare års och årets resultat ett beräknat saldo för resultatutjämningsreserven på 869 mnkr. Avsättningen ger möjlighet att möta snabbt uppkomna intäktsbortfall till följd av omvärldsförändringar för att uppnå balanskravet. Därmed ökas kommunfullmäktiges tidsfrist för att återställa ekonomisk balans i det fall det blir aktuellt. Inriktningens intention är uppfylld.

Sammanfattande bedömning av god ekonomisk hushållning

Utvecklingen av de sex inriktningarna för god ekonomisk hushållning måste värderas i en helhet. Vidare bör också bedömningen av dem ses över tid då ett enskilt år kan ge en för snäv bild i förhållande till inriktningarnas intentioner. Fyra av inriktningarna är möjliga att mäta mot en önskad nivå, riktmärke, medan två av dem mer kan betraktas vara beroende av ansvarsfrågor och god arbetsordning (inriktning fyra och fem).

God ekonomisk hushållning bedöms råda i Göteborgs kommun utifrån avvägningar av samspel mellan inriktningar och dess resultat över tid.

Balanskravsutredning

Belopp i mnkr	2014	2015	2016
Årets resultat	392	824	938
Avgår samtliga realisationsvinster	-392	-445	-436
Vissa realisationsvinster enligt undantagsmöjligheter	—	—	—
Vissa realisationsförluster enligt undantagsmöjligheter	—	—	—
Orealiserade förluster i värdepapper	—	—	—
Återföring av orealiserade förluster i värdepapper	—	—	—
Årets resultat efter balanskravsutredning före avsättning till RUR	0	379	502
Medel till RUR	—	-108	-212
Medel från RUR	—	—	—
Årets balanskravsresultat efter avsättning till RUR	0	271	290

Medel till resultatutjämningsreserv avsattes 2013 dels för det enskilda året (441 mnkr) dels enligt lagens möjlighet till retroaktiv reservering från åren 2010-2012 (108 mnkr). 2015 avsattes 108 mnkr. 2016 medgav ytterligare en avsättning på 212 mnkr vilket innebär att avsättningen totalt uppgår till 869 mnkr.

Balanskravet

Balanskravet innebär att kommuner och landsting inte får besluta om en budget där kostnaderna överstiger intäkterna. Om resultatet vid årets slut ändå blir negativt måste det kompenseras med överskott inom tre år. En så kallad balanskravsutredning genomförs varje år för att fastställa om balanskravet är uppfyllt. Enligt utredningen uppfyllde kommunen det lagstadgade balanskravet 2016 med ett resultat exklusive realisationsvinster på 502 mnkr.

Resultatutjämningsreserv

Kommunen kan enligt särskild lagstiftning använda sig av en resultatutjämningsreserv där överskott avsätts för att vid annat tillfälle användas för att utjämna effekter av förändrade omvärldsförutsättningar på grund av framför allt konjunkturella svängningar. Tidigare år har totalt 657 mnkr avsatts till denna reserv. Kommunen uppfyllde 2016 det lagstadgade balanskravet med ett resultat exklusive realisationsvinster på 502 mnkr. Detta resultat ställt mot 1 procent av skatteintäkterna och kommunalekonomisk utjämning beräknar ett överskott på 212 mnkr som därmed ökade på reserven så att denna vid årets utgång uppgick till 869 mnkr. Göteborgs kommun har därmed uppfyllt balanskravet samtliga år sedan införandet år 2000.

Finansiella nyckeltal

Procent	2012	2013	2014	2015	2016
Skatteintäktsutveckling	3,3	4,1	3,6	4,8	7,0
Nettokostnadsutveckling exkl. jämförelsestörande poster	6,3	3,7	4,2	4,8	6,0
Driftkostnadsandel	97,2	96,4	99,5	97,0	96,8
- varav verksamhetens intäkter och kostnader (netto)*	93,9	93,5	94,8	93,1	92,0
- varav planenliga avskrivningar*	3,2	3,3	3,4	4,3	4,2
- varav finansnetto*	0,3	0,3	-0,5	0,4	0,5
- varav jämförelsestörande poster	-0,3	-0,7	1,8	-0,7	0,0
Årets resultat exklusive jämförelsestörande och extraordinära poster / skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning	2,5	2,9	2,4	2,3	3,2
Årets resultat exklusive extraordinära poster / skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning	2,8	3,6	0,5	3,0	3,2
Årets resultat / skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning	2,8	38,5	1,5	3,0	3,2
Skattefinansieringsgrad av årets bruttoinvesteringar*	58	72	46	89	86
Bruttoinvesteringar / bruttokostnader	8	8	7	6	7
Skattefinansieringsgrad av årets nettoinvesteringar*	69	108	58	99	96
Nettoinvesteringar / bruttokostnader	7	5	5	6	6
Nettoinvesteringar / avskrivningar	-269	-193	-200	-173	-183
Soliditet enligt balansräkningen*	20	35	32	31	30
Soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser*	-8	11	11	12	14
Total skuld- och avsättningsgrad	80	65	68	69	70
- varav avsättningsgrad	8	6	6	6	5
- varav kortfristig skuldsättningsgrad	25	24	27	25	22
- varav långfristig skuldsättningsgrad	47	35	35	39	43
Primärkommunal skattesats	21,12	21,12	21,12	21,12	21,12
Kassalikviditet	108	66	70	81	111
Finansiella nettotillgångar (mnkr)	-5 366	-5 367	-6 074	-8 021	-9 349
Nettolåneskuld (kommunens räntebärande låneskuld) (mnkr)*	2 854	2 638	2 518	3 315	4 514

* Markerade nyckeltal för jämförelseåret 2015 har justerats som en följd av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal från och med 2016. Övriga tidigare år har inte justerats.

Året har präglats av goda ekonomiska förutsättningar för stadsdelsnämnderna. Trots en hög nettokostnadsutveckling redovisar nämnderna ett resultat på drygt 50 miljoner kronor.

Stadsdelsnämnder – ekonomiskt utfall

Göteborg är sedan 2011 indelat i 10 stadsdelsnämnder. Nämndernas verksamhet finansieras till allra största delen med kommunbidrag. Kommunbidraget till stadsdelsnämnderna, som grundas på befolkningens storlek och sammansättning i respektive stadsdel, ska finansiera stadsdelens nettokostnader för förskola, grundskola, äldreomsorg, insatser för personer med funktionsnedsättning, försörjningsstöd med mera. Utöver det utgår även särskilt kommunbidrag för ett antal resursnämnds-uppgifter där nämnden ofta har ansvaret för att tillgodose behoven för flera stadsdelar eller för hela staden.

Ekonomiskt utfall

Skillnaden mellan kommunbidraget och nettokostnaden är nämndernas resultat. Genom att använda tidigare års överskott kan nämnden finansiera ett negativt resultat. Nämnderna kan använda upp till motsvarande en halv procent av kommunbidraget utan godkännande av kommunstyrelsen.

2016 redovisade stadsdelsnämnderna ett resultat på drygt 56 mnkr vilket var cirka 70 mnkr högre än vad nämnderna hade budgeterat. Endast en nämnd, Örgryte-Härlanda, redovisade ett negativt resultat. Orsaken var framför allt ökade kostnader inom individ- och familjeomsorgen som nämnden inte kunde täcka genom motsvarande överskott inom övriga verksamheter.

Minskade kostnader för försörjningsstöd och ökade för barn- och ungdomsvård

Nettokostnaden för försörjningsstöd fortsatte att minska under 2016. Totalt uppgick minskningen till drygt 60 mnkr. Det innebär att kostnaderna under de två senaste åren har minskat med över 100 mnkr, vilket motsvarar drygt nio procent lägre kostnader. Kostnaderna för övrig individ- och familjeomsorg fortsatte däremot att öka kraftigt. Framför allt gällde det familjehemsvård och institutionsplaceringar för barn och unga.

Även kostnaderna för skolan ökade relativt mycket under 2016. Det förklaras i första hand av en stor ökning av antal elever.

Beslut om förändrad organisation

Under året utreddes den framtida organisationen för grund- och särskolan, vilket ledde fram till ställningstagandet att bilda en skolnämnd och en förskolenämnd.

Framtidsbedömning

Välfärdsområdet står inför stora utmaningar med ökade krav på grund av befolkningsförändringar samtidigt som finansieringen inte förväntas öka i motsvarande grad.

En utmaning är också att överföra ansvaret för grundskolan och förskolan till nya nämnder för att skapa bättre förutsättningar för barns och elevers lärande, samtidigt som dagens goda samverkan med andra verksamheter bibehålls.

Årets resultat

Belopp i mnkr	Nettokostnad	Kommunbidrag	Årets resultat
Stadsdelsnämndernas befolkningsram	-22 255	22 311	56
Resursnämndsuppgifter	-202	202	0
Totalt SDN	-22 457	22 513	56

Kostnads- och personalvolymutveckling för befolkningsramen

Förändring i procent	2014	2015	2016
Nettokostnad	4,9	6,3	6,7
Lönekostnad	5,1	5,1	6,2
Personalvolym, antal arbetade timmar	2,5	1,3	3,0

Nettokostnadsförändring per verksamhet

Förändring i procent	2014	2015	2016
Förskola	6,1	3,9	4,3
Grund-, särskola och skolbarnomsorg	5,3	9,0	10,1
Äldreomsorg	3,3	6,1	5,4
Individ- och familjeomsorg	6,5	4,2	7,0
Funktionshinder	4,1	6,4	5,1

Göteborgs Stads tjugotal facknämnder bedriver verksamhet inom ett flertal områden av olika karaktär. Här hanteras bland annat frågor kring stadsutveckling, kretslopp, bebyggelse, trafik, men även kultur, utbildning, medborgarservice och olika former av interna stödfunktioner.

Facknämnder – ekonomiskt utfall

Ekonomiskt utfall

Facknämnderna redovisade sammantaget ett resultat för 2016 på 145 mnkr, vilket var 161 mnkr högre än budget för året. Jämfört med 2015 var resultatet 16,5 mnkr lägre. Facknämndernas egna kapital uppgick vid årsskiftet till 541 mnkr.

Totalt redovisade facknämnderna driftskostnader på 16,5 mdkr för 2016, vilket var 1,2 mdkr högre än 2015. Flertalet av facknämndernas uppdrag har växt år efter år och därmed kostnaderna. Under 2016 tillkom dessutom uppdrag kopplat till flyktingmottagande.

Facknämnderna finansieras till två tredjedelar av intäkter från tjänster utförda åt annan nämnd eller bolag inom Göteborgs Stad eller genom externa intäkter, totalt 11,2 mdkr under året. En tredjedel finansieras genom kommunbidrag, skatteintäkter, som uppgick till 5,5 mdkr.

Flera facknämnder visade positiva resultat jämfört med budget. Utbildningsnämndens avvikelse berodde på att antalet elever blev 200 färre än vad som antagits i planeringen innan sommaren och därmed blev kostnaderna lägre. Detta i kombination med statsbidrag och extra tillskott för arbetet med nyanlända gav ett stort överskott. Planerade investeringar inom framför allt trafiknämnden har inte genomförts som planerat, vilket gav lägre kapitaltjänstkostnader. Flertalet nämnder har haft vakanta tjänster som det tagit tid att tillsätta, delvis på grund av kompetensbrist på marknaden. Generellt har en del satsningar i budget tagit längre tid att verkställa än planerat, varför kostnaderna under året blev lägre än budgeterat.

Investeringar

Nämndernas investeringsutfall uppgick för år 2016 till 2,5 mdkr vilket innebar en ökning med 0,3 mdkr jämfört med föregående år. Nämndernas budgeterade investeringsutrymme för 2016 uppgick till 4,6 mdkr. Investeringarna har därmed inte genomförts i den takt som planerats. Flera stora investeringar har skjutits fram i tiden och kommer istället att belasta kommande år. Större investeringar under året utgörs bland annat av investeringar i förskolor och grundskolor, investeringar som en följd av Västsvenska paketet samt investeringar inom vatten och avlopp. Lokalnämnden och trafiknämnden står för merparten av årets investeringar.

Översyn av facknämndsorganisationen och utökat förvaltningsuppdrag

Kommunstyrelsen beslutade i december om en fortsatt inriktning för översynen av stadens facknämndsorganisation. Organisation och uppdrag ses över för att om möjligt finna bättre sätt att organisera verksamheterna. Några facknämnder har överlappande uppdrag och behov av stärkt samarbete.

Under året fattade kommunfullmäktige beslut om att överföra överförmyndarnämndens förvaltning till nämnden för konsument- och medborgarservice med start 2017. Beslut togs även om att från 2017 ändra organisationsform från bolag till nämnd för inköps- och upphandlingsfrågorna.

Framtidsbedömning

Stadens visioner och mål för stadsutveckling, bostadsbyggande och trafikutveckling är omfattande. Många nämnder ser att de inte har tillräckliga resurser för att verkställa allt som planeras. En gemensam fokusering och prioritering för att säkra planering och genomförande är nödvändig.

Årets resultat

Belopp i mnkr	Netto-kostnad	Kommunbidrag	Årets resultat
Totalt facknämnder	-5 355	5 500	145

Kostnads- och personalvolymsutveckling

Förändring i procent	2014	2015	2016
Bruttokostnad	5	7	8
Lönekostnad	5	10	10
Personalvolym, antal arbetade timmar	4	8	9

Driftsredovisning - Göteborgs kommun

Belopp i mnkr	Intäkter	Kostnader	Netto- kostnader	Kommun- bidrag	Årets resultat	Utgående eget kapital
STADSDELSNÄMNDER						
Angered	352	-3 356	-3 004	3 009	5	105
Östra Göteborg	332	-2 949	-2 617	2 652	35	64
Örgryte-Härlanda	654	-2 647	-1 993	1 971	-22	20
Centrum	366	-1 910	-1 544	1 550	5	58
Majorna-Linné	584	-2 528	-1 944	1 956	12	45
Askim-Frölunda-Högsbo	537	-3 100	-2 563	2 563	1	43
Västra Göteborg	546	-2 824	-2 277	2 291	13	72
Västra Hisingen	409	-2 980	-2 572	2 574	3	92
Lundby	395	-1 986	-1 590	1 590	0	37
Norra Hisingen	475	-2 626	-2 151	2 155	4	44
Resursnämndsuppgifter	47	-249	-202	203	0	15
SUMMA STADSDELSNÄMNDER	4 697	-27 154	-22 457	22 514	56	596
FACKNÄMNDER MED SÄRSKILD INRIKTNING						
Byggnadsnämnden	195	-316	-121	118	-3	15
Fastighetsnämnden	460	-505	-45	49	4	21
Färdtjänst (TN)	157	-339	-182	193	11	28
Idrotts- och föreningsnämnden	126	-520	-394	405	11	36
Kommunledning	228	-517	-289	297	9	17
Nämnden för Konsument- och medborgarservice	55	-94	-39	41	2	6
Kulturnämnden	131	-510	-379	379	1	18
Lokalnämnden	2 823	-2 574	249	-248	1	60
Miljö- och klimaternämnden	63	-115	-52	54	2	7
Nämnden för Intraservice	683	-711	-29	29	0	11
Park- och naturnämnden	464	-697	-233	235	3	28
Sociala resursnämnden	1 346	-1 872	-526	532	6	41
Trafiknämnden (TN exkl färdtjänst)	1 677	-2 206	-530	552	22	58
Utbildningsnämnden	1 028	-2 672	-1 644	1 674	31	95
Valnämnden	—	-1	-1	1	0	1
Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning	206	-698	-492	517	25	50
Överförmyndarnämnden	3	-17	-14	14	0	1
FACKNÄMNDER MED TAXEFINANSIERAD VERKSAMHET						
Kretslopp och vattennämnden	1 462	-1 433	29	—	29	50

Belopp i mnkr	Intäkter	Kostnader	Netto- kostnader	Kommun- bidrag	Årets resultat	Utgående eget kapital
ÖVRIGA FACKNÄMNDER OCH ANSLAG						
Arkivnämnden	36	-51	-15	20	5	8
Business Region Göteborg AB	—	-28	-28	28	0	—
Fastighetsnämnden: Transfereringar	0	-72	-72	67	-5	-5
GBG & Co Träffpunkt AB	—	-116	-116	116	0	—
Idrotts- och föreningsnämnden: Studieförbunden	—	-31	-31	31	0	—
Revisorskollegiet	6	-38	-32	32	0	3
Räddningstjänsten Storgöteborg	—	-318	-318	318	0	—
Trygg vacker stad	0	-31	-31	32	1	1
Överförmyndarnämnden: Arvoden	42	-63	-21	14	-7	-7
SUMMA FACKNÄMNDER	11 190	-16 545	-5 355	5 500	145	541
SUMMA NÄMNDER	15 887	-43 698	-27 812	28 014	202	1 137

Belopp i mnkr	Intäkter	Kostnader	Netto- kostnader	Kommun- bidrag	Årets resultat	Utgående eget kapital
KOMMUNALFÖRBUND						
Räddningstjänsten Storgöteborg	603,4	-600,1	3,3	—	3,3	105,1
Förvärvsbolag Göteborgs kommunalförbund	271,2	-269	2,2	—	2,2	8,8
Minoritetsintresse	—	-1,0	-1,0	—	—	-31,9
Totalt kommunalförbund	874,6	-870,1	4,5	—	4,5	82



4

SAMMANSTÄLLD REDOVISNING FINANSIELL ANALYS

Koncernredovisningen kallas i kommunsektorn för sammanställd redovisning. I detta block analyseras den sammanställda redovisningens finansiella ställning och utveckling ur ett antal perspektiv.



SAMMANSTÄLLD REDOVISNING FINANSIELL ANALYS

75 Finansiell analys av sammanställd redovisning

I avsnittet görs en finansiell analys av den sammanställda redovisningen. Viktiga inslag i den är helhetsperspektiv och trender. Analysen ska ge förutsättningar att bedöma organisationens förmåga att finansiera en kvalitativt god verksamhet på kort och lång sikt.

79 Interna mellanhavanden

I den sammanställda redovisningen finns ett antal interna transaktioner mellan de olika redovisningsenheterna. I detta avsnitt görs en övergripande redovisning av dessa.

80 Bolag – ekonomiskt utfall

På dessa sidor redovisas en kort finansiell beskrivning av modern Göteborgs Stadshus AB och de sju så kallade klustren tillsammans med interna och regionala bolag. Ett antal finansiella nyckeltal redovisas i tabellform.

85 Sponsring

Genom sponsring bidrar Göteborg Stad till aktiviteter som ligger utanför stadens kommunala uppdrag, men som ändå förväntas ge positiva effekter i form av ett gott samhällsklimat, goda levnadsförutsättningar för medborgarna och en stärkt image för staden.

86 Finansiell uppföljning och riskhantering

Göteborgs kommun har stora finansiella åtaganden genom en betydande upplåning för kommunens eget behov men också för att täcka bolagens behov. Under detta avsnitt redovisas bland annat olika risker kring stadens åtaganden.

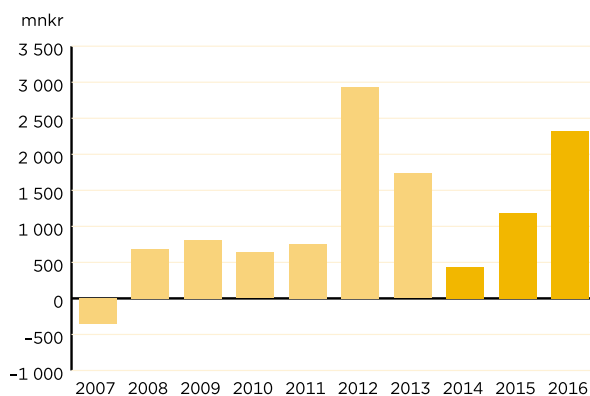
Årets resultat uppgick till 2 323 mnkr. I förhållande till föregående år ökade resultatet med drygt 1 100 mnkr. Investeringsvolymen ökade med 1,6 mdkr till 7,6 mdkr 2016. Ekonomiska mått som beskriver såväl kort, medel som lång finansiell handlingsberedskap förstärktes under året.

Finansiell analys - sammanställd redovisning

I detta avsnitt görs en finansiell analys av Göteborgs Stads sammanställda redovisning, eller, som den benämns i privat sektor, koncernredovisning. Målsättningen är att identifiera eventuella finansiella möjligheter och problem och därigenom klargöra om Göteborgs Stad har en god ekonomisk hushållning som föreskrivs i kommunallagen.

Årets resultat

Årets resultat



Årets resultat för sammanställd redovisning uppgick till 2 323 mnkr, varav kommunen bidrog med 938 mnkr, bolagen med 1 314 mnkr och kommunalförbund med 5 mnkr. Justeringar för att hantera interna mellanhavanden, kommunen och bolagen, uppgick till 66 mnkr och bestod i huvudsak av extern vidareförsäljning av tidigare realiserad intern fastighetsförsäljning. Resultatförstärkningen på cirka 1 100 mnkr jämfört med föregående år beror främst på att fjolåret belastades med kostnader för nedskrivning av GoBiGas biogasanläggning på 850 mnkr.

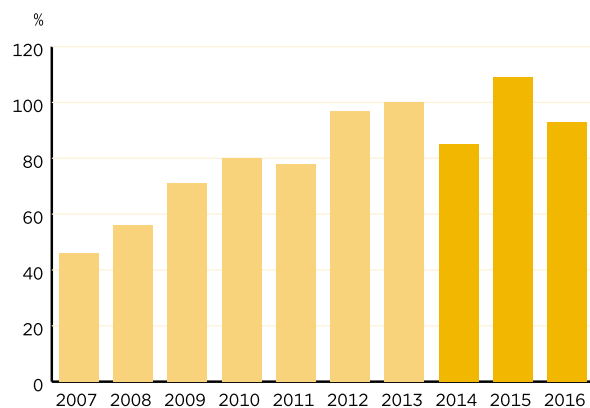
Verksamhetens omsättning

Koncernen Göteborgs Stad redovisade under 2016 intäkter på drygt 55 mdkr, varav drygt hälften bestod av skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning. Jämfört med 2015 ökade intäkterna med 4,4 mdkr, skatteintäkterna stod för 1,9 mdkr av denna ökning. Inom kommunen ökade intäkterna med 8,1 procent eller 3,0 mdkr. I bolagssektorn ökade rörelsens intäkter med 9,1 procent jämfört med föregående år. Den enskilt största förändringen mellan åren beror på Bostadsbolagets förvärv av fastigheter i Hammarkullen, vilka genererat ökade hyresintäkter.

Investeringar

Göteborgs Stad står inför stora investeringsbehov i och med en omfattande stadsutveckling och tillväxt av staden i form av ökad befolkning och utbyggnad av verksamhet. Koncernens bruttoinvesteringar ökade jämfört med tidigare år och uppgick till 7,6 mdkr 2016, 1,6 mdkr eller 28 procent högre än föregående år. Totalt sett var dock investeringsvolymen cirka 2,2 mdkr lägre än budgeterat och den huvudsakliga orsaken till detta var att projekt skjutits fram i tid. Avvikelsen ligger inom den kommunala sektorn och beror på svårigheter att bemanna projekt och fördröjning av tillståndsprocesser. Inom bolagssektorn stod Förvaltnings AB Framtiden inom klustret Bostäder för 2,0 mdkr av investeringarna. I övrigt gjordes bland annat investeringar på 0,7 mdkr inom klustret Energi, 0,6 mdkr inom Lokaler och 0,3 mdkr inom Hamn. Det interna bolaget Göteborgs Stads Leasing AB hade en investeringsvolym på 0,8 mdkr och de regionala bolagen, främst inom renhållning, investerade för 0,4 mdkr.

Grad av egenfinansiering av årets investeringar



Koncernen uppnådde en hög grad av egenfinansiering av årets investeringar på 93 procent. Detta trots en ökad investeringsvolym. Att nyckeltalet är starkt beror framför allt på redovisade överskott inom såväl kommunen som bolagssektorn. Till del påverkas nyckeltalet av höga avskrivningskostnader vilka frigör investeringsutrymme. De senaste fem åren har nyckeltalet visat ett genomsnitt på 97 procent.

Balansomslutning

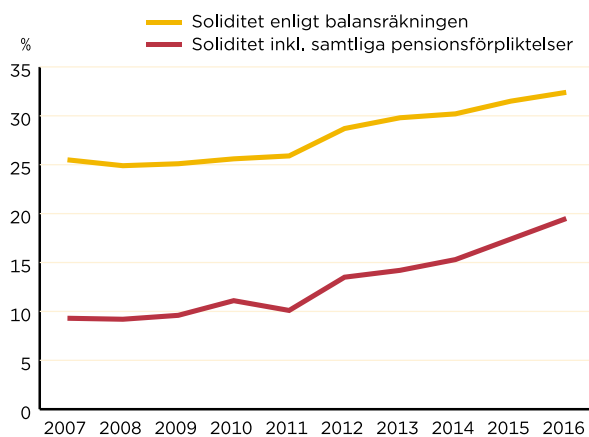
Koncernens balansomslutning uppgick till 87,8 mdkr, varav kommunen stod för 66,9 mdkr och bolagen för 64,3 mdkr. Interna mellanhavanden inom koncernen var -44,2 mdkr. Göteborgs Stads balansomslutning i andelar av kommunalförbund var 0,8 mdkr. Kommunens balansomslutning ökade med 8 procent och bestod främst av ökade kortfristiga fordringar och anläggningstillgångar och på skuldsidan av ökade långfristiga skulder. Främst en följd av ökad investeringstakt och ökad fordran på Migrationsverket.

I bolagssektorn står klustren Energi, Bostäder och Lokaler för merparten av tillgångarna och dessa kluster står för över hälften av omslutningen. Balansomslutningen ökade med nära 6 procent jämfört med 2015. Den främsta orsaken till detta är Bostadsbolagets nämnda fastighetsförvärv i Hammarkullen på 890 lägenheter. Ett förvärv som både påverkar anläggningstillgångarnas storlek och skuldernas storlek.

Avkastning på eget kapital samt totalt kapital är exempel på lönsamhetsmått, som beskriver resultatet i förhållande till kapitalinsats. Avkastning på eget kapital för koncernen ökade 2016 till 8 procent (5). Även avkastningen på totalt kapital för koncernen visade en mindre ökning till 4 procent (3). Genomsnittet över en femårsperiod var drygt 3 procent (3). Det är i detta sammanhang viktigt att poängtera att dessa mått bara ska ses som en indikator över tiden, då nyckeltalen inte används i styrningen av koncernen.

Soliditet

Soliditet



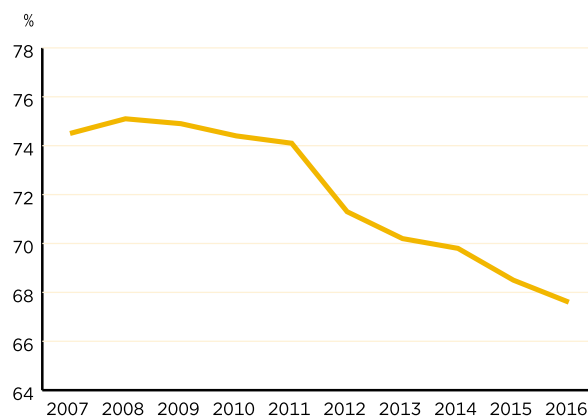
Soliditeten är ett mått på långsiktigt finansiellt handlingsutrymme. Soliditetsutvecklingen beror på föränd-

ringen av det egna kapitalet och tillgångar. För 2016 uppgick soliditeten till 32 procent, vilket var en förstärkning på 1 procentenhet jämfört med föregående år. Soliditeten enligt fullfonderingsmodellen som inkluderar samtliga pensionsförpliktelser ökade med 3 procentenheter och uppgick år 2016 till 20 procent.

Det finns ingen generell nivå för hur hög soliditeten bör vara för en koncern av Göteborgs Stads storlek, men en hög soliditet innebär att handlingsfriheten ökar liksom förmågan att hantera fluktuationer i resultatutvecklingen. Det är än viktigare att de enskilda koncernerna och bolagen som ingår i sammanställd redovisning har en god soliditet, annars riskerar kommunen som ägare att få skjuta till medel om bolagen får finansiella svårigheter. De olika klustren visar på goda och stabila soliditetsmått mellan cirka 20 till 70 procent.

Skuldsättning

Total skuld- och avsättningsgrad

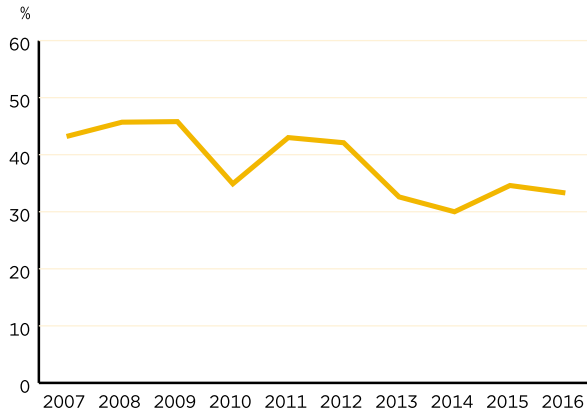


Detta nyckeltal anger hur stor den totala skuldsättningen är i relation till hela balansomslutningen. Skuldsättningsgraden uppgick till 68 procent, vilket var en fortsatt minskning om än marginell jämfört med föregående år. Detta är positivt för koncernens finansnetto och den minskade skuldsättningen innebär en minskad finansiell risk för koncernen.

Den förbättrade skuldsättningsgraden beror främst på en hög grad av egenfinansiering av investeringar. Det vill säga en lägre belåningsgrad i relation till tillgångarna. Den totala upplåningen i koncernen uppgick vid årsskiftet till 38,8 mdkr, vilket var i stort sett samma nivå som 2015. En överföring av Framtiden AB:s externa lån till kommunens internbank har påbörjats och samtliga lån beräknas vara överförda vid utgången av 2018.

Likviditet

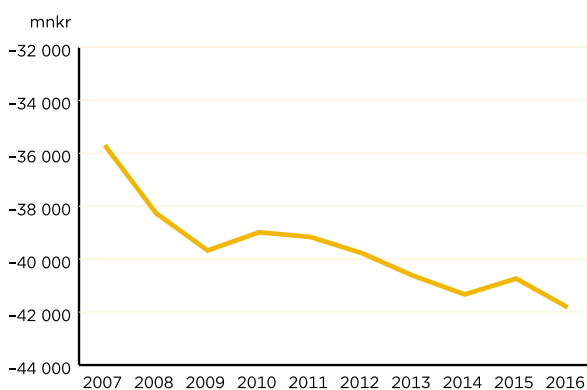
Kassalikviditet



Årets kortsiktiga handlingsberedskap i form av kassalikviditet minskade med 2 procentenheter jämfört med föregående år och låg 2016 på 33 procent. Kommunens kassalikviditet ökade till 111 procent (81) medan bolagens minskade med 2 procentenheter till 28 procent. Kommunen fungerar som internbank för kommunens bolag. Kommunen har under de senaste åren haft en nivå på kassalikviditeten som innebär att kommunen i kort och medellångt finansiellt perspektiv inte behöver vidta drastiska åtgärder för att möta finansiella betalningar. Under senare tid har det varit önskvärt att minimera de likvida medlen på banken då kostnader tas ut som en följd av negativ ränta.

Finansiella nettotillgångar

Finansiella nettotillgångar



I måttet finansiella nettotillgångar ingår alla finansiella tillgångar och skulder i balansräkningen som kommunen beräknas omsätta på 10–20 års sikt, nämligen finansiella anläggningstillgångar, omsättningstillgångar, samt kort- och långfristiga skulder. Måttet är viktigt eftersom det speglar den finansiella handlingsberedskap som ligger någonstans mellan de kortsiktiga likviditetsmått och det långsiktiga soliditetsmålet. Måttet som försvagats över tid fortsatte ytterligare något nedåt efter fjolårets mindre förstärkning. Variationerna är dock relativt små då de finansiella nettotillgångarna försvagades med 1,1 mdkr eller 2,7 procent. Inom bolagssektorn förstärktes dock nyckeltalet vilket dämpade förändringen för något för koncernen Göteborgs Stad.

Pensionsåtagande

Koncernen Göteborgs Stads totala pensionsåtaganden uppgick 2016 till 16,0 mdkr, en minskning med 0,3 mdkr jämfört med föregående år. Den främsta förklaringen till minskningen var årets pensionsutbetalningar från ansvarsförbindelsen. Av det totala pensionsåtagandet avsåg 11,3 mdkr åtaganden för pensioner och särskild löneskatt som är äldre än 1998. Dessa åtaganden redovisas inte som en avsättning i balansräkningen utan som en ansvarsförbindelse enligt kommunal redovisningslag.

Sammanfattande analys

Koncernen Göteborgs Stad redovisade ett positivt resultat på drygt 2,3 mdkr för år 2016. Ett antal finansiella nyckeltal visar på positiv utveckling under året. Resultatet bidrog starkt till hög egenfinansiering av årets investeringsvolym. En längre tid av positiva resultat har förstärkt det egna kapitalet och ökat koncernens soliditet vilket ger ökade förutsättningar att möta eventuella framtida fluktuationer i resultatutvecklingen. Skuldsättningsgraden har minskat över en längre tid vilket bidrar till minskad finansiell risk. Måttet för medellång finansiell handlingsberedskap som successivt försvagats över tid försvagades dock ytterligare något.

Det råder stor osäkerhet kring utvecklingen av den globala ekonomin och hur denna kan komma att påverka ekonomin i Sverige och Göteborgs Stad. Det innebär att det är än viktigare att bevaka den egna ekonomiska utvecklingen och utöva en aktiv ägarstyrning för att minimera risker vid bland annat lågkonjunkturer. En framtida utmaning är att styra de stora investeringarna som behöver genomföras både i kommunen och i enskilda bolag.

Resultaträkningen uppdelad på kommun, kommunalförbund och bolag

Belopp i mnkr	Nämnder	Kommunal- förbund	Bolag	Eliminering koncernen	Sammanställd redovisning
Verksamhetens intäkter	10 328	601	19 391	-4 232	26 088
Verksamhetens kostnader	-36 963	-565	-13 872	3 963	-47 437
Jämförelsestörande poster	—	—	—	—	—
Avskrivningar och nedskrivningar	-1 227	-30	-3 128	334	-4 052
Verksamhetens nettokostnader	-27 862	6	2 391	65	-25 401
Skatteintäkter	25 109	—	—	—	25 109
Kommunalekonomisk utjämning	3 847	—	—	—	3 847
Finansiella intäkter	406	4	115	-379	147
Finansiella kostnader	-562	-4	-852	391	-1 028
Resultat efter finansiella poster	938	6	1 654	77	2 675
Aktuell och uppskjuten skatt	—	—	-320	-11	-331
Minoritetsandel	—	-1	-20	—	-21
Åres resultat	938	5	1 314	66	2 323

Balansräkning uppdelad på kommun, kommunalförbund och bolag

Belopp i mnkr	Nämnder	Kommunal- förbund	Bolag	Eliminering koncernen	Sammanställd redovisning
Anläggningstillgångar	49 923	611	58 167	-28 919	79 781
Omsättningstillgångar	17 004	194	6 109	-15 252	8 056
Summa tillgångar	66 927	805	64 276	-44 171	87 837
Eget kapital	20 172	115	18 808	-10 452	28 642
Avsättningar	3 431	510	5 065	-142	8 864
Långfristiga skulder	28 524	0	20 881	-19 797	29 609
Kortfristiga skulder	14 800	180	19 522	-13 780	20 722
Summa skulder och eget kapital	66 927	805	64 276	-44 171	87 837

Finansiella nyckeltal

Procent	2012	2013	2014	2015	2016
Avkastning på eget kapital*	13,1	7,2	1,8	4,5	8,2
Avkastning på totalt kapital*	4,3	4,4	2,4	2,7	4,2
Kassalikviditet	42	33	30	35	33
Finansieringsgrad av investeringar	97	100	85	109	93
Soliditet					
– Blandmodell	29	30	30	31	32
– Fullfondering	13	14	15	17	20
Skuldsättningsgrad	71	70	70	69	68
– varav avsättningsgrad	11	10	10	10	10
– varav kortfristig skuldsättningsgrad	20	28	24	22	24
– varav långsiktig skuldsättningsgrad	41	33	35	36	34
Finansiella nettotillgångar (mnkr)*	-39 772	-40 629	-41 333	-40 735	-41 821

* Jämförelsesiffror för 2015 har justerats utifrån ökad tillämpning av RKR:s rekommendationer, se not 19. Övriga tidigare år har inte justerats.

I koncernen Göteborgs Stad ingår kommunen, de kommunala bolagen samt kommunal- och samordningsförbunden. Ett stort antal transaktioner sker mellan de olika enheterna inom koncernen Göteborgs Stad, nedanstående tabeller ger en bild av dessa transaktioner.

Interna mellanhavanden, koncernbidrag och aktieägartillskott

Inom koncernen Göteborgs Stad sker en omfattande internförsäljning från Göteborg Energi AB till övriga enheter avseende fjärrvärme och el. Även Kretslopp och vatten har en omfattande internförsäljning till andra enheter. Enligt beslut i kommunfullmäktige ska kommunens investeringar i lös egendom finansieras genom leasing med det kommunala bolaget Göteborgs Stads Leasing som leasinggivare. Detta innebär ett stort antal

transaktioner med övriga bolag, nämnder och kommunalförbund.

Den största delen av lånen utgörs av mellanhavanden gentemot finansavdelningen, som utgör internbanksfunktionen inom Göteborgs kommun. Finansavdelningen har borgensåtaganden mot stadens bolag. Borgen tecknas av kommunen dels för lån och dels för vissa pensionsförpliktelser.

Försäljning

Belopp i mnkr	Bolag	Kommun	Kommunalförbund	Summa
Säljare				
Bolag		3 152	32	3 184
Kommun	732		16	748
Kommunalförbund	5	318		323
Summa	737	3 470	48	4 255

Räntor

Belopp i mnkr	Bolag	Kommun	Kommunalförbund	Summa
Mottagare av ränta				
Bolag		3		3
Kommun	367			367
Kommunalförbund		2		2
Summa	367	5		372

Utlåning

Belopp i mnkr	Bolag	Kommun	Kommunalförbund	Summa
Långgivare				
Bolag		2 240		2 240
Kommun	28 989			28 989
Kommunalförbund		470		470
Summa	28 989	2 710		31 699

Borgen

Belopp i mnkr	Bolag	Kommun	Kommunalförbund	Summa
Utställare borgen				
Bolag				
Kommun	3 675		115	3 790
Kommunalförbund				
Summa	3 675		115	3 790

Koncernbidrag och aktieägartillskott

Belopp i mnkr	Stadshus AB erhållit aktieägartillskott från	Stadshus AB lämnat aktieägartillskott till	Stadshus AB erhållit koncernbidrag från	Stadshus AB lämnat koncernbidrag till
Göteborgs Energi AB	—	—	203	—
Göteborgs Hamn AB	—	92	161	—
Higab AB	—	62	253	—
Förvaltnings AB Framtiden	—	237	304	—
Göteborg & Co Kommunintressent AB	—	55	76	295
Göteborgs Stads Upphandlings AB	—	—	2	—
GS Buss AB	—	—	—	105
Business Region Göteborg AB	—	5	—	41
Göteborgs Stads Leasing AB	—	—	—	236
Göteborgs Stad	5	—	—	—
Summa	5	451	999	677

Göteborgs Stadshus AB är moderbolag i en av Göteborgs Stad helägd koncern för samtliga hel- och delägda bolag. Samtliga aktier ägs direkt av Göteborgs Stad. Göteborgs Stadshus AB benämns även Stadshus AB nedan. Huvuddelen av bolagen är inordnade i sju olika underkoncerner eller kluster; Energi, Bostäder, Lokaler, Näringsliv, Kollektivtrafik, Hamn samt Turism, Kultur & Evenemang.

Bolag – ekonomiskt utfall

De regionala bolagen samt bolag som är interna tjänstleverantörer till stadens bolag och förvaltningar är direkt underställda Göteborgs Stadshus AB. BoPlats Göteborg AB är tillfälligt placerat direkt under Göteborgs Stadshus AB, i avvaktan på en översyn av verksamheten.

Stadshus AB har kommunfullmäktiges uppdrag att, inom ramen för Riktlinjer och direktiv för stadens bolag, utöva ägarstyrning av stadens bolag. Detta ska ske i enlighet med målen i kommunfullmäktiges budget, ägardirektiv och andra styrande inriktningsdokument.

Målet för bolagets verksamhet är att säkerställa att verksamheten i stadens bolag, tillsammans med stadens övriga verksamheter, skapar nytta för staden och dess invånare samt medverkar till utvecklingen av ett hållbart Göteborgssamhälle. Ett viktigt inslag i Stadshus AB:s roll är att genomföra ägardialoger med moderbolagen i underkoncernerna samt övriga bolag som är direkt ägda av Stadshus AB. Ägardialoger har under året genomförts med dessa bolag. Handlingsplanerna från ägardialogerna ligger till grund för det fortsatta arbetet.

Göteborg Stadshus AB – Koncernen

Koncernens resultat 2016 efter finansiella poster uppgick till 1 653 mnkr (382), vilket innebär en förbättring jämfört med föregående år med 1 270 mnkr. Årets jämförelsestörande poster är små jämfört med föregående år då realisationsvinster på 345 mnkr inom Lokalklustret och nedskrivningar om 1 027 mnkr inom Eneigklustret påverkade resultatet. För 2016 ingår, inom Lokalklustret, reavinster vid försäljning av aktiebolag, innehållande fastigheter, om 285 mnkr (345). Balansomslutningen har jämfört med 2015 ökat med 4 procent (2 422) från 61 854 mnkr till 64 276 mnkr. Soliditeten har som följd av den ökade balansomslutningen och det positiva resultatet ökat med 1,1 procent till 29,3 procent.

Energi

Av ägardirektivet framgår att ändamålet med verksamheten i koncernen Göteborg Energi är att staden genom sitt ägande av Göteborg Energi vill kunna integrera och utveckla energiverksamheten i stadsutvecklingen samt medverka i utvecklingen av ett hållbart Göteborgssamhälle. Vidare är också syftet att säkerställa leveranssäker och prisvärd energi för stadens medborgare och företag. Göteborg Energi bedriver energiproduktion och distri-

bution främst av fjärrvärme och el i Göteborgsområdet. I koncernens verksamhet ingår även elhandel, naturgas-handel, fjärrkyla, energitjänster, data- och telekommunikation, gasnät samt förnybar el och biogas.

Göteborg Energi koncernen redovisar ett avsevärt bättre resultat efter finansiella poster än föregående år. Resultatet inom fjärrvärmeaffären ger ett högre täckningsbidrag genom lägre råvarupriser. Föregående år ingick nedskrivningar om 1 027 mnkr avseende GoBiGas, i vinkraftsanläggningar, övriga biogasanläggningar och centraler för fjärrkyla. Årets avskrivningar är drygt 100 mnkr lägre än 2015 bland annat beroende på tidigare gjorda nedskrivningar.



Genom sitt ägande av Göteborg Energi vill staden kunna integrera och utveckla energiverksamheten i stadsutvecklingen samt medverka i utvecklingen av ett hållbart Göteborgssamhälle.
Foto: Jeanette Larsson



Framtidenkoncernen ska vara en strategisk aktör i syfte att stärka Göteborgs roll som regioncentrum och stadens utveckling genom att bland annat skapa nya bostäder och öka tempot i bostadsbyggandet och erbjuda attraktiva boenden för olika typer av bostadskonsumenter.

Foto: Göran Assner

Bostäder

Framtidenkoncernen ska vara en strategisk aktör i syfte att stärka Göteborgs roll som regioncentrum och stadens utveckling genom att:

- skapa nya bostäder och öka tempot i bostadsbyggandet
- erbjuda attraktiva boenden för olika typer av bostadskonsumenter
- arbeta för ökad integration och välfärd i bostadsområdena

Framtidenkoncernen är en renodlad bostadskoncern med dotterbolagen Poseidon, Bostadsbolaget, Familjebostäder, Gårdstensbostäder, Framtiden Byggutveckling AB, Egnahemsbolaget och Störningsjouren.

Framtiden koncernen redovisar ett bättre resultat efter finansiella poster än föregående år. Avvikelse för intäkterna beror på Bostadsbolagets förvärv i Hammarkullen samt utfall i hyresförhandlingarna. På kostnadssidan avviker främst driftskostnaderna.

Vid årsskiftet hade koncernens fastigheter ett sammanlagt marknadsvärde på 82 010 mnkr (77 141) inklusive pågående nyproduktion och ombyggnadstillägg motsvarande ett marknadsvärde på 16 722 kr/kvm (15 968). Totalt marknadsvärde överstiger bokfört värdet på fastigheter och ombyggnadstillägg med 56 142 mnkr (50 611). Koncernens justerade soliditet uppgår till 62 procent (62). Vid utgången av året hade koncernen en lånevolym på 15 843 mnkr (15 160).

Lokaler

Higab AB är moderbolag i Higabkoncernen. Inom bolagsgruppen finns tre helägda verksamhetsdrivande dotterbolag. Dessa är Förvaltnings AB Göteborgs-Lokaler, Göteborgs Stads Parkerings AB samt Älvstranden Utveckling AB med dotterbolag.

Higab AB:s (Higab) uppdrag är att aktivt medverka i utvecklingen av Göteborgs Stad genom att vara ett av stadens strategiska verktyg inom fastighetsområdet. I uppdraget ligger också att bolaget ska tillvarata och vara lyhörd för de värden som präglar göteborgssamhället. Higab äger och förvaltar fastigheter med en uthyrningsbar yta om totalt 603 627 m² (605 923). Fastighetsbeståndet består i huvudsak av lokaler.

Förvaltnings AB Göteborgslokaler äger, förvaltar och utvecklar stadsdelstorg, butiks- och kontorslokaler i Göteborg. Bolaget har flera kärnverksamheter. En del av organisationen är inriktad på fastighetsförvaltning och andra delar med gemensamma frågor för flera bolag inom Göteborgs Stad. Bolaget ska vara en betydande aktör på fastighetsmarknaden genom att värna och aktivt arbeta för att utveckla de kommersiella fastigheterna. Bolaget ska bidra genom att skapa lokala och levande handels- och mötesplatser i bostadsområdenas närhet i syfte att åstadkomma en positiv inverkan på de närboendes livskvalitet.

Handelsplatserna ska kännas trygga och ha ett utbud och servicenivå som matchar kundernas behov.

Göteborgs Stads Parkerings AB erbjuder olika parkeringstjänster. Det gäller avgiftsbelagda besöksplatser, uthyrningsbara parkeringsplatser och övervakningstjänster. Bolaget underhåller och bygger parkeringsanläggningar. I takt med stadsutveckling och förändringar i infrastrukturen säkerställer bolaget tillgänglighet till staden för göteborgare och besökare. Bolaget ska bidra till Göteborgs attraktivitet och utveckling genom att skapa hållbara och attraktiva parkeringslösningar.

Älvstranden Utveckling AB med dotterbolag ska främja den långsiktiga stadsutvecklingen kring Göta Älv genom medverkan i förverkligandet av Vision Älvstaden. Bolaget ska vara ledande i arbetet med byggandet av en blandstad samt stödja det strategiska utvecklingsarbetet för en hållbar stadsutveckling genom god samverkan och effektivt samarbete med stadens planerande nämnder och externa intressenter.

Higabkoncernen redovisar ett något lägre resultat efter finansiella poster än föregående år. Under året har Älvstranden Utveckling AB respektive Göteborgs Stads Parkerings AB:s avyttrat aktiebolag (fastigheten Brotomten, bygggrätten till Karlavagnstornet, fastigheten Haga 31:5 samt marken Källtorp 99:22) med en reavinst om 237 mnkr. Även år 2015 ingick reavinst om 350 mnkr vid Älvstranden Utveckling AB:s försäljning av aktiebolag.

Vid årsskiftet hade koncernens fastigheter ett sammanlagt marknadsvärde på 19 899 mnkr (18 166). Detta värde överstiger summan av bokfört värde på fastigheter och ombyggnadstillägg med 11 505 mnkr (9 558). Detta innebär att koncernens justerade soliditet uppgår till 60 procent (56). Vid utgången av året hade koncernen en lånevolym på 7 287 mnkr (7 237).

Näringsliv

Business Region Göteborg AB (BRG) är moderbolag i klustret, som i övrigt består av ett antal bolag där BRG har minoritetsägan. Dessa är Lindholmen Science Park AB (LSP), Johanneberg Science Park AB (JSP), Göteborgs Tekniska College AB (GTC), Sahlgrenska Science Park (SSP) samt Almi Företagspartner Väst AB (Almi).

BRG koncernens resultat efter finansiella poster är något lägre än föregående och avvikelserna avser främst resultat hos intressebolag.

Kollektivtrafik

Göteborgs Spårvägar AB är ett helägt dotterbolag till Göteborgs Stadshus AB och är moderbolag i Kollektivtrafikklustret. I koncernen ingår, utöver moderbolaget, GS Buss AB och GS Trafikantservice AB. Västra Götalandsregionen (VGR) är huvudman för kollektivtrafiken i Göteborg och därigenom beställare av den kollektivtrafik som utförs av Göteborgs Spårvägar AB. På uppdrag av VGR upphandlar Västtrafik AB tjänster inom kollektivtrafikområdet i regionen.

I moderbolaget Göteborgs Spårvägar AB utförs all spårvagnstrafik i Göteborg och Mölndal och inbegriper även trafikledning, underhåll av spårvagnar och spår-

vägsbanan. I GS Buss AB utförs linjetrafik med buss som är upphandlad i konkurrens. GS Buss AB bedriver sin verksamhet parallellt med flera andra utförare av busslinjetrafik i Göteborgsområdet. GS Trafikantservice AB utvecklar tjänster och bedriver service inom Göteborgsområdets kollektivtrafik i syfte att underlätta resande, kommunikation och underlätta trivsel och trygghet i kollektivtrafiken.

Göteborgs Spårvägar koncernen redovisar ett något lägre resultat efter finansiella poster än föregående år. Spårvagnstrafiken visar ett lägre resultat än föregående år beroende på högre kostnader för el och material. Busstrafiken visar ett högre utfall genom högre incitamentsersättning och bonus.

Hamn

Göteborgs Hamn AB har till uppgift att skapa förutsättningar för ett starkt, effektivt och hållbart skandinaviskt godsnav. Detta innebär att Göteborgs Hamn AB ansvarar för att förvalta och utveckla hamnens mark, fastigheter och vattenområden så att dessa används på ett optimalt sätt utifrån ett tillväxt- och lönsamhetsperspektiv. Bolaget upplåter, via koncessionsavtal, en del av sin mark och sina anläggningar till externa terminaloperatörer inom Container, Ro/Ro och Bil.

Göteborgs Hamn AB verkar på en internationellt konkurrensutsatt marknad. Den svenska industrin efterfrågar fler destinationer och ökad frekvens för att få lönsamhet i sina svenska investeringar. Hamnens uppgift är att göra de nödvändiga investeringar som krävs för att bibehålla rollen som ett attraktivt godsnav i den internationella konkurrensen.

Göteborgs hamn omfattar hamnterminaler för Ro/Ro-, bil, container, färje- samt energihamnsverksamhet. Dessutom ansvarar bolaget för anlop av kryssningsfartyg. Ett omfattande tågpendelsystem har byggts upp med dagliga avgångar till och från terminaler i hela Sverige och Norge vilket möjliggör miljökloka direktförbindelser. Av svenska hamnar är Göteborgs hamn det enskilda godsnav som hanterar den klart största andelen av svensk utrikeshandel och utpekat som riksintresse och Core-hamn inom EU (Ten-T).

Göteborgs Hamn AB har högre intäkter inom energisegmentet än under 2015 beroende på högre hanterad volym. Tillkommande fartygsanlop och större bruttovikt påverkar också positivt. Kostnad följer utfall 2015 väl.

Turism, Kultur och Evenemang

Göteborg & Co Kommunintressent AB (KI) är moderbolag i koncernen Turism, Kultur och Evenemang. KI leder och samordnar arbetet inom koncernen på övergripande nivå och medverkar till att stärka och utveckla besöksnäringen inom Göteborgs Stad och Göteborgsregionen samt bidra till besöksnäringens utveckling inom Västra Götalandsregionen. Bolaget har en strategisk roll ifråga om nationell och internationell marknadsföring av Göteborg som destination för turism, möten och evenemang.



Målet för Stadshus AB:s verksamhet är att säkerställa att verksamheten i stadens bolag, tillsammans med stadens övriga verksamheter, skapar nytta för staden och dess invånare samt medverkar till utvecklingen av ett hållbart Göteborgssamhälle.

Övriga bolag inom klustret är Göteborg & Co Träffpunkt AB, Liseberg AB, Got Event AB samt Göteborgs Stadsteater AB.

Liseberg AB är moderbolag i Lisebergskoncernen. Bolaget bedriver verksamhet inom Lisebergs parkområde omfattande bland annat attraktioner, restauranger, spel, shopping, underhållning och boende.

Got Event är Göteborgs Stads evenemangs- och arenabolag och har till uppgift att verka för Göteborg som ledande evenemangsstad. Bolaget ansvarar för att driva arenor som Ullevi, Scandinavium, Valhallabadet, Valhalla Sporthallar, Wallenstamshallen, Valhalla IP, Frölundaborg, Gamla Ullevi och Bravida Arena.

Göteborgs Stadsteater AB ska genom sina uppsättningar engagera, skapa debatt, roa och mana till eftertanke och därigenom utgöra en livskraftig nerv i Göteborgs kulturliv.

Koncernen visar ett resultat efter finansiella poster som är lägre än föregående år. Intäkterna för Liseberg AB och Got Event AB:s evenemangsverksamhet avviker positivt. På kostnadssidan är det främst Got Event AB:s ökade kostnader för Ridsport samt ökade kostnader hos Liseberg AB som avviker negativt.

Interna bolag

Gruppen Interna bolag består av ett antal verksamheter som är 100 procent ägda av Göteborgs Stadshus AB

och där alla har en i huvudsak specialist- och stödande funktion för hela Göteborgs Stad.

Dessa bolag är:

- Försäkrings AB Göta Lejon (Göta Lejon), stadens interna försäkringsbolag, med fokus på tillgångar och verksamheter
- Göteborgs Stads Leasing AB, levererar miljöriktiga fordon och transportlösningar för Göteborgs Stad samt hanterar operationella/finansiella lösningar/leasing för stadens förvaltningar och bolag
- Upphandlingsbolaget (UHB), är Göteborgs Stads inköpscentral samt kompetenscentrum i upphandlingsfrågor (verksamheten har per 2017-01-01 överförts till en egen nämnd inom kommunsektorn)
- AB Gothenburg European Office (GEO), har ett ansvar för stadens internationella omvärlds- och intressebevakning med utgångspunkt från EU (verksamheten har per 2016-12-01 överförts till Stadshus AB)

Försäkrings AB Göta Lejon och Göteborgs Stads Leasing AB:s (GSL) resultat efter finansiella poster är högre än föregående år medan Göteborgs Stads Upphandling AB visar ett lägre resultat. AB Gothenburg European Office visare ett resultat i nivå med 2015. För Försäkrings AB Göta Lejon är det främst lägre skadekostnader som påverkar resultatet positivt och för GSL är det leasingaffären. För Göteborgs Stads Upphandlingsbolag

har kostnaderna varit högre än 2015 bland annat ökade kostnader till följd av byte av kollektivavtal vid övergång från bolag till nämnd.

Regionala bolag

Renovakoncernens uppdrag är att tillsammans med ägarkommunerna ta ett långsiktigt ansvar för avfall och återvinning i ägarregionen. Ett väl fungerande miljöriktigt system för transporter och behandling av avfall bidrar till en hållbar tillväxt i regionen och till reduktion av växthusgaser. Renovakoncernen har ett ansvar för att långsiktigt arbeta för att minska de totala avfallsmängderna i regionen.

Renova AB ägs av kommunerna Ale, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö. Göteborgs kommun genom Göteborgs Stadshus AB är majoritetsägare. Dotterbolaget Renova Miljö AB ägs till 100 procent av Renova AB.

Gryaab AB ägs av kommunerna Ale, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Mölndal och Partille. Majoritetsägare är Göteborgs kommun genom Göteborgs Stadshus AB. Gryaabs huvuduppgift är att samla in och rena avloppsvatten från ägarkommunerna.

Det kommunala ändamålet med Grefab (Göteborgsregionens Fritidshamnar AB) är att tillgodose behovet av fritidsbåtsplatser och därtill hörande service för boende i ägarkommunerna. Dessutom ska bolaget medverka till att skapa förutsättningar för ett upplevelserikt båtliv samt att bidra till att stärka regionens attraktionskraft.

Grefab ägs av kommunerna Ale, Mölndal, Partille samt Göteborg genom Göteborgs Stadshus AB som är majoritetsägare.

Samtliga bolag visar bättre resultat än föregående år. För Renovakoncernen är energiintäkterna lägre

men har kompenseras med ökade intäkter på inkommande mängder och övrig behandling. Dessutom ingår förändring av pensionsskuld och återbetalning från Fora positivt. Gryaabs kostnader är lägre än de var 2015. Detta gäller främst minskad åtgång av kemikalier. Lägre konsultkostnader och lägre personalkostnader på grund av vakanser. Göteborgsregionens fritidshamnar AB:s (Grefab) hade 2015 ökade konsultinsatser i samband med projekteringar, underhållsplan och miljöåtgärder som inte ingår i årets kostnader.

Boplatz Göteborg AB

Bolaget skall enligt bolagsordningen informera om bostadsmarknaden och fungera som en marknadsplats för bostäder och bedriva därmed förenlig verksamhet. Boplatz ägs av Göteborgs Stadshus AB, Göteborgs Stads Bostads AB, Bostads AB Poseidon, Familjebostäder i Göteborg AB och Fastighetsägarna GFR, ek. för.

Boplatz resultat 2016 ligger i nivå med 2015.

Framtidsfrågor

- Stärka förmågan att attrahera, rekrytera och behålla personal
- Genomföra energiinvesteringar och utveckla nya energisystem
- Skapa förutsättningar för ökat bostadsbyggande
- Utveckla företagsklimatet och näringslivet genom ökad samverkan internt inom staden, med akademi och näringslivet
- Genomföra investeringar i hamnen för att bibehålla rollen som ett attraktivt godsnav

Belopp i mnkr	Rörelseintäkter	Resultat efter fin poster	Årets resultat	Balansomslutning	Eget kapital	Soliditet	Årets investeringar
Energi	6 191	607	292	13 160	5 457	41	690
Bostäder	5 765	447	109	28 617	9 449	33	2 007
Lokaler	2 258	517	245	10 978	1 956	18	590
Näringsliv	77	-48	-7	88	61	69	1
Kollektivtrafik	1 336	22	127	831	466	56	21
Hamn	762	217	43	2 614	1 523	58	279
Turism, Kultur & Evenemang	1 688	-188	24	2 124	1 083	51	216
Interna bolag	877	29	206	3 461	1 286	37	758
Regionala bolag	1 588	70	41	3 417	611	18	407
Moderbolaget (Stadshus AB)	26	199	399	16 856	12 795	76	0
Boplatz	25	1	0	21	5	24	1
Elimineringar	-1 202	-219	-165	-17 891	-15 884	—	—
Summa	19 391	1 654	1 314	64 276	18 808	29	4 970*

*I årets investering är investeringsinkomster inräknade.

Genom sponsring bidrar Göteborgs Stad till aktiviteter som ligger utanför stadens kommunala uppdrag men som ändå förväntas ge positiva effekter i form av ett gott samhällsklimat, goda levnadsförutsättningar för medborgarna och en stärkt image för staden.

Sponsring

Genomgång av stadens sponsringsåtaganden

För att säkerställa en enhetlig definition och tillämpning av regelverket om sponsring inom staden antog kommunfullmäktige i mars 2013 en policy och riktlinjer för sponsring i Göteborgs Stad. För att få en heltäckande bild av stadens sponsringsverksamhet och förbättrade möjligheter till samordning och kontroll beslutades samtidigt att varje nämnd och styrelse årligen ska upprätta en förteckning över samtliga sponsringsåtaganden som beslutats på nämnd- eller styrelsenivå. Uppgifterna nedan grundar sig på de uppgifter som rapporterats av nämnder och bolag angående sponsringsåtaganden som varit gällande hela eller delar av år 2016.

Vad är sponsring?

Enligt Göteborgs Stads policy definieras sponsring som ett frivilligt affärsmässigt avtal till ömsesidig nytta mellan två eller fler parter där den ena (sponsorn) förbinder sig att lämna ersättning i form av kontanta medel, varor och/eller tjänster och där den andra parten (sponsormotagaren) som motprestation tillhandahåller exponering av företagsnamn, varumärke eller tjänster till nytta för sponsorn i dennes verksamhet. Om det inte finns något krav på motprestation är det inte fråga om sponsring. Sponsring får inte ha som huvudsakligt syfte att ekonomiskt stödja ett visst företag eller en viss organisation. Det finns också en viktig skillnad mellan sponsring och kommersiell marknadsföring, det vill säga reklam. För att anses som sponsring ska exponeringen endast innehålla uppgift om vem som står bakom sponsringen, till exempel sponsorns namn, varumärke eller tjänster.

Bolag

Lisebergs AB har sponsringsåtaganden om totalt 12 mnkr, huvudsakligen avseende fria entréer vid sportevenemang. Göteborgs Energi AB har åtaganden om 4,5 mnkr fördelat på tio avtal. Förvaltnings AB

Framtiden har redovisat åtaganden om 3,4 mnkr fördelat på Bostadsbolaget, Egnahemsbolaget, Familjebostäder, Gårdstensbostäder och Poseidon. Göteborgs Hamn AB har utgett 2,9 mnkr i sponsring till Göteborgsoperan, Näringslivsgruppen och Framtida Transporter samt i övrigt stöd och juldonationer. Higab har sponsringsåtaganden om 2,2 mnkr fördelat på Göteborgslokaler, Göteborgs Stads Parkering AB och Älvstranden Utveckling AB. Göteborgs Spårvägar AB redovisar ett belopp om 600 tkr och Renova AB redovisar tre sponsringsåtaganden om 400 tkr. Got Event AB har lämnat sponsring med 100 tkr. Grefab har två åtaganden om totalt 60 tkr.

Nämnder

Kommunledningen har under 2016 utgett 134 tkr i sponsring till Föreningen Grävande Journalister (FGJ) Grävseminarium.

Göteborgs Stads stadsdelsnämnder har inga sponsringsåtaganden.

Vad gäller facknämnderna har park- och naturnämnden ett femårigt sponsoravtal upprättat 2013 med Göteborg Energi AB gällande en eldriven båt för renhållning av kanalerna. Kulturnämnden är mottagare av sponsring till utställningen Musiklivet Göteborg 1955–2018.

Sammanfattning

Stadens bolag står för merparten av sponsringsåtagandena. Dessa har minskat betydligt jämfört med förra året vilket till största del beror på att Volvo Ocean Race sponsrades år 2015. Övriga åtaganden är i stort sett oförändrade och rör sig till stor del om ändamål som är kopplade till ungdomar, idrott eller kultur och större publika evenemang, till exempel Gothia Cup, Göteborgsvarvet och Julstaden. Medvetenheten om den existerande policyn är hög. Totalt uppgår de rapporterade sponsringsåtagandena för staden år 2016 till 26 mnkr, jämfört med 39 mnkr år 2015.

Den totala upplåningen i hela koncernen uppgick vid årsskiftet till 38,8 mdkr vilket är en ökning med 0,4 mdkr kronor jämfört med samma period förra året. Den genomsnittliga kapitalbindningen på den samlade externa låneskulden uppgick vid årsskiftet till 3,4 år och räntebindningen var i genomsnitt 3,7 år.

Finansiell uppföljning och riskhantering

Under 2016 har fem större upplåningar genomförts och kommunens långa nyupplåning hamnade på 7,1 mdkr. Gröna obligationer i stadens regi fortsatte att locka investerarna då staden gav ut sin fjärde gröna obligation på 1,0 mdkr. Kreditbetygen har bibehållits på samma höga nivå som tidigare.

Relationer med investerare

Investerarrelationer har blivit ett stående inslag i stadens arbete med den stora skuldportföljen. Under året har träffar med flera större investerare gjorts i syfte att informera om stadens marknadsaktiviteter. Göteborgs Stad har representerat och marknadsfört staden i flera både inhemska och utländska sammanhang, bland annat vid FN:s årliga miljökonferens COP22. Här fick Göteborg ta emot FN:s miljöpris, Momentum för Change 2016 Lighthouse Activity, för sitt arbete med Gröna obligationer. Stadens webbplats för finansiell information och investerarrelationer har ökat sin besöksfrekvens från alla delar av världen. På webbplatsen finns finansiell information, såsom ratingrapporter, att tillgå.

Finanspolicy för Göteborgs Stad

Stadens finanspolicy, som är beslutad av kommunfullmäktige, fastlägger riktlinjer och riskramar för stadens och dess helägda bolags finansiella verksamhet. De risker som regleras är bland annat finansieringsrisk, ränterisk och motpartsrisk. Finanspolicyn uppdateras vid behov och uppdaterades senast i december 2015.

Den finansiella infrastrukturen

Koncernen sköter sin finansiering på den öppna kapitalmarknaden via emissioner av kommunobligationer och kommuncertifikat. En grund i detta är etablerade låneprogram. Kreditvärdigheten är en av faktorerna som styr vilka priser man i slutändan får betala på emitterade obligationer.

Rating – Hög kreditvärdighet

Kreditvärderingsinstituten Moody's och Standard & Poor's har under året bekräftat kommunens starka kreditvärdighet. Kommunens kreditbetyg från Moody's är sedan 2006 det högsta möjliga, Aaa, och från Standard & Poor's sedan 2007 det näst högsta, AA+. Båda betygen har stabila utsikter.

Låneprogram

I sin upplåning använder sig kommunen av sitt Euro Medium Term Note program med en ram på 6 miljarder EUR, sitt certifikatprogram med en ram på 6 miljarder SEK samt sitt ECP-program med en ram på 500 miljoner USD. För närvarande har koncernen bilaterala lån på 5,7 mdkr. Dessa lån ingår inte i låneprogrammen.

Staden har tecknat lånefaciliteter med Nordiska investeringsbanken gällande infrastrukturfinansiering på 1,0 mdkr.

Låneprogram

Program	Låneram	Nyttjandegrad
EMTN	6 MDR EUR	22,9 MDR SEK
KCP	6 MDR SEK	
ECP	500 M USD	2,7 MDR SEK
Kommuninvest		3,2 MDR SEK
Bilaterala lån		5,7 MDR SEK

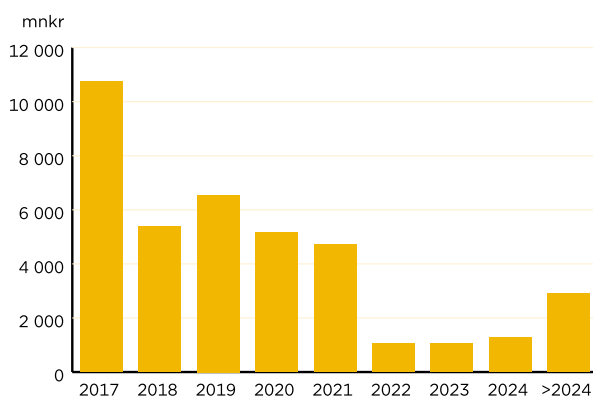
Skuldportföljen

Koncernens externa upplåning uppgick vid årsskiftet till 38,8 mdkr, en ökning med 0,4 mdkr i jämförelse med 2015. Den genomsnittliga återstående löptiden på den samlade låneskulden uppgick vid årsskiftet till 3,4 år och räntebindningen till i genomsnitt 3,7 år. Den totala låneskulden fördelas på upplåning via staden (31,5 mdkr), Förvaltnings AB Framtiden (4,3 mdkr) och lån upptagna av bolagen utanför internbanken (3,0 mdkr). Den skattefinansierade verksamhetens del av skulden, nettolåneskulden, uppgick till 4,5 mdkr, cirka 11,6 procent av den totala upplåningen. Upplåning via Kommuninvest i Sverige AB har skett framför allt i bolagssektorn och uppgick vid årsskiftet till 3,2 mdkr. Göteborgs Stad aviserade i september emission i samband med återköp, den första i sitt slag från en svensk kommun i svenska kronor, som en del av sitt åtagande att aktivt hantera sin balansräkning. Det huvudsakliga syftet med återköpet var att hantera kommande inlösen och samtidigt utöka förfalloprofilen. Emissionen med återköpet var framgångsrikt vilket understryker det goda ryktet staden har med investerarkollektivet. Totalt köptes 1,2 mdkr i två olika obligationer med kort förfall. För staden som låntagare har detta varit ett nytt sätt att

förvalta skulden på och är ett förfarande som troligen kommer nyttjas fler gånger i framtiden.

Sedan februari 2015 har reporäntan varit negativ, vilket medfört att kommunen kunnat låna med negativ ränta på de korta programmen. För EMTN-lånen finns däremot ett räntegolv som gör att räntan aldrig kan understiga 0 procent.

Upplåningens förallostruktur



Derivatportföljen

Derivatinstrument används i syfte att ränte- och valuta-säkra underliggande lån. Derivatportföljens nominella värde uppgick till 18,5 mdkr. Kommunen hade vid årsskiftet negativt marknadsvärde om 216 mdkr på sina derivatpositioner som avser räntesäkringen av netto-låneskulden.

Säkringsinstrumentens effektivitet

Instrumenten för säkring av skuld i utländsk valuta överensstämmer helt avseende belopp, löptid och räntebas. Avseende ränterisken avspeglar inte skulden och säkringen varandra helt avseende belopp och löptid, men då följsamheten mellan den säkrade skuldportföljen och säkringsinstrumenten är god anser vi att säkringen är effektiv.

Motpartsrisk

Kommunen är genom derivatavtal utsatt för en risk att en motpart inte kan fullgöra sina förpliktelser. Motparterna är både svenska och internationella banker. Beräknat på affärsvolym fanns 74 procent av motpartsrisken hos lägst AA-ratade motparter och 26 procent av risken hos A1- till A3-ratade motparter. På grund av låga marknadsräntor, vilket resulterat i stora negativa marknadsvärden på koncernens derivatpositioner, bedöms motpartsrisken vara väldigt låg per årsskiftet.

Finansieringsrisk

Under det kommande året har kommunen låneförfall på 5,9 mdkr. För att möta det har kommunen bindande lånelöften om totalt 9 mdkr.

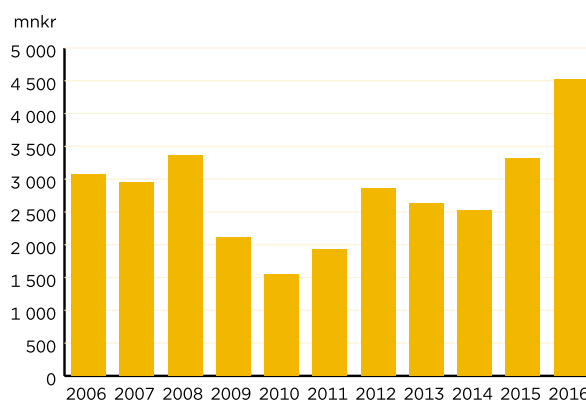
Stadens riskhantering

Typ av risk	Policy	Utfall
Ränterisk	2-6 år	3,7 år
Finansieringsrisk	2-6 år (långa externa lån)	4,3 år
Motpartsrisk	Max 30 % volym/motpart	Inom policyn
Valutarisk	Ingen	Ingen

Nettolåneskuldens utveckling

Nettolåneskulden är skyddad mot ränteuppgångar med ränteswappar. För fastränteswapparna är nivåerna mellan 0,3 till 2,9 procent. Nettolåneskulden uppgick den 31 december 2016 till 4,5 mdkr vilket är en ökning med 1,2 mdkr.

Nettolåneskuldens utveckling - 2006-2016



Gröna obligationer

Inom ramen för sitt miljöprogram emitterar Göteborgs Stad obligationer för finansiering av olika miljöprojekt inom bland annat förnyelsebar energi, kollektivtrafik, vattenrening, energieffektivisering, smarta elnät, stadsplanering och avfallshantering. För fjärde året i rad har Göteborg Stad emitterat en grön obligation inom ramen för sitt miljöprogram riktad mot projekt som innefattar förnybar energi, kollektivtrafik, vattenrening, energieffektivisering, smarta elnät, stadsplanering och avfallshantering. Staden återvände till marknaden den 15 juni 2016 och emitterade 1 mdkr med förfall år 2022. Över de senaste fyra åren har den totala summan stigit till 4,4 miljarder kronor. I samband med emissionen blev 10 investerare inbjudna till Göteborg för en heldag av diskussioner och presentationer om gröna obligationer. Göteborg Stad presenterade även sin första miljökonsekvensrapport, den första av sitt slag från en nordisk emittent. Den innovativa rapporten förser med ytterligare transparens och insyn för investerare på miljö- och hållbarhetseffekterna av finansierade projekt.

Långsiktigt och transparent klimatarbete

Göteborgs Stads arbete med gröna obligationer har under året granskats av Cicero, ett oberoende miljö- och klimatforskningsinstitut vid Universitetet i Oslo. Cicero har lämnat en så kallad second opinion om stadens ramverk för gröna obligationer. I Ciceros second opinion

fastslås att Göteborgs Stad utför ett viktigt arbete för att minska stadens koldioxid- och miljöavtryck. Stadens miljöstrategi och ramverk för gröna obligationer beskrivs av Cicero som transparent, omfattande, långsiktigt och robust.

Projektfördelning - Gröna obligationer

Projekt (mnkr)	Förvaltning/Bolag	Område	2014	2015	2016
Ultrafilter	Kretslopp och Vatten	Vattenrening	420		
GoBiGas	Göteborg Energi AB	Biobränsle		620	
Elbilar	Gatubolaget	Energieffektivisering och hållbar transport	19	11	
Kväverening	Gryaab	Miljö	47	110	164
Trädplantering	Park- och Naturförvaltningen	Miljö	8	6	5
Celcius	Göteborg Energi AB	Energieffektivisering och förnybar energi	5		
Fotgångarstaden	Trafikkontoret	Hållbar kommunikation		50	10
Cykeltrafikstaden	Trafikkontoret	Hållbar kommunikation		60	28
Energieffektivisering av trafikbelysning	Trafikkontoret	Energieffektivisering och hållbar kommunikation		49	42
Hållbart byggande	Lokalförvaltningen	Hållbart byggande	382	314	498
Energieffektiva bostäder	Förvaltnings AB Framtiden	Hållbart byggande		388	427
Linbana	Trafikkontoret	Hållbar kommunikation			15
Nya spårvagnar	Göteborgs Stads Leasing AB	Hållbar kommunikation			170



5

RÄKENSKAPER KOMMUNEN OCH SAMMANSTÄLLD REDOVISNING

Här återfinns de lagstadgade räkenskapsrapporterna med tilläggsuppgifter. Dessa är kommunens och den sammanställda redovisningens finansiella rapporter i form av resultaträkning, balansräkning och kassaflödesanalys med tillhörande noter. I blocket presenteras även de redovisningsprinciper Göteborgs Stad tillämpar och en lista över diverse definitioner.



RÄKENSKAPER

KOMMUNEN OCH SAMMANSTÄLLD REDOVISNING

91	Redovisningsprinciper och definitioner
96	Resultaträkning
97	Balansräkning
98	Kassaflödesanalys
100	Noter 1–19



En av redovisningens viktigaste uppgifter är att utgöra ett relevant bedömnings- och beslutsunderlag. För detta krävs att olika redovisningsprinciper beskrivas på ett öppet och informativt sätt. I detta avsnitt beskrivs de principer som används av Göteborgs Stad.

Redovisningsprinciper och definitioner

De kommunala bolagens redovisning tillämpas enligt Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2012:1), medan den kommunala sektorns redovisning regleras av Kommunallagens kapitel åtta samt Lag om kommunal redovisning. Därutöver lämnar Rådet för kommunal redovisning (RKR) rekommendationer för kommunsektorns redovisning.

Vid upprättande av kommunkoncernens årsredovisning, sammanställd redovisning, är det kommunala regelverket överordnat. Årsredovisningen är upprättad

enligt detta regelverk med undantag för vissa delar av rekommendationerna 10.2 Avsättningar och ansvarsförbindelser, 11.4 Materiella anläggningstillgångar samt 18.1 Intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar. Den sammanställda redovisningen är upprättad enligt RKR 8.2 Sammanställd redovisning, med avsteg vad gäller val av konsolideringsmetod. Avsteg från rekommendationerna och orsak till dessa redovisas under respektive rubrik nedan.



Förändrade Redovisningsprinciper 2016

Årsredovisningen lämnar upplysning enligt RKR 8.2 Sammanställd redovisning, om hur kommunkoncernen definierats/avgränsats, vilka juridiska personer den består av, och hur den förändrats i sammansättning under året (se avsnitt Göteborgs Stads organisation).

I den sammanställda redovisningen justeras bolagssektorns intäktsbokförda anslutningsavgifter för el, gas och fjärrvärme till förutbetalad intäkt och periodiseras enligt RKR 18.1 Intäkter från avgifter, bidrag och försäljning. Periodisering sker över fem år. Se not 19 A.

Lös egendom leasad genom Göteborgs Stads Leasing AB har i enlighet med RKR 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal klassificerats om från operationell till finansiell leasing. Göteborgs Stad tillämpar därmed rekommendationen från år 2016. Se not 19 B.

I årsredovisning 2016 har bolagssektorns avsättningar och nedskrivningar värderats utifrån det kommunala regelverket RKR 10.2 Avsättningar och ansvarsförbindelser och RKR 19 Nedskrivningar och i tillämpliga fall återförts i den sammanställda redovisningen. Se not 19 C och D.

Jämförelsetal för år 2015 har räknats om med samma beräkningsgrund som för 2016. Se not 19. Övriga jämförelseår är inte rättade.

Kommunkoncernens räkenskaper (sammanställd redovisning) ställs upp jämte kommunens räkenskaper enligt RKR 8.2 Sammanställd redovisning.

Sammanställd Redovisning

Enligt den kommunala redovisningslagen ska årsredovisningen även omfatta den verksamhet som bedrivs i bolagsform. Syftet med den sammanställda redovisningen är att ge en sammanfattande och rättvisande bild av Göteborgs Stads totala ekonomiska ställning och resultat oavsett om verksamheten bedrivs i förvaltnings- eller bolagsform.

Kassaflödesanalysen i den sammanställda redovisningen är baserad på de rapporterade kassaflödesanalyserna för de underliggande enheterna och med elimineringar för interna transaktioner.

Koncernernas bokslut används som underlag för konsolidering av den sammanställda redovisningen. Interna mellanhavanden samt interna vinster av väsentlig betydelse har eliminerats.

Kommunkoncernens sammansättning

I den sammanställda redovisningen för Göteborgs Stad ingår samtliga bolag och kommunalförbund där kommunen har minst 20 procent inflytande. Under året har kommunkoncernens sammansättning ändrats i och med försäljning av två bolag och av att fyra bolag fusionerats och därmed gått upp i moderbolagen. Kommunkoncernens juridiska personer och ägarandelar framgår av sammanställningen i avsnitt Göteborgs Stads organisation.

Konsolideringsprinciper

Vid upprättandet av den sammanställda redovisningen tillämpas full konsolidering vilket innebär att bolags samtliga tillgångar, skulder, intäkter och kostnader redovisas i balans- och resultaträkningen. Som dotterbolag redovisas bolag med ett bestämmande inflytande, röstandel över 50 procent. För dotterbolag hanteras minoritetens andel som en avdragspost i årets resultat och under eget kapital.

Intressebolag är bolag som inte är dotterbolag, men med ett långsiktigt direkt eller indirekt innehav om minst 20 och högst 50 procent. För intressebolag tillämpas kapitalandelsmetoden vilket innebär att tillgångar, skulder, intäkter och kostnader elimineras. Koncernens del av intressebolagens verksamhet redovisas istället som separat post i resultaträkningen (resultat från aktier och andelar) samt som separat post i balansräkningen (aktier och andelar samt kapitalandelsfond).

Avyttrade dotterföretag inkluderas i resultatet till och med avyttringstidpunkten. Vid förvärv av dotterföretag inkluderas resultat från och med förvärvstidpunkten.

Använda konsolideringsmetoder är i linje med bolagssektorns regelverk K3 men är ett avsteg från rekommendationerna i RKR 8.2 som föreskriver proportionell konsolidering. Göteborgs Stad har endast ett fåtal dotterbolag som inte är helägda och intressebolagen är få och av mindre ekonomiskt omfång. Mot bakgrund av detta bedöms använda konsolideringsmetoder inte ge väsentliga avvikelser utan ge en rättvisande bild av resultat och ställning liksom ett fullgott underlag för analys och styrning.

Obeskattade reserver

Obeskattade reserver i enskilda bolag delas upp i en del eget kapital, vilken redovisas som bundet eget kapital, samt i en del som uppskjuten skatteskuld. I delägda kommunalförbund samt dotterbolag redovisas utomstående aktieägars andel av eget kapital samt obeskattade reserver som minoritetsintresse. I resultaträkningen redovisas utomstående aktieägars, minoritetens, andel av resultat efter skatt.

Jämförelsestörande- och extraordinära poster

Händelser av väsentlig storlek, som inte förväntas inträffa ofta och som saknar samband med den löpande verksamhetens betraktas och redovisas som extraordinära poster.

Jämförelsestörande poster är resultat av händelser som inte är extraordinära men som är viktiga att uppmärksamma vid jämförelse med andra perioder. Post ska uppgå till ett väsentligt belopp och vara av sådant slag att den inte förväntas inträffa ofta eller regelbundet.

Både extraordinära och jämförelsestörande poster särredovisas på egna rader i resultaträkningen och som not till resultaträkningen. Se not 3.

Intäkter

Skatteintäkter

Kommunens redovisade skatteintäkt består av preliminära skattebetalningar som kommit kommunen tillgodo under året, prognos för slutavräkning och skillnaden mellan den slutliga taxeringen och den redovisade skatteintäkten för föregående år. Den preliminära slutavräkningen för skattintäkter baseras på Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) decemberprognos i enlighet med rekommendation RKR 4.2 Redovisning av skatteintäkter. Se not 6.

Övriga intäkter

Göteborg Energi AB intäktsför i sin helhet anslutningsavgifter för el, gas och fjärrvärme enligt K3 i samband med påbörjad leverans av anslutningen. De externa anslutningsavgifterna uppgick 2016 till 61,6 mnkr (61,6 mnkr). I den sammanställda redovisningen har posten justerats till förutbetalad intäkt och periodiseras över fem år. RKR 18.1 Intäkter från avgifter, bidrag och försäljning. Se not 1 och 14.

Kostnader

Avskrivningar

Avskrivning av materiella anläggningstillgångar görs normalt för den beräknade nyttjandeperioden med linjär avskrivning baserat på anskaffningsvärdet exklusive eventuellt restvärde. Avskrivningen påbörjas när tillgången tas i bruk. På tillgångar i form av mark, konst och pågående arbeten görs inga avskrivningar.

Omprövning av nyttjandeperioden sker om det finns omständigheter som gör att det är nödvändigt, till exempel verksamhetsförändringar och tekniskiften.

Avskrivningar, se not 4 och 5.

Kommunens rekommenderade avskrivningstider

	År
Balanserade utgifter för utvecklingsarbeten och liknande arbeten	5
Goodwill	5-10
Markanläggningar	20-50
Byggnader	20-50
Kiosker, paviljonger, baracker	10
Maskiner, tekniska anläggningar och inventarier	5-10
Persondatorer och IT-inventarier	3

Lånekostnader i samband med investering

Lånekostnader i samband med investeringar kan enligt RKR 15.1 Redovisning av lånekostnader redovisas både enligt huvudmetoden och enligt alternativregeln. Göteborgs kommun tillämpar huvudmetoden sedan 2014 vilket innebär att lånekostnaderna direkt belastar resultatet, medan bolagssektorn följer alternativregeln som innebär att lånekostnaderna under vissa förutsättningar får belasta anskaffningsvärdet på anläggningen. I den sammanställda redovisningen har lånekostnader aktiverats med 18 mnkr (37).

Anläggningstillgångar

Gränsdragning mellan kostnad och investering

Inom Göteborgs Stad betraktas tillgångar för stadigvarande bruk eller innehav med en nyttjandeperiod om minst 3 år som anläggningstillgång om beloppet överstiger ett halvt prisbasbelopp. Gränsen gäller gemensamt för materiella och immateriella tillgångar liksom för finansiella leasingavtal.

Immateriella tillgångar

Immateriella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med avskrivningar enligt plan och eventuella nedskrivningar. I den sammanställda redovisningen består immateriella anläggningstillgångar av bland annat goodwill. Goodwill utgörs av skillnaden mellan anskaffningsvärdet och det verkliga värdet på koncernens andel av förvärvade nettotillgångar, alternativt inkråmet vid förvärvstillfället. I samtliga fall betraktas investeringarna som strategiska. Se not 5.

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar värderas till anskaffningsvärde med tillägg för värdehöjande investeringar och med avdrag för planmässiga avskrivningar och eventuella nedskrivningar. Se not 5.

Investeringsbidrag tas från och med 2013 upp som förutbetalad intäkt och periodiseras över anläggningstillgångens nyttjandeperiod. Tidigare reducerade inkomsterna anskaffningsvärdet. En beräkning har inte redovisats avseende hur ny princip påverkar redovisningen före 2013, RKR 18.2.

Ingångna avtal om lämnade bidrag av staten eller annan juridisk person för investeringar i anläggningstillgång som Göteborgs Stad inte kommer att äga eller förfoga över, redovisas som kostnad i resultaträkningen och avsättning i balansräkningen när avtal tecknas.

Kommunen följer inte RKR 11.4 vad gäller indelning av tillgångar i komponenter. Komponentredovisning kommer att införas 2017.

Leasing

Enligt beslut i kommunfullmäktige ska kommunens investeringar i lös egendom från och med år 2007 finansieras genom leasing, med det kommunala bolaget Göteborgs Stads Leasing AB (GSL) som leasinggivare.

Enligt RKR 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal ska leasingavtal klassificeras som finansiella om de ekonomiska fördelar och risker som förknippas med ägandet av objektet i allt väsentligt överförs till leasetagaren. Tillgångar i avtal som är klassificerade som finansiell leasing ska redovisas som anläggningstillgång. Tillgångarnas värde skrivs av med samma modell och avskrivningstid som om de varit köpta. Betalda leasingavgifter redovisas som amortering och ränta.

Kommunen följer rekommendationen från och med 2016 och redovisar därmed finansiell leasing som anläggningstillgång och skulden till leasegivaren i balansräkningen.

Göteborgs Stad har i huvudsak tre större leasegivare. Vid klassificering av avtalen är de avtal med GSL som rör maskiner och inventarier bedömda att vara finansiell leasing. Avtalen medför här en ekonomisk risk för leasetagaren som gör att leasingen går att jämföra med köp av tillgången. De avtal som rör fordonleasing med GSL är fortsatt klassificerade som operationell leasing eftersom den ekonomiska risken i dessa avtal vilar på leasegivaren. Avtalen med Västra Götalandsregionen om hantering av hjälpmedel klassificeras som operationell leasing på grund av avtalens karaktär.

För år 2016 innebär den förändrade redovisningsprincipen att kommunens balansomslutning ökat med cirka 1 mdkr. Dessutom har 297 mnkr avseende leasingkostnader i resultaträkningen omförd till ränta och avskrivning för år 2016. Jämförelsetal för år 2015 har räknats om med samma beräkningsgrund. Genom förändringen har beräkningen av kommunens soliditet påverkats negativt med 1,3 procent. Se not 2, 4, 5, 7, 14 och 18.

Framtida minimileaseavgifter beräknas utifrån uppgifter från leasegivaren och anges som en förpliktelse inom linjen. Se not 18.

Finansiella tillgångar och skulder

Finansiella tillgångar och skulder redovisas som långfristiga eller kortfristiga poster beroende på deras karaktär. Omklassificering till kortfristig sker när posten ändrar karaktär eller då den finansiella posten inte förlängs.

Pensioner

Kommunens pensionsskuld redovisas enligt den lagstadgade blandmodellen. Det innebär att all pension som intjänats före år 1998 i tidigare pensionsavtal redovisas som ansvarsförbindelse inom linjen och tas inte upp som avsättning i balansräkningen. Framtida förväntad särskild löneskatt tas också upp inom linjen. Utbetalningar avseende pensionsförmåner som intjänats före år 1998 redovisas som kostnad i resultaträkningen. Se not 17.

Pensionsförmåner intjänade i pensionsavtal från och med år 1998 redovisas som en kostnad i resultaträkningen och en avsättning i balansräkningen. Under avsättningar reserveras också särskild löneskatt motsvarande 24,26 procent av upptagen pensionsavsättning. Se not 12.

Avgiftsbestämd pension inklusive löneskatt ingår i posten upplupna kostnader och förutbetalda intäkter under kortfristiga skulder. Se not 15.

Göteborgs Stad beräknar aktuell pensionsskuld för anställda i kommunen enligt angivna riktlinjer, RIPS 07. Pensionsåtaganden för personer anställda i de kommunala bolagen redovisas enligt BFN K3.

Avsättningar

Avsättning är en skuld som är oviss vad gäller förfallotidpunkt eller belopp och avser, för kommunens del, endast formella förpliktelser.

Avsättningar för deponier har tagits upp till det belopp som bedöms krävas för att reglera förpliktelsen på balansdagen. Beloppet baserar sig på en projektering som gjordes år 2010 och som kompletterades med en utredning om lakvatten under 2015. Kalkylen uppdateras löpande. För avsättning deponier görs ingen nuvärdesberäkning och Göteborgs Stad följer därmed i dessa delar inte RKR 10.2 Avsättningar och ansvarsförbindelser. Avsättningen beräknas tas i anspråk under 2017.

Kommunfullmäktige beslutade 2012 att inrätta en utvecklingsfond på 400 mkr för framtida satsningar inom framför allt den sociala dimensionen. Inspråktagande av fonden ska enligt kommunfullmäktiges beslut redovisas som jämförelsestörande poster i respektive års resultaträkning. Fonden redovisas i balansräkningen som avsättning. Den uppfyller inte de kriterier som rekommendationen, RKR 10.2, ställer som krav på en avsättning eftersom någon tydlig förpliktelse inte föreligger. Vid årsskiftet kvarstår 45 mnkr vilka beräknas tas i anspråk under 2017.

Enligt RKR 10.2 ska informella förpliktelser som redovisats som avsättningar i kommunala bolag omklassificeras till ansvarsförbindelser i den sammanställda redovisningen. Avsättningar överstigande 5 mnkr har prövats. För avsättningar före 2016 har 225 mnkr omklassificerats till ansvarsförbindelse. Samtidigt har 175 mnkr påverkat det egna kapitalet och 50 mnkr uppskjuten skatteskuld. Se not 13.

Nedskrivningar

Enligt RKR 19 Nedskrivningar ska en värdering göras om servicepotential kvarstår för de nedskrivningar som gjorts inom de kommunala bolagen. Värderingen avser anläggningstillgångar som helt eller delvis är skattefinansierade och/eller regleras av självkostnadsprincipen. Nedskrivningar överstigande 5 mnkr har prövats. De under 2016 gjorda nedskrivningarna bedöms inte ha kvarvarande servicepotential och därmed återställs ingjorda nedskrivningar i den sammanställda redovisningen. För nedskrivningar före 2016 har en värdering gjorts. Nedskrivningar på 424 mnkr och 93 mnkr för uppskjuten skatteskuld har återförts och påverkar det ingående egna kapitalet med 331 mnkr. Se not 5.

Poster inom linjen

Poster inom linjen är ett redovisningsbegrepp som innebär att ställda säkerheter och ansvarsförbindelser inte ska ingå som skuld eller avsättning i balansräkningen utan ska anges i direkt anslutning därtill.

Ansvarsförbindelser

Möjliga åtaganden där osäkerhet råder om beloppets storlek och/eller infriandegraden, redovisas som ansvarsförbindelser. Under ansvarsförbindelser återfinns kommunens borgensåtagande, den del av pensionsåtaganden som är äldre än 1998 samt leasing. Se not 16, 17 och 18.

Definitioner

Aktualiseringsgrad:

Den andel av personakterna för anställd personal som är uppdaterad med avseende på tidigare pensionsgrundande anställningar.

Anläggningstillgångar:

Tillgångar som är avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten, till exempel byggnader. Kan även vara immateriella så som goodwill eller finansiella som till exempel aktier.

Avkastning på eget kapital (1) respektive totalt kapital (2):

1/ Årets resultat i procent av eget kapital.
2/ Verksamhetens nettokostnad plus finansiella intäkter i procent av totala tillgångar.

Avskrivning enligt plan:

En anläggningstillgångs totala utgift fördelas ut som kostnader över det antal år som tillgången beräknas nyttjas i verksamheten.

Balanskrav:

Kommunsektorns balanskrav innebär att kommuner och landsting ska upprätta budgeten för nästa kalenderår så att intäkterna överstiger kostnaderna.

Balansräkning:

En sammanställning av tillgångar, eget kapital, avsättningar och skulder på balansdagen, det vill säga redovisningsperiodens sista dag 31/12.

Derivatinstrument:

Finansiellt instrument vars värde beror på en annan, underliggande vara. Derivatinstrument används för att hantera kurs- och ränterisker. Vanliga derivatinstrument är optioner, terminer och swappar.

Driftkostnadsandel:

Löpande kostnader i procent av skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning.

Eget kapital:

Skilnaden mellan tillgångar och skulder utgör eget kapital och visar hur stor del av tillgångarna som inte finansierats med lån.

Eliminering:

Innebär att interna poster tas bort, så att uppgifter om intäkter, kostnader, fordringar och skulder endast innehåller för organisationen externa poster.

Emission:

När vi ger ut nya obligationer/certifikat till försäljning

Finansiella nettotillgångar:

(Finansiella anläggningstillgångar, exklusive aktier och andelar + omsättningstillgångar) - (kortfristiga + långfristiga skulder).

Finansnetto:

Skilnad mellan posterna finansiella intäkter och finansiella kostnader i resultaträkningen.

Investeringar / bruttokostnader:

Bruttoinvesteringar / verksamhetens kostnader, respektive nettoinvesteringar / verksamhetens kostnader.

Kassaflödesanalys:

Visar in- och utbetalningar för stadens verksamheter. Summan av in- och utbetalningar utgör årets totala kassaflöde.

Kassalikviditet:

(Kortfristiga fordringar + kortfristiga placeringar + kassa och bank) / kortfristiga skulder.

Minoritetsandel och minoritetsintresse:

I den sammanställda redovisningen justeras resultat (minoritetsandel) och eget kapital (minoritetsintresse) för de bolag som inte ägs till 100 procent, utifrån faktiskt ägd andel.

Motpartsrisk:

Motpartsrisk avser risken att motparten i en transaktion inte kan fullgöra sina betalningsförpliktelser eller förpliktelser att leverera andra säkerheter.

Nettokostnadsutveckling exklusive jämförelsestörande poster:

Utveckling av intäkter jämfört med kostnader, exklusive skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning, jämförelsestörande och extraordinära poster.

Omsättningstillgångar:

Tillgångar som inte innehas för stadigvarande bruk utan förbrukas i samband med framställningen av produkten eller tjänsten eller på annat sätt används i verksamheten.

Poster inom linjen:

Detta är ett redovisningsbegrepp som innebär att ställda säkerheter och ansvarsförbindelser inte ska ingå som skuld eller avsättning i balansräkningen utan ska anges som information i direkt anslutning därtill.

Resultaträkning:

En sammanställning av resultatkonton i bokföring, det vill säga verksamhets intäkter och kostnader som ger som saldot periodens resultat (vinst/förlust eller över-/underskott).

Ränteswap:

Avtal mellan två parter om en utväxling eller ett byte av räntebetalningar under en given löptid.

Skattefinansieringsgrad av investeringar:

(Resultat före extraordinära poster + avskrivningar) / bruttoinvesteringar, respektive (resultat före extraordinära poster + avskrivningar) / nettoinvesteringar.

Skatteintäktsutveckling:

Utveckling av skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning.

Soliditet enligt balansräkningen:

Eget kapital / summa tillgångar.

Total skuld- och avsättningsgrad:

Avsättningar / summa tillgångar, resp. kortfristiga skulder / summa tillgångar, resp. långfristiga skulder / summa tillgångar.

Resultaträkning

Belopp i mnkr	Not	Kommunen		Sammanställd redovisning	
		2015	2016	2015	2016
Verksamhetens intäkter	1	8 995	10 328	23 206	26 088
Verksamhetens kostnader	2,17	-34 166	-36 963	-43 710	-47 437
Jämförelsestörande poster	3	199	0	205	0
Avskrivningar och nedskrivningar	4,5	-1 152	-1 227	-4 990	-4 052
Verksamhetens nettokostnader		-26 124	-27 862	-25 289	-25 401
Skatteintäkter	6	23 635	25 109	23 635	25 109
Kommunalekonomisk utjämning mm	6	3 416	3 847	3 416	3 847
Finansiella intäkter	7	480	406	486	147
Finansiella kostnader	7	-583	-562	-1 042	-1 028
Jämförelsestörande finansiella poster		—	—	—	—
Resultat efter finansiella poster		824	938	1 206	2 675
Extraordinära intäkter		—	—	—	—
Extraordinära kostnader		—	—	—	—
Aktuell och uppskjuten skatt		—	—	-49	-331
Minoritetsandel		—	—	24	-21
Årets resultat		824	938	1 181	2 323

Jämförelsetal för kommunen 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendationer 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal från och med 2016. Se not 19.

Jämförelsetal för sammanställd redovisning 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 8.2 Sammanställd redovisning, 10.2 Avsättningar och ansvarsförbindelser, 18.1 Intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar samt 19 Nedskrivningar från och med 2016. Se not 19.

Kommunens balanskravsutredning

Belopp i mnkr	2014	2015	2016
Årets resultat	392	824	938
Avgår samtliga realisationsvinster	-392	-445	-436
Vissa realisationsvinster enligt undantagsmöjligheter			
Vissa realisationsförluster enligt undantagsmöjligheter			
Orealiserade förluster i värdepapper			
Återföring av orealiserade förluster i värdepapper			
Årets resultat efter balanskravsutredning före avsättning till RUR	0	379	502
Medel till resultatutjämningsreserv (RUR)		-108	-212
Medel från resultatutjämningsreserv (RUR)			
Årets balanskravsresultat efter avsättning till RUR	0	271	290

Balansräkning

Belopp i mnkr	Not	Kommunen		Sammanställd redovisning	
		2015	2016	2015	2016
TILLGÅNGAR					
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR					
Immateriella anläggningstillgångar	5	10	14	333	252
Materiella anläggningstillgångar	5	20 912	23 138	75 154	79 075
Finansiella anläggningstillgångar	8	28 077	26 771	503	454
Summa anläggningstillgångar		48 999	49 923	75 990	79 781
OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR					
Förråd, lager och exploateringsfastigheter	9	507	564	1 125	1 154
Kortfristiga fordringar	10	11 075	15 590	4 728	5 582
Kortfristiga placeringar		—	—	—	—
Kassa och bank		1 388	850	1 729	1 320
Summa omsättningstillgångar		12 970	17 004	7 582	8 056
Summa tillgångar		61 969	66 927	83 572	87 837
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER					
EGET KAPITAL	11	19 234	20 172	26 043	28 387
– varav årets resultat		824	938	1 181	2 323
MINORITETSINTRESSE		—	—	253	255
AVSÄTTNINGAR					
Avsättningar för pension och liknande förpliktelser	12	2 410	2 561	3 793	3 943
Uppskjuten skatteskuld		—	—	3 248	3 502
Övriga avsättningar	13	1 057	870	1 415	1 419
Summa avsättningar		3 467	3 431	8 456	8 864
SKULDER					
Långfristiga skulder	14	23 974	28 524	30 135	29 609
Kortfristiga skulder	15	15 294	14 800	18 685	20 722
Summa skulder		39 268	43 324	48 820	50 331
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		61 969	66 927	83 572	87 837
Borgensförbindelser, pensionsförpliktelser och ansvarsförbindelser som inte tagits upp bland skulder eller avsättningar	16–18	17 323	16 927	15 153	13 868

Jämförelsetal för kommunen 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal från och med 2016. Se not 19.

Jämförelsetal för sammanställd redovisning 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 8.2 Sammanställd redovisning, 10.2 Avsättningar och ansvarsförbindelser, 18.1 Intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar samt 19 Nedskrivningar från och med 2016. Se not 19.

Kassaflödesanalys

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN				
Resultat före finansiella poster	928	1 087	1 810	3 667
Justering för ej likvidpåverkande poster	1 134	1 315	5 268	4 523
Erhållen/erlagd ränta	-104	-148	-1 007	-983
Betald skatt	—	—	-69	-23
Kassaflöde från verksamheten före förändring av rörelsekapital	1 958	2 254	6 002	7 184
Ökning (-) / minskning (+) kortfristiga fordringar	-1 169	-806	-855	-611
Ökning (-) / minskning (+) förråd och lager	-2	-3	-72	29
Ökning (+) / minskning (-) kortfristiga skulder	3	436	628	635
Kassaflöde från den löpande verksamheten	790	1 881	5 703	7 237
INVESTERINGSVERKSAMHETEN				
Investering i immateriella anläggningstillgångar	-6	-10	-57	-51
Försäljning av immateriella anläggningstillgångar	0	—	3	0
Investering i materiella anläggningstillgångar	-2 384	-2 910	-6 031	-7 594
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	59	77	578	303
Investering i finansiella anläggningstillgångar	-318	—	-324	-421
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar	11	—	493	479
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-2 638	-2 843	-5 338	-7 284
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN				
Nyupptagna lån	7 955	7 072	8 431	7 322
Amortering av långfristiga skulder*	-5 347	-4 090	-7 848	-6 282
Ökning (+) / minskning (-) kortfristiga skulder	-416	110	-436	-653
Ökning (-) / minskning (+) långfristiga fordringar	174	-2 404	-3	-243
Utdelning/aktieägartillskott	—	—	23	-13
Minskning av avsättning på grund av utbetalning	-207	-239	-204	-466
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	2 159	449	-37	-335
UTBETALNING AV BIDRAG TILL STATLIG INFRASTRUKTUR	-33	-25	-33	-25
Årets kassaflöde	278	-538	295	-407
Likvida medel vid årets början	1 110	1 388	1 432	1 727
Likvida medel vid årets slut	1 388	850	1 727	1 320
SPECIFIKATION AV EJ LIKVIDPÅVERKANDE POSTER				
Av- och nedskrivningar	904	942	4 996	4 058
Avsättningar - nya och upplösta	239	228	236	899
Övriga ej likvidpåverkande poster	-9	145	36	-434
Summa ej likvidpåverkande poster	1 134	1 315	5 268	4 523

* Avser amortering av både långfristiga och kortfristiga skulder.

Kassaflödesanalysen visar kassaflöden från den löpande verksamheten, investerings- och finansieringsverksamheten. Summan av dessa komponenter utgör förändringen av likvida medel under året.

Kassaflödet från den löpande verksamheten har beräknats via indirekt metod. Årets resultat före finansiella poster exklusive realisationsvinster/-förluster samt återläggning av ej likvidpåverkande poster i form av avskrivningar, avsättningar etcetera har justerats med årets förändring i rörelsekapital (lager, kortfristiga rörelsefordringar och -skulder). Detta flöde är för kommunen 1 881 mnkr respektive 7 237 mnkr i den sammanställda redovisningen.

Kassaflödet inom investeringsverksamheten (likviditetspåverkan avseende förvärv och försäljningar av anläggningstillgångar) uppgår för kommunens del till -2 843 respektive -7 284 mnkr i sammanställd redovisning.

Kassaflödet från finansieringsverksamheten har ökat med 449 mnkr i kommunen. I den sammanställda redovisningen har flödet totalt sett minskat, -335 mnkr. Låneskuldens del har ökat med totalt 387 mnkr, men den totala minskningen beror på att övriga poster uppvisar en minskning främst på grund av utbetalda avsättningar.

Årets kassaflöde (förändring av likvida medel) är negativt både sett till kommunen och den sammanställda redovisningen, -538 respektive -407 mnkr. Detta är en medveten strategi då effekten av marknadens negativa ränta ger en kostnad för att ha banktillgodohavanden.

Noter

1. Verksamhetens intäkter

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Avgifter	2 273	2 364	7 125	7 543
Hyror och arrenden	1 213	1 250	7 403	7 643
Statsbidrag	2 264	3 254	2 177	3 256
EU-bidrag	15	25	14	29
Övriga bidrag	233	274	453	543
Aktiverat arbete	103	117	230	245
Försäljning verksamhet och entreprenad	2 098	2 080	2 213	2 937
Exploateringsintäkter	441	587	412	484
Realisationsvinster	59	71	176	646
Övriga intäkter	296	306	3 003	2 762
Summa verksamhetens intäkter	8 995	10 328	23 206	26 088

* Jämförelsetal för sammanställd redovisning 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 18.1 Intäkter från avgifter från och med 2016. Se not 19.

2. Verksamhetens kostnader

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Löner och sociala avgifter	-16 638	-17 984	-20 298	-21 744
Pensionskostnader	-1 576	-1 601	-2 000	-2 040
Övriga personalkostnader	—	—	-107	-118
Ekonomiskt bistånd	-1 146	-1 083	-1 146	-1 083
Lokalkostnader	-1 223	-1 039	-635	-828
Entreprenad och köp av verksamhet	-9 251	-10 558	-9 074	-9 844
Bränsle, energi, vatten mm	-378	-367	-3 446	-3 563
Förbrukningsmaterial och reparationer	-949	-1 018	-1 632	-1 724
Leasingkostnader	-262	-297	-181	-182
Exploateringskostnader	-55	-221	-51	-221
Realisationsförluster och utrangeringar	-6	-8	-159	-358
Övriga verksamhetskostnader	-2 682	-2 787	-4 981	-5 732
Summa verksamhetens kostnader	-34 166	-36 963	-43 710	-47 437

* Jämförelsetal för kommunen 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal från och med 2016. Se not 19.

3. Jämförelsestörande poster

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Återbetalning av AFA Fora	171	—	176	—
Upplösning, avsättning och återbetalning infrastruktur	28	—	29	—
Återföring utvecklingsfond	120	106	120	106
Summa jämförelsestörande intäkter	319	106	325	106
Kostnad för bidrag till statlig infrastruktur	—	—	—	—
Indexering för bidrag statlig infrastruktur	—	—	—	—
Förändrad diskonteringsränta	—	—	—	—
Användning utvecklingsfond	-120	-106	-120	-106
Summa jämförelsestörande kostnader	-120	-106	-120	-106
Summa jämförelsestörande poster	199	0	205	0

4. Avskrivningar och nedskrivningar

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Avskrivning immateriella tillgångar	-5	-6	-112	-107
Avskrivning byggnader och anläggningar	-859	-896	-2 217	-1 985
Avskrivning maskiner och inventarier	-286	-325	-1 671	-1 913
Nedskrivningar	-2	0	-990	-47
Summa avskrivningar och nedskrivningar	-1 152	-1 227	-4 990	-4 052

* Jämförelsetal för kommunen 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal från och med 2016. Se not 19.

5. Fastigheter, anläggningar, maskiner och inventarier, kommunen

Belopp i mnkr	Imma- teriella tillgångar	Fastigheter för verk- samhet	Mark- reserv	Pågående nyanlägg- ningar	Maskiner och tekniska anläggningar	Därav finansiell leasing	Summa
Anskaffningsvärde	69	26 646	507	3 730	3 057	2 324	34 009
Ack uppskrivningar	—	—	—	—	—	—	—
Ack avskrivningar	-30	-11 103	-90	0	-1 807	-1 396	-13 030
Ack nedskrivningar	-29	-28	—	—	—	—	-57
Ingående bokfört värde	10	15 514	417	3 730	1 251	928	20 922
Investeringar	10	2 971	7	25	533	418	3 547
Försäljning/utrangering	0	-12	-1	0	-24	-22	-36
Avskrivningar	-6	-891	-5	0	-326	-286	-1 227
Återförda nedskrivningar	—	—	—	—	—	—	—
Nedskrivningar	—	—	—	—	—	—	—
Uppskrivning	—	—	—	—	—	—	—
Omklassificeringar/överföringar	0	-52	0	0	0	0	-53
Utgående bokfört värde	14	17 529	419	3 755	1 435	1 038	23 152

5b. Fastigheter, anläggningar, maskiner och inventarier, sammanställd redovisning

Belopp i mnkr	Imma- teriella tillgångar	Fastigheter för verk- samhet	Mark- reserv	Pågående nyanlägg- ningar	Maskiner och tekniska anläggningar	Därav finansiell leasing	Summa
Anskaffningsvärde	1 134	82 292	507	5 434	33 215	—	122 582
Ack uppskrivningar	—	3 492	—	—	—	—	3 492
Ack avskrivningar	-782	-31 202	-90	-3	-16 400	—	-48 477
Ack nedskrivningar	-19	-559	—	-29	-1 503	—	-2 110
Ingående bokfört värde	333	54 023	417	5 402	15 312	—	75 487
Investeringar	66	4 173	7	2 346	1 856	—	8 448
Försäljning/utrangering	-2	-132	-1	-6	-175	—	-316
Avskrivningar	-107	-2 249	-5	0	-1 631	—	-3 992
Återförda nedskrivningar	—	8	—	—	0	—	8
Nedskrivningar	—	-5	—	-1	-49	—	-55
Uppskrivning	—	0	—	—	—	—	0
Omklassificeringar/överföringar	-38	1 037	—	-1 803	551	—	-253
Utgående bokfört värde	252	56 855	418	5 938	15 864	—	79 327

Jämförelsetal för kommunen 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal från och med 2016. Se not 19.

Jämförelsetal för sammanställd redovisning 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 19 Nedskrivningar från och med 2016. Se not 19.

6. Skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning med mera

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Preliminära skatteintäkter innevarande år	23 653	25 199	23 653	25 199
Preliminär slutavräkning innevarande år	23	-113	23	-113
Slutavräkning föregående år	-41	23	-41	23
Summa skatteintäkter	23 635	25 109	23 635	25 109
Inkomstutjämning	2 842	2 844	2 842	2 844
Strukturbidrag	56	—	56	—
Kostnadsutjämning	-323	-302	-323	-302
Regleringsbidrag/avgift	-21	-19	-21	-19
LSS-utjämning	81	87	81	87
Generella bidrag	41	471	41	471
Kommunal fastighetsavgift	740	766	740	766
Summa kommunalekonomisk utjämning mm	3 416	3 847	3 416	3 847
Summa skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning med mera	27 051	28 956	27 051	28 956

7. Finansiella intäkter och kostnader

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Ränteintäkter från dotterbolag	429	367	—	—
Ränteintäkter	9	6	30	22
Resultat från aktier o andelar	9	5	441	116
Övriga finansiella intäkter	33	28	15	9
Summa finansiella intäkter	480	406	486	147
Räntekostnader	-527	-492	-976	-945
Ränta på pensionskostnader	-28	-29	-33	-34
Övriga finansiella kostnader	-28	-41	-33	-49
Summa finansiella kostnader	-583	-562	-1 042	-1 028
Finansnetto	-103	-156	-556	-881
Marknadsvärden ränteswappar				
Säkrad låneskuld	3 808	7 224	38 255	38 841
Marknadsvärde ränteswappar	-171	-216	-1 495	-1 593
Säkrad skuld i utländsk valuta	3 865	3 232	3 865	3 232
Cross Currency swappar	-232	242	-232	242

Jämförelsetal för kommunen 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal från och med 2016. Se not 19.

8. Finansiella anläggningstillgångar

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Aktier och andelar	9 800	9 800	443	392
Uppskjuten skattefordran	—	—	0	0
Övriga långfristiga fordringar	18 277	16 971	60	62
Summa finansiella anläggningstillgångar	28 077	26 771	503	454
Specifikation: Aktier och andelar				
Göteborgs Stadshus AB	9 451	9 451	—	—
Intressebolag	1	1	85	31
Kommuninvest	336	336	336	336
Övriga bolag, bostadsrätter och grundfondskapital stiftelser	12	12	22	25
Summa aktier och andelar	9 800	9 800	443	392

9. Förråd, lager och exploateringsfastigheter

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Förråd och lager	21	24	418	419
Exploateringsfastigheter	486	540	707	735
Summa förråd, lager och exploateringsfastigheter	507	564	1 125	1 154
Specifikation: Exploateringsfastigheter				
Ingående värde	293	486	470	707
Årets utgifter	171	266	332	301
Uttag bokfört värde	-10	-206	-110	-268
Omklassificering/omvärdering	32	-6	15	-5
Summa exploateringsfastigheter	486	540	707	735

10. Kortfristiga fordringar

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Kundfordringar, koncernföretag	60	143	—	—
Kundfordringar	476	472	1 382	1 550
Fordringar moms	262	266	268	308
Fordringar hos staten	194	855	644	1 061
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	1 087	998	1 660	1 487
Övriga kortfristiga fordringar, koncernföretag	8 541	12 028	—	—
Övriga kortfristiga fordringar	455	828	774	1 176
Summa kortfristiga fordringar	11 075	15 590	4 728	5 582

11. Eget kapital

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Ingående eget kapital	18 410	19 234	24 344	26 043
Övriga justeringar	—	—	518	21
Årets resultat	824	938	1 181	2 323
Utgående eget kapital	19 234	20 172	26 043	28 387
Specifikation: Uppdelning av eget kapital				
Resultatutjämningsreserv	657	869	—	—
Övrigt eget kapital	18 577	19 303	—	—
Utgående eget kapital	19 234	20 172	—	—

Jämförelsetal för sammanställd redovisning 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 10.2 Avsättningar och ansvarsförbindelser, 8.2 Sammanställd redovisning, 18.1 Intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar samt 19 Nedskrivningar från och med 2016. Se not 19.

12. Avsättningar för pensioner

	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Belopp i mnkr				
Förmånsbestämd ålderspension	1 904	2 036	3 189	3 319
Avtalspension, visstidspension m m	36	25	37	26
Summa pensioner	1 940	2 061	3 226	3 345
Löneskatt	470	500	567	598
Summa pensioner och löneskatt	2 410	2 561	3 793	3 943
Specifikation: Avsättningens förändring över året				
<i>Ingående avsättning</i>	2 256	2 410	3 620	3 793
<i>Nya förpliktelser under året</i>	202	202	286	269
- varav nyintjänad pension	170	177	203	204
- varav ränte- och basbeloppsuppräknig	31	22	65	68
- varav ändring av försäkringstekn. grunder	-1	0	15	0
- varav pension till efterlevande	5	5	5	5
- varav övrigt	-3	-2	-2	-8
<i>Årets utbetalningar</i>	-78	-81	-146	-151
<i>Årets förändring särskild löneskatt</i>	30	30	33	32
Summa pensioner och löneskatt	2 410	2 561	3 793	3 943

Kommunens pensionsredovisning sker enligt den Kommunala redovisningslagens blandmodell vilken innebär att pensionsförpliktelser som intjänats från och med 1998 redovisas i balansräkningen, medan pensionsförpliktelser intjänade före 1998 redovisas som en ansvarsförbindelse inom linjen (se not 17). Utöver dessa pensionsförpliktelser redovisas avgiftsbestämd pension under kortfristiga skulder (se not 15).

Kommunens totala pensionsåtagande inkl löneskatt uppgick 2016 till 14 454 mnkr varav 11 095 mnkr avser åtaganden som är äldre än 1998, så kallade pensionsförpliktelserna i ansvarsförbindelsen. För år 2016 uppgick pensionskostnaderna inklusive löneskatt till 1 601 mnkr.

Jämfört med 2015 ökade dessa med 25 mnkr. I kostnaderna ingick bland annat utbetalning av pension från pensionsförpliktelserna i ansvarsförbindelsen med 432 mnkr, avgiftsbestämt pensionssparande med 647 mnkr samt avsättning till förmånsbestämd ålderspension (FÅP) med 209 mnkr. Till detta kommer löneskatt med 318 mnkr.

Koncernen Göteborgs Stads totala pensionsåtaganden uppgick 2016 till 16 013 mnkr, en minskning med 282 mnkr jämfört med föregående år. Den främsta förklaringen till minskningen var årets pensionsutbetalningar från ansvarsförbindelsen.

Aktualiseringsgrad 100 %.

13. Övriga avsättningar

	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Belopp i mnkr				
A. Avsatt för återställande av deponi				
Redovisat värde vid årets början	32	26	89	81
Periodens avsättningar	—	—	10	7
Inspråktaga avsättningar	-6	-4	-23	-12
Outnyttjade belopp som återförts	—	—	-2	—
Omklassificering	—	—	7	0
Utgående avsättningar	26	22	81	76
B. Avsatt för infrastrukturåtgärder				
Redovisat värde vid årets början	890	821	890	821
Periodens avsättningar	—	10	—	10
Inspråktaga avsättningar	-33	-25	-33	-25
Outnyttjade belopp som återförts	-36	-12	-36	-12
Omklassificering	—	—	—	—
Utgående avsättning	821	794	821	794

C. Avsatt för åtgärder inom byggsektorn

Redovisat värde vid årets början	—	—	235	237
Periodens avsättningar	—	—	53	272
Ianspråktaga avsättningar	—	—	-38	-83
Outnyttjade belopp som återförts	—	—	-1	-13
Omklassificering	—	—	-12	0
Utgående avsättning	—	—	237	413

D. Avsatt för miljöåtgärder

Redovisat värde vid årets början	—	—	67	61
Periodens avsättningar	—	—	0	8
Ianspråktaga avsättningar	—	—	-1	-5
Outnyttjade belopp som återförts	—	—	-5	—
Omklassificering	—	—	—	—
Utgående avsättning	—	—	61	64

E. Avsatt för utvecklingsfond

Redovisat värde vid årets början	270	150	270	150
Periodens avsättningar	—	—	—	—
Ianspråktaga avsättningar	-120	-105	-120	-105
Outnyttjade belopp som återförts	—	—	—	—
Omklassificering	—	—	—	—
Utgående avsättning	150	45	150	45

F. Övriga avsättningar

Redovisat värde vid årets början	20	60	28	65
Periodens avsättningar	53	—	58	16
Ianspråktaga avsättningar	-3	-50	-8	-53
Outnyttjade belopp som återförts	-10	-1	-13	-1
Omklassificering	—	—	—	0
Utgående avsättningar	60	9	65	27

Summa ingående balans

Summa ingående balans	1 212	1 057	1 579	1 415
Summa periodens avsättningar	53	10	121	313
Summa ianspråktaget	-162	-184	-223	-283
Summa outnyttjade belopp som återförts	-46	-13	-57	-26
Omklassificering	—	—	-5	0
Summa utgående balans	1 057	870	1 415	1 419

Jämförelsetal för sammanställd redovisning 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 10.2 Avsättningar och ansvarsförbindelser från och med 2016. Se not 19.

Kommunen**A. Deponi**

Avsättningen avser återställande av stadens 17 nedlagda deponier vars miljöskyddsåtgärder Kretslopp och vattennämnden ansvarar för. Brudaremossens deponi är störst av deponierna och står för den största andelen av återställningskostnaderna. Det råder alltså en osäkerhet kring avsättningens storlek då återställningsbehovet förändras över tid. Det kan avse förändringar i miljön men också olika tekniska lösningar. Under 2015 har en utredning avseende Brudaremossens lakvatten genomförts och den pekar på att permanenta åtgärder för att rena lakvattnet kommer att behöva genomföras. Löpande förbättringsåtgärder pågår på samtliga deponier.

B. Infrastruktur

Kommunen har under 2010 slutit avtal kring medfinansiering av infrastrukturåtgärder inom ramen för Västsvenska paketet. 400 mnkr avser marknyttor inom ramen för Västsvenska paketet. Dessa har tagits upp i kommunens resultat- och balansräkningar under 2011. Under 2014 har kommunen slutit avtal om medfinansiering för utbyggnad av E20, nedsänkning av E45 och ny bro över Götaleden samt för utredning av utbyggnad för Götalandsbanan. Avtalet avseende utbyggnad av E20 är ett underavtal mellan Göteborgsregionens Kommunalförbund och Göteborgs Stad. I huvudavtalet representeras Göteborgs Stad av Göteborgsregionens Kommunalförbund. Avsättningen för Götalandsbanan är i sin helhet ianspråktagen. Avsättningen för kvarvarande åtaganden för Götatunneln samt tidigare läggande av vissa investeringar för att förbättra kollektivtrafiken är återförd. Beloppen är indexuppräknade med 10 mnkr (-7 mnkr).

E. Utvecklingsfond

Kommunfullmäktige beslutade 2012-12-06 att inrätta en utvecklingsfond på 400 mnkr för framtida satsningar inom framför allt den sociala dimensionen. Fondens medel ska inte ersätta nämndernas ordinarie ansvar utan främst användas för att hantera gemensamma problem som nämnderna rimligen inte kan klara inom ordinarie budget. Upplösning av fonden ska enligt kommunfullmäktiges beslut redovisas som jämförelsestörande poster i respektive års resultaträkning. Fonden har i balansräkningen redovisats som avsättning. Den uppfyller inte de kriterier som rekommendation, RKR 10.2 om avsättningar ställer som krav på en avsättning.

F. Övriga avsättningar

Övriga avsättningar avser förväntade skadestånd.

Sammanställd redovisning**A. Deponi**

Avsättningar i den sammanställda redovisningen avser, förutom kommunens avsättningar, främst Göteborgs Hamn AB; varav återställande av mudderopplag Torsviken (UB 21 mnkr) som beräknas genomföras under 2016-2019 samt återställande av mudderopplag Lundbyhamnen (UB 17 mnkr) som beräknas genomföras under 2017.

B. Infrastruktur

Se kommunen.

C. Åtgärder inom byggsektorn

Avsatt för åtgärder inom byggsektorn avser dels framtida åtaganden i byggprojekt inom Älvstranden Utveckling AB; främst Kvillebäcken (UB 35 mnkr), Örgryte Torp (UB 45 mnkr), Västra Eriksberg (UB 34 mnkr), Lindholmshamnen (UB 168 mnkr). Posten innehåller även avsättning för garantiåtagande avseende enstegstätade putsfasader inom Förvaltnings AB Framtiden (UB 99 mnkr).

D. Miljöåtgärder

Avsatt för miljöåtgärder avser till hälften avsättningar inom Göteborg Energi-koncernen kopplat till konstaterade framtida miljöåtgärder, exempelvis återställande av mark (UB 29 mnkr). Resterande del avser främst Liseberg AB som redovisar en avsättning avseende förorenad mark i ett dotterbolag (UB 25 mnkr).

E. Utvecklingsfond

Se kommunen.

F. Övriga avsättningar

Övriga avsättningar består till stor del av kommunens kvarstående avsättningar (UB 10 mnkr) samt avsättning inom Göteborg Energi avseende uppkommen konkurrensskadeavgift (UB 8 mnkr). Resterande avsättningar avser bland annat avgångsvederlag hos Got Event AB (UB 3,3 mnkr) samt avgångspensioner inom Göteborgs Hamn AB (2,0 mnkr).

14. Långfristiga skulder

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Skulder till banker och kreditinstitut	22 974	26 734	29 118	27 984
Förutbetalda intäkter	932	1 350	947	1 437
Skulder till koncernföretag	67	64	—	—
Övriga långfristiga skulder	1	376	70	188
Summa långfristiga skulder	23 974	28 524	30 135	29 609
Specifikation: Förutbetalda intäkter, reglerade över flera år				
Anslutningsavgifter	140	204	189	291
Investeringsbidrag	652	756	653	756
Gatukostnadsersättningar	140	390	105	390
Summa förutbetalda intäkter	932	1 350	947	1 437

Jämförelsetal för kommunen 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal från och med 2016. Se not 19.

Jämförelsetal för sammanställd redovisning 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 8.2 Sammanställd redovisning och 18.1 Intäkter från avgifter, bidrag och försäljning från och med 2016. Se not 19.

15. Kortfristiga skulder

	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Belopp i mnkr				
Skulder till koncernföretag	1 508	2 621	—	—
Skulder till banker och kreditinstitut	7 525	5 832	9 345	10 747
Leverantörsskulder	1 802	1 957	2 558	2 830
Personalens skatter	260	282	306	330
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter*	3 601	3 799	5 740	5 936
Övriga kortfristiga skulder	598	309	736	879
Summa kortfristiga skulder	15 294	14 800	18 685	20 722

* I denna post ingår för kommunen avgiftsbestämd pension inklusive löneskatt på 798 (744) mnkr.

16. Borgensförbindelser

	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Belopp i mnkr				
Borgensförbindelse för lån och pensionsåtaganden				
Göteborgs Hamn AB	527	498	—	—
Göteborgs Energi AB	236	236	—	—
Higab AB	1 197	1 197	—	—
Göteborgs Stadshus AB	1 526	1 526	—	—
Övriga bolag	345	333	—	—
Summa borgensförbindelser egna bolag	3 831	3 790	—	—
Övriga borgensförbindelser				
Småhus - statliga bostadslån	3	2	3	2
Stiftelser	503	502	503	502
Föreningar	178	176	178	176
Övrigt	53	57	53	57
Summa borgensförbindelser externt	737	737	737	737
Summa borgensförbindelser	4 568	4 527	737	737
Övriga ansvarsförbindelser*	—	—	780	232
Ställda säkerheter**	—	—	1 721	1 349

Jämförelsetal för sammanställd redovisning 2015 har justerats som en effekt av ökad tillämpning av RKR:s rekommendation 10.2 Avsättningar och ansvarsförbindelser från och med 2016. Se not 19.

Kommunen tecknar i vissa fall borgen för lån till de kommunägda bolagen, men även för andra externa verksamheter så som föreningar och stiftelser.

Göteborgs Stad har i november 2012 ingått en solidarisken borgen såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser. Samtliga 286 kommuner som per 2016-12-31 var medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförbindelser. Kommuninvest totala förpliktelse uppgick 2016-12-31 till 346 mdkr och totala tillgångar till 338 mdkr. Göteborgs del i borgen-ansvaret är 1,94 procent, 6,7 mdkr.

Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemskommunerna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt avtalet ska ansvaret förde-

las dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlemskommun lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemskommunernas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening.

Kommunens borgen för pensionsåtaganden hos vissa kommunala bolag, kommunalförbund och stiftelser uppgick vid årsskiftet till 804 mnkr. Göteborgs kommun har under 2016 inte behövt infria något borgensåtagande.

* Övriga ansvarsförbindelser har minskat då en bankgaranti på 458 mnkr gentemot Nasdaq ersatts av likvida medel som säkerhet i enlighet med nya lagkrav.

** Ställda säkerheter består främst av fastighetsinteckningar samt tillgångar som används för att täcka den försäkringstekniska skulden.

17. Pensionsförpliktelser som inte tagits upp bland skulder eller avsättningar

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Pensionsförpliktelser PA-KL aktiva	4 111	3 780	4 119	3 787
Pensionsförpliktelser PA-KL pensionärer	4 784	4 765	4 958	4 898
Pensionsförpliktelser livränta	392	369	392	369
Summa pensionsförpliktelser PA-KL	9 287	8 914	9 469	9 054
Pensionsförpliktelser chefsavtal	14	4	14	4
Pensionsförpliktelser övrigt	12	11	12	11
Garantiåtaganden FPG/PRI	—	—	6	5
Summa totala pensionsförpliktelser	9 313	8 929	9 501	9 074
Särskild löneskatt	2 259	2 166	2 257	2 198
Summa pensionsförpliktelser och särskild löneskatt	11 572	11 095	11 758	11 272

Kommunen: Inlösen av pensionsförpliktelser inom ansvarsförbindelsen gjordes år 2001 med 420 mnkr, 2002 med 260 mnkr samt 2016 med 20 mnkr, sammantaget 700 mnkr. Göteborgs Stads överskottsmedel i försäkringen uppgår 2016-12-31 till 33 (37) mnkr.

18. Leasingkostnader

Belopp i mnkr	Kommunen		Sammanställd redovisning	
	2015	2016	2015	2016
Operationella leasingavtal				
Årets betalda leasingavgifter	161	155	181	182
Avtalade framtida leasingavgifter				
Med förfall inom 1 år	107	98	36	55
Med förfall mellan 1-5 år	134	123	96	135
Med förfall senare än 5 år	1	1	25	88
Finansiella leasingavtal				
Årets betalda leasingavgifter	524	297	—	—
Avtalade framtida leasingavgifter				
Med förfall inom 1 år	268	323	—	—
Med förfall mellan 1-5 år	534	604	—	—
Med förfall senare än 5 år	139	156	—	—

Kommunens avgifter för finansiell leasing avser de faktiska betalningar som görs för de avtal som är klassificerade som finansiell leasing. Dessa avgifter elimineras sedan på kommuncentral nivå för att uppfylla RKR:s rekommendation 13.2. Se vidare under avsnittet

om redovisningsprinciper.

Finansiell leasing elimineras i sammanställd redovisning eftersom leasinggivaren, Göteborgs Stads Leasing AB, är ett helägt dotterbolag till Göteborgs Stadshus AB som ägs av Göteborgs Stad.

19. Effekter på jämförelseår 2015 till följd av ändrade redovisningsprinciper för anslutningsavgifter, avsättningar, försäljning, leasing, nedskrivningar och ansvarsförbindelser

Belopp i mnkr	Kommunen			Sammanställd redovisning			
	Not	2015	+/-	Sammanställd 2015	2015	+/-	Sammanställd 2015
RESULTATRÄKNING, utdrag							
A. Verksamhetens intäkter, Anslutningsavgift	1	—	—	—	23 255	-49	23 206
B. Verksamhetens kostnader, Leasing	2	-34 428	262	-34 166	-43 710	0	-43 710
B. Avskrivningar och nedskrivningar, Leasing	4	-904	-248	-1 152	-4 990	0	-4 990
B. Finansiella kostnader, Leasing	7	-569	-14	-583	-1 042	0	-1 042
A. Uppskjuten skatt, Anslutningsavgift	—	—	—	—	-60	11	49
Årets resultat, Anslutningsavgift och Leasing		824	0	824	1 219	-38	1 181
TILLGÅNGAR, utdrag							
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR, utdrag							
B. Materiella anläggningstillgångar, Leasing	5	—	928	—	—	0	—
C. Materiella anläggningstillgångar, Nedskrivning	5	—	—	—	—	424	—
E. Materiella anläggningstillgångar, Försäljning	5					27	
Summa anläggningstillgångar, Leasing, Nedskrivning och Försäljning		19 984	928	20 912	74 703	451	75 154
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER, utdrag							
EGET KAPITAL, utdrag							
C. Ingående eget kapital, Nedskrivning	11	—	—	—	—	331	—
D. Ingående eget kapital, Avsättning	11	—	—	—	—	175	—
E. Ingående eget kapital, Försäljning	11	—	—	—	—	27	—
Summa förändring ingående eget kapital		—	—	—	—	533	—
A. Årets resultat, Anslutningsavgift	11	—	—	—	—	-38	—
Summa Eget kapital, Nedskrivning, Avsättning, Försäljning och Anslutningsavgift		—	—	—	25 548	495	26 043
AVSÄTTNINGAR, utdrag							
A. Uppskjuten skatteskuld, Anslutningsavgift	—	—	—	—	—	-11	—
C. Uppskjuten skatteskuld, Nedskrivning	—	—	—	—	—	93	—
D. Uppskjuten skatteskuld, Avsättning	—	—	—	—	—	50	—
D. Övriga avsättningar, Avsättning	13	—	—	—	—	-225	—
Summa avsättningar, Anslutningsavgift, Nedskrivning och Avsättning		—	—	—	8 549	-93	8 456
SKULDER, utdrag							
A. Långfristiga skulder, Anslutningsavgift	14	—	—	—	—	49	—
B. Långfristiga skulder, Leasing	14	—	928	—	—	0	—
Summa skulder, Anslutningsavgift och Leasing		23 046	928	23 974	30 086	49	30 135
Borgensförbindelser, pensionsförpliktelser och ansvarsförbindelser som inte tagits upp bland skulder eller avsättningar	16	—	—	—	14 928	225	15 153

* E avser extern försäljning av fastigheter som reglerats tidigare år men som rättats i bokslut 2016 genom att påverka eget kapital.

Revisionsberättelse

Revisionsberättelse för år 2016 avseende Göteborgs kommuns styrelse och nämnder samt dess sammanställda redovisning Göteborgs kommun org.nr. 212000-1355

Vi, revisorer för Göteborgs kommuns styrelse och nämnder (kommunen), är valda av Göteborgs kommunfullmäktige. Genom utsedda lekmannarevisorer i Göteborgs kommuns helägda bolag med dotterbolag har även verksamhet och intern kontroll i dessa bolag granskats.

Kommunstyrelsen och nämnderna ansvarar för att verksamheten har bedrivits på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, att räkenskaper och redovisning är rättvisande och att den interna kontrollen är tillräcklig.

Vårt ansvar är att uttala oss om räkenskaper, verksamhet och intern kontroll på grundval av vår revision. Vi ska också bedöma om årsbokslutet är förenligt med de finansiella mål och verksamhetsmål som kommunfullmäktige beslutat.

Granskningen har utförts enligt kommunallagen och god revisionssed i kommunal verksamhet och Göteborgs Stads revisionsreglemente. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning.

Resultatet av kommunstyrelse- och nämndgranskningen redovisas i revisionsberättelser och revisionsredogörelser som överlämnats till styrelse och nämnder. Resultatet av bolagsgranskningen redovisas på motsvarande sätt i granskningsrapporter och granskningsredogörelser som överlämnats till respektive bolag. Granskningen av Göteborgs Stads räkenskaper och bokslut, inklusive den sammanställda redovisningen, återfinns i en separat granskningsredogörelse som överlämnats till kommunstyrelsen. Årets granskning sammanfattas i en årsredogörelse som överlämnas till kommunfullmäktige.

Kritik i form av en anmärkning har riktats mot social resursnämnd. Granskningen visar på allvarliga brister inom flera områden. Vi bedömer därför att nämnden sammantaget inte utövat tillräcklig intern styrning och kontroll över dessa delar av verksamheten.

Lekmannarevisorerna har i sin granskningsrapport riktat kritik i form av en anmärkning mot styrelse och vd i Göteborgs Stads Leasing AB. Granskningen visar bland annat på allvarliga brister avseende bolagets reparationer av privatägda bilar. Lekmannarevisorerna bedömer att bolagets styrelse och vd inte säkerställt en tillräcklig intern styrning och kontroll vilket också lett till en förtroendeskada för Göteborgs Stad.

Vi bedömer i övrigt att styrelse- och nämnder i Göteborgs kommun har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, samt att den interna kontrollen varit tillräcklig.

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande.

Vi har granskat om resultatet är förenligt med kommunfullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning. Vi bedömer att resultatet enligt årsredovisningen delvis är förenligt med det av kommunfullmäktige beslutade finansiella målet. Resultatet är högre än det budgeterade nollresultatet, men vår bedömning är att det inte är en resultatnivå som är långsiktigt hållbar i förhållande till de omfattande investeringar som planeras. Vi bedömer att flera av de av kommunfullmäktige beslutade verksamhetsmålen inte har uppnåtts.

Revisorerna ska till kommunfullmäktige redovisa sin ansvarsprövning av styrelse och nämnder. Lekmannarevisorernas uppdrag i bolagen omfattar inte något ställningstagande i ansvarsfrågan.

Vi tillstyrker att kommunfullmäktige beviljar ledamöterna i styrelse och nämnder ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2016.

Vi tillstyrker att Göteborgs Stads årsredovisning för år 2016 godkänns.

Göteborg den 4 april 2017

Lars Bergsten
Hans Aronsson
Caring Henriksson Johansson
Claes-Göran Lans
Annika Johansson
Bengt Bivall
Sven Jellbo
Lars-Ola Dahlqvist
Ann-Britt Svensson
Vivi-Ann Nilsson
Annika Hofmann
Stefan Dahlgren
Lars-Gunnar Landin
Gun Cederborg
Jan Lindblom
Peggy Svensson
Torbjörn Rigemar
Ulf Rothmyr
Mai-Britt Wilhelmson
Gerhard Annvik
Tove Adlerberth
Sven R. Andersson

Vid eventuella frågor om årsredovisningen, kontakta Stadsledningskontorets koncernredovisningsenhet 031-365 00 00.

Produktion: Newsroom AB Tryck: Lenanders Grafiska AB

